

Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Raport z realizacji w latach 2019-2020 Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020

Olsztyn, 2022

Dokument został opracowany w Departamencie Ochrony Środowiska
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
w Biurze Polityki Ekologicznej i Przyrody

Autor opracowania: Marcin Proniewicz

Spis treści

1. Wykaz skrótów.....	5
2. Wprowadzenie.....	8
2.1. Podstawa prawna i cel opracowania Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020.....	8
2.2. Podstawa prawna i cel opracowania Raportu z realizacji w latach 2019-2020 Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020	9
2.3. Metodyka opracowania Raportu z realizacji w latach 2019-2020 Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020	9
3. Ocena realizacji obszarów i kierunków interwencji oraz zadań określonych w Programie	14
3.1. Obszar interwencji 1: Ochrona klimatu i jakości powietrza	14
3.1.1. Cel: Poprawa jakości powietrza, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych	14
3.2. Obszar interwencji 2: Zagrożenia hałasem.....	30
3.2.1. Cel: Poprawa klimatu akustycznego poprzez obniżenie hałasu do poziomu obowiązujących standardów.....	31
3.3. Obszar interwencji 3: Pola elektromagnetyczne	36
3.3.1. Cel: Utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych.....	36
3.4. Obszar interwencji 4: Gospodarowanie wodami.....	38
3.4.1. Cel: Osiąganie celów środowiskowych dla wód.....	38
3.4.2. Cel: Ochrona przed niedoborami wody i powodzią.....	46
3.5. Obszar interwencji 5: Gospodarka wodno-ściekowa	50
3.5.1. Cel: Zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wody dla ludności	50
3.5.2. Cel: Ograniczanie zużycia wody.....	53
3.5.3. Cel: Ochrona wód i gleb przed zanieczyszczeniem ściekami.....	54
3.6. Obszar interwencji 6: Zasoby geologiczne.....	59
3.6.1. Cel: Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin.....	60
3.7. Obszar interwencji 7: Gleby	64
3.7.1. Cel: Ochrona gleb.....	64
3.8. Obszar interwencji 8: Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów. 69	
3.8.1. Cele: Utrzymanie tendencji oddzielenia wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego w PKB, Zapobieganie powstawaniu odpadów, Zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców województwa i zmiana ich zachowań	70

3.8.2. Cel: Zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności ponownego użycia, recyklingu i energii zawartej w odpadach – odzyskiwanie energii powinno zostać ograniczone do materiałów nienadających się do recyklingu	71
3.8.3. Cel: Dalszy rozwój systemu selektywnego zbierania odpadów, w tym odpadów biodegradowalnych i odpadów niebezpiecznych.....	72
3.8.4. Cel: Zmniejszenie ilości kierowanych na składowiska odpadów – składowanie powinno zostać ograniczone do odpadów reszkowych.....	72
3.8.5. Cel: Remediacja terenów zanieczyszczonych oraz rekultywacja terenów zdegradowanych, w tym nieczynnych składowisk odpadów	73
3.9. Obszar interwencji 9: Zasoby przyrodnicze	73
3.9.1. Cel: Ochrona obszarów i obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych	74
3.9.2. Cel: Zapewnienie spójności przestrzeni przyrodniczej województwa.....	80
3.9.3. Cel: Doskonalenie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej	82
3.9.4. Cel: Ograniczanie zagrożeń dla rodzimej przyrody	88
3.9.5. Cel: Ochrona różnorodności biologicznej w rolnictwie i na terenach zurbanizowanych	91
3.9.6. Cel: Włączanie społeczeństwa do działań na rzecz ochrony przyrody	93
3.10. Obszar interwencji 10: Zagrożenia poważnymi awariami.....	96
3.10.1. Cel: Ograniczanie zagrożeń poważnymi awariami i minimalizacja ich skutków	96
4. Źródła finansowania przewidzianych do realizacji zadań.....	102
4.1. Finansowanie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie	102
4.2. Dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.....	105
4.3. Dofinansowanie w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020	108
4.4. Dofinansowanie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020	115
5. Wnioski z realizacji w latach 2019-2020 Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020	122
6. Spis tabel	127

1. Wykaz skrótów

APGWD	aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami Dorzeczy
ARiMR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
ATSO	autotermiczna termofilowa stabilizacja osadów
BAT	najlepsza dostępna technologia
BDZP	Bank Danych o Zasobach Przyrodniczych
BZT ₅	biochemiczne zapotrzebowanie tlenu w ciągu 5 dób
ChZT	chemiczne zapotrzebowanie tlenu
CRFOP	Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody
CZK	Centrum Zarządzania Kryzysowego
dB	decybel
DDD	dichlorodifenyldichloroetan
DDE	dichlorodifenyldichloroeten
DDT	dichlorodifenylotrichloroetan
DK	droga krajowa
DPR	dobra praktyka rybacka
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	Dziennik Urzędowy
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
ESCO	Energy Saving Company lub Energy Service Company (formuła realizacji działań służących oszczędności energii we współpracy z firmą, specjalizującą się w usługach energetycznych)
FSC	Forest Stewardship Council – certyfikat przyznawany drzewnym produktom leśnym
GDDKiA	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GDOŚ	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GIS	System Informacji Geograficznej (ang. Geographic Information System)
GJ	gigadżul, tj. 10 ⁹ džuli – jednostek pracy, energii oraz ciepła w układzie SI
GUS	Główny Urząd Statystyczny
ha	hektar
HCVF	las o szczególnych walorach przyrodniczych (High Conservation Value Forests)
IOŚ-PIB	Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy
IUNG	Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa
ISL	inwentaryzacja stanu lasu
ISO	Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna (ang. International Organization for Standardization)
ITS	inteligentny system transportu

JCW	jednolite części wód
JCWP	jednolite części wód powierzchniowych
JCWpd	jednolite części wód podziemnych
JST	jednostka samorządu terytorialnego
KOWR	Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KW PSP	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Olsztynie
kV	kilowolt, tj. 10^3 woltów – jednostek potencjału elektrycznego, napięcia elektrycznego i siły elektromotorycznej, używanej w układach jednostek miar SI, MKS i MKSA
L_{AeqD}	poziom równoważny hałasu dla pory dziennej
L_{AeqN}	poziom równoważny hałasu dla pory nocnej
LDWN	emisja hałasu przemysłowego
LED	dioda elektroluminescencyjna
LKP	leśny kompleks promocyjny
LN	emisja hałasu komunikacyjnego-drogowego
LP	Lasy Państwowe
Mg	megagram (tona), 10^6 gramów
MPEC	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej
MŚ	Ministerstwo Środowiska
MW	megawat, tj. 10^6 watów – jednostek mocy lub strumienia energii w układzie SI
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
NGO	organizacja pozarządowa (ang. non-government organization)
ODR	ośrodek doradztwa rolniczego
OSChR	Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
OZE	odnawialne źródła energii
PEM	pole elektromagnetyczne
PGN	plan (rozwoju) gospodarki niskoemisyjnej
PGW	Państwowe Gospodarstwo Wodne
PIG	Państwowy Instytut Geologiczny
PIG-PIB	Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy
PGL	Państwowe Gospodarstwo Leśne
PK	park krajobrazowy
PKB	produkt krajowy brutto
PKP	Polskie Koleje Państwowe
PKS	Państwowa Komunikacja Samochodowa
PM _{2,5}	mieszanina zawieszonych w powietrzu cząstek o średnicy nie większej niż $2,5 \mu m$

PM10	mieszanina zawieszonych w powietrzu cząsteczek o średnicy nie większej niż 10 µm
PMŚ	Państwowy Monitoring Środowiska
POliŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
PONE	program ograniczenia niskiej emisji
POP	program ochrony powietrza
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
PSP	Państwowa Straż Pożarna
RDLP	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
RDOŚ	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Olsztynie
RLM	równoważna liczba mieszkańców
RPO WiM	Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2007-2013
RPO WWM	Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego
RZGW	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SEAP	Sustainable Energy Action Plan (Plan działań na rzecz zrównoważonej energii)
SKKW	Stanowisko Kierowania Komendanta Wojewódzkiego PSP w Olsztynie
SPA	Special Protection Area (obszar specjalnej ochrony ptaków)
SUW	stacja uzdatniania wody
UE	Unia Europejska
UM WWM	Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
UPUL	uproszczony plan urządzenia lasu
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (w Olsztynie)
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie
WMODR	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
WMBPP	Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie
WPGO	wojewódzki plan gospodarki odpadami
WWA	wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne
WWF	World Wide Fund for Nature
ZDR	zakład o dużym ryzyku wystąpienia poważnych awarii przemysłowych
ZMiUW	Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych
ZPOR	zewnątrzny plan operacyjno-ratowniczy
ZZR	zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii przemysłowych
ŻZMiUW	Żuławski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Elblągu

2. Wprowadzenie

2.1. Podstawa prawna i cel opracowania *Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020*

Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020 (nazywany dalej *Programem*) stanowi realizację art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku *Prawo ochrony środowiska* (Dz.U. z 2021 r. poz. 1793, z późn. zm.). *Program* został przyjęty uchwałą Nr XIX/445/16 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 sierpnia 2016 r.

Program sporządzony został na okres do 2020 roku, zgodny z okresem obowiązywania głównych dokumentów strategicznych i programowych w zakresie środowiska, w szczególności *Strategii „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko”*. Określał obszary, kierunki interwencji i zadania służące poprawie stanu środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego. *Program* miał za zadanie zapewnić ciągłość działań związanych z tworzeniem warunków zrównoważonego rozwoju regionu. Był również kontynuacją i rozszerzeniem zadań określonych w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018*.

Program określał działania niezbędne do realizacji w całym województwie przez jednostki samorządowe szczebla gminnego, powiatowego oraz Samorząd Województwa i instytucje zajmujące się m.in. zagadnieniami związanymi z ochroną środowiska. Działania te były ściśle powiązane z zadaniami realizowanymi dla osiągnięcia określonych celów środowiskowych.

Zasadniczymi częściami *Programu* są:

- Wstęp, zawierający wprowadzenie, ogólną charakterystykę województwa i prognozę trendów rozwojowych (rozdział 3),
- Streszczenie *Programu* (rozdział 4),
- Ocena stanu środowiska, w poszczególnych obszarach interwencji (rozdział 5):
 - 5.1. Ochrona klimatu i jakości powietrza,
 - 5.2. Zagrożenia hałasem,
 - 5.3. Pola elektromagnetyczne,
 - 5.4. Gospodarowanie wodami,
 - 5.5. Gospodarka wodno-ściekowa

- 5.6. Zasoby geologiczne
- 5.7. Gleby
- 5.8. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów
- 5.9. Zasoby przyrodnicze
- 5.10. Zagrożenia poważnymi awariami
- Cele, kierunki interwencji i zadania Programu (rozdział 6),
- System realizacji Programu, zawierający harmonogram rzeczowo-finansowy oraz opis monitorowania realizacji Programu (rozdział 7).

2.2. Podstawa prawna i cel opracowania *Raportu z realizacji w latach 2019-2020 Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020*

Raport z realizacji w latach 2019-2020 Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020 (zwany dalej *Raportem*), obejmuje podsumowanie okresu sprawozdawczego 2019-2020.

Podstawą prawną do przygotowania *Raportu* jest art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku *Prawo ochrony środowiska* (Dz.U. z 2021 r. poz. 1793, z późn. zm.). Zgodnie z powyższym Zarząd Województwa co dwa lata przedkłada Sejmikowi Województwa *Raport z wykonania Programu*, po czym *Raport* jest przekazywany do ministra właściwego do spraw klimatu.

Celem wykonania *Raportu* jest diagnoza stanu oraz zmian zachodzących w środowisku województwa warmińsko-mazurskiego, a także określenie stopnia realizacji zadań wyznaczonych w *Programie*. Na tej podstawie możliwe jest wyciągnięcie wniosków oraz przedstawienie propozycji zmian do aktualizacji *Programu*.

2.3. Metodyka opracowania *Raportu z realizacji w latach 2019-2020 Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020*

Do sporządzenia *Raportu* posłużono się niezbędną literaturą oraz materiałami pochodzącymi z jednostek rządowych, jednostek samorządu terytorialnego oraz z innych instytucji. Dzięki temu możliwe było pełne, rzetelne pozyskanie danych obrazujących stan środowiska w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2019-2020 oraz informacji

dotyczących przedsięwzięć podjętych w celu realizacji w tych latach działań określonych w *Programie*.

Monitoring komponentów środowiska oraz działań mających wpływ na środowisko prowadzony jest przez wyznaczone instytucje w sposób ciągły w ramach działalności wynikającej z przepisów prawa. Monitoring prowadzą m.in. Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Stacja Chemiczno-Rolnicza, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, a także – w zakresie przestrzegania przez podmioty przepisów ochrony środowiska – Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego (Departament Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie).

Dane służące weryfikacji realizacji celów *Programu* pochodzą ponadto ze starostw powiatowych oraz urzędów miast i gmin znajdujących się w województwie, Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska – Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Olsztynie, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Olsztynie, Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Olsztynie, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Gdańsku, Warmińsko-Mazurskiego Biura Planowania Przestrzennego w Olsztynie, Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Olsztynie, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie (Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Białymstoku), Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Olsztynie, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad Oddziału w Olsztynie, Zarządu Dróg Wojewódzkich w Olsztynie, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa Oddziału Terenowego w Olsztynie, Państwowego Instytutu Geologicznego.

Podczas tworzenia *Raportu* zostały wykorzystane poniższe źródła:

1. Ankiety dla gmin i powiatów województwa

Jednym z pierwszych etapów prac nad *Raportem* było opracowanie ankiet, skierowanych do jednostek samorządu terytorialnego (gmin, powiatów, a także miast na prawach powiatu).

Konstrukcja ankiet adresowanych do JST umożliwiała pozyskanie kluczowych z punktu widzenia przygotowania *Raportu* informacji na temat działań prowadzonych na ich terenie mających wpływ na stan środowiska.

Pismo z prośbą o wypełnienie i przekazanie ankiet zostało skierowane do wszystkich jednostek samorządowych w województwie. Do wyznaczonego dnia otrzymano wypełnione ankiety z dużej części jednostek samorządowych w województwie. Część jednostek przesłała ankiety po wskazanym terminie, jednak te również zostały wykorzystane przy opracowywaniu *Raportu*. Ostatecznie pozyskano w ten sposób informacje ze 120 jednostek (tj. powiatów, miast oraz gmin wiejskich i miejsko-wiejskich), co stanowi niemal 89 procent wszystkich jednostek.

Ankiety skierowane do gmin, miast, powiatów uwzględniały informacje na temat realizacji wszystkich obszarów interwencji przewidzianych w *Programie* oraz zmian zachodzących w różnych komponentach ochrony środowiska.

2. Ankiety dla jednostek rządowych oraz instytucji

Ankiety skierowane do jednostek rządowych i instytucji dotyczyły zadań przewidzianych dla nich do realizacji w *Programie*. Dzięki zebranim informacjom określono, które zadania były realizowane przez inne niż JST jednostki i instytucje. Wypełnione ankiety otrzymano z 90 procent podmiotów, do których skierowano zapytania.

3. Roczne sprawozdania z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie

Sprawozdania z działalności WFOŚiGW w Olsztynie były źródłem niezbędnym przy dokonywaniu oceny źródeł finansowania inwestycji z zakresu ochrony środowiska na różnych szczeblach samorządowych.

4. Roczniki statystyczne oraz Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Informacje udostępniane przez GUS były konieczne dla wykonania analizy części wskaźników oceny realizacji *Programu*. Analiza ta była przewidziana w *Programie*, jako sposób podstawowego monitorowania jego realizacji.

5. Informacje pozyskane z dostępnych publikacji, opracowań i rejestrów Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony

Środowiska w Olsztynie, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego, Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie, Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Olsztynie, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie, w tym baz danych dotyczących środowiska (prowadzonych m.in. przez WIOŚ, GDOŚ i RDOŚ).

Informacje pochodzące z powyższych źródeł dostarczyły wiedzy potrzebnej do zdiagnozowania zmian zachodzących w środowisku na obszarze województwa w roku 2019 i 2020. Informacje te posłużyły również do wykonania analizy wskaźników oceny realizacji *Programu*.

Podczas prac nad wykonaniem *Raportu* posłużono się następującymi pozycjami literatury:

- „Roczna ocena jakości powietrza w województwie warmińsko-mazurskim – raport wojewódzki za rok 2019” Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska – Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Olsztynie,
- „Roczna ocena jakości powietrza w województwie warmińsko-mazurskim – raport wojewódzki za rok 2020” Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska – Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Olsztynie,
- Rocznik statystyczny „Ochrona środowiska 2020” Głównego Urzędu Statystycznego,
- Rocznik statystyczny „Ochrona środowiska 2021” Głównego Urzędu Statystycznego,
- „Raport z oceny stanu jednolitych części wód podziemnych w dorzeczach – stan na rok 2019” Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego,
- „Stan środowiska w województwie warmińsko-mazurskim – Raport 2020” Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska – Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Olsztynie,
- „Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku za lata 2017-2019 w województwie warmińsko-mazurskim, w oparciu o wyniki pomiarów wykonanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska” Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska – Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Olsztynie,

- „Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2019” Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska – Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Olsztynie,
- „Syntetyczny raport z klasyfikacji i oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych wykonanej za 2019 rok na podstawie danych z lat 2014-2019” Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska,
- „Stan sanitarno-higieniczny województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2019” Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Olsztynie,
- „Stan sanitarno-higieniczny województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2020” Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Olsztynie,
- „Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie za 2019 r.”,
- „Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie za 2020 r.”,
- „Informacja o realizacji współpracy międzynarodowej Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2019 roku”,
- „Informacja o realizacji współpracy międzynarodowej Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2020 roku”,
- „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego” przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego nr XXXIX/832/18 z dnia 28.08.2018 r.,
- „Ekspertyza dotycząca województwa warmińsko-mazurskiego w kontekście strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski wschodniej do roku 2020” – praca zbiorowa.

3. Ocena realizacji obszarów i kierunków interwencji oraz zadań określonych w Programie

3.1. Obszar interwencji 1: Ochrona klimatu i jakości powietrza

Dla obszaru interwencji 1 – **Ochrona klimatu i jakości powietrza** przy monitorowaniu stopnia realizacji *Programu* określono 1 cel:

- Poprawa jakości powietrza, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych.

3.1.1. Cel: Poprawa jakości powietrza, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
liczba stref z przekroczeniami PM10 na terenie województwa	szt.	2	2	0	0	WIOŚ PMŚ
liczba stref z przekroczeniami benzo(a)pirenu na terenie województwa	szt.	3	2	1	0	WIOŚ PMŚ
liczba stref z przekroczeniami poziomu celu długoterminowego (w 2020 r.) ozonu na terenie województwa ze względu na ochronę zdrowia ludzi	szt.	3	3	2	0	WIOŚ PMŚ
liczba stref z przekroczeniami poziomu celu długoterminowego (w 2020 r.) ozonu na terenie województwa ze względu na ochronę roślin	szt.	1	1	1	0	WIOŚ PMŚ
emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych ogółem	tys. ton	1457	1668	1531	poniżej 1457	GUS

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

W oparciu o *Roczną ocenę jakości powietrza w województwie warmińsko-mazurskim – Raport Wojewódzki za rok 2020* w ocenie pod kątem ochrony zdrowia ludzi wszystkie trzy strefy zakwalifikowano jako strefy o klasie A pod kątem pyłu zawieszonego PM₁₀. Największy wpływ na jakość powietrza pod kątem zdrowia dla pyłu zawieszonego PM₁₀ ma emisja powierzchniowa czyli emisja pochodząca z indywidualnego ogrzewania domów i mieszkań. Cieplesza zima miała znaczący wpływ na wielkość emisji pyłów pochodzących ze spalania paliw dla celów energetyki cieplnej indywidualnej. W roku 2020 nie zanotowano przekroczenia któregokolwiek z kryteriów określonych dla poziomu dopuszczalnego.

Pod kątem benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀ jako strefę o klasie C zakwalifikowano strefę warmińsko-mazurską. Średnioroczne stężenia benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀ w 2020 roku były niższe od stężeń notowanych w poprzednich latach. Najwyższe stężenie zanotowano w Biskupcu, Iławie i Nidzicy – 2 ng/m³. Przekroczeniem objęte jest 1,2% obszaru strefy, na którym orientacyjna liczba narażonych mieszkańców wynosi blisko 363 tys., co stanowi 32,1% całkowitej liczby populacji na obszarze strefy. Przekroczenia dotyczyły obszarów miejskich na terenie większości miast powiatowych w strefie oraz części gminnych wraz z niewielkimi przyległymi obszarami. Nie zanotowano przekroczenia poziomu docelowego w strefie miasto Elbląg i miasto Olsztyn.

Pod kątem ochrony zdrowia ludzi w strefie miasto Olsztyn i strefie warmińsko-mazurskiej nie osiągnięto poziomu celu długoterminowego dla ozonu i tym strefom nadano klasę D2. W strefie miasto Elbląg osiągnięto poziom długoterminowy dla ozonu i strefa ta została sklasyfikowana jako D1. Klasyfikację dla poziomu docelowego w każdej ze stref przeprowadzono w 2020 roku na podstawie pomiarów prowadzonych w stałych stanowiskach pomiarowych w województwie tj. w: Olsztynie, Elblągu, Gołdapi, Puszczy Boreckiej, Ełku i Ostródzie. Serie pomiarowe we wszystkich stanowiskach spełniały wymagania dotyczące kompletności danych. Do oceny poziomu celu długoterminowego do wyznaczenia obszarów przekroczeń wykorzystano wyniki modelowania matematycznego wykonanego przez IOŚ-PIB.

W przypadku oceny pod kątem ochrony roślin zanotowano przekroczenie wyłącznie poziomu celu długoterminowego dla ozonu. Strefie nadano klasę D2. Obszar całej strefy określono jako obszar przekroczeń, jednak rzeczywiste przekroczenia poziomu dopuszczalnego występowały w północnej i południowej części województwa.

Według definicji Głównego Urzędu Statystycznego, zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza to tzw. punktowe źródła emisji zanieczyszczeń, do których zaliczono wszystkie jednostki organizacyjne ustalone przez ówczesnego Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych na podstawie określonej wysokości opłat wniesionych w 1986 r. za roczną emisję substancji zanieczyszczających powietrze według stawek określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 1986 r. w sprawie opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian (Dz.U. Nr 7, poz. 40, z późn. zm.). Ustalona w ten sposób zbiorowość jednostek sprawozdawczych (zakładów) utrzymywana jest corocznie, co m.in. zapewnia zachowanie ciągłości i porównywalności wyników badania. Zbiorowość ta może być powiększona jedynie w szczególnych wypadkach, np. o jednostki nowouruchomione lub rozbudowane o wysokiej skali progowej emisji zanieczyszczeń. Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych ogółem zmalała w 2020 r. względem 2018 r. do poziomu 1531 tys. ton, jednak w dalszym ciągu stanowiła wyższą wartość od wartości bazowej wynoszącej 1457 tys. ton w 2014 r.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 1.I. Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery		
1.I.1.	Instalowanie i modernizacja urządzeń ochrony powietrza, w tym m.in. stosowanie instalacji odpylania, odazotowania i odsiarczania spalin	podmioty gospodarcze, przedsiębiorstwa ciepłownicze
1.I.2.	Likwidacja lokalnych kotłowni o dużej emisji i rozbudowa sieci ciepłowniczej	przedsiębiorstwa ciepłownicze, inspekcja nadzoru budowlanego
1.I.3.	Zamiana kotłowni węglowych na obiekty niskoemisyjne	właściciele i zarządzający obiektami i instalacjami
1.I.4.	Rozbudowa sieci gazowej (przesyłowej i rozdzielczej) województwa	operatorzy systemów dystrybucyjnych, nadzór budowlany
1.I.5.	Rozwój transportu niskoemisyjnego	zarządy transportu zbiorowego, przedsiębiorstwa transportowe, podmioty gospodarcze
1.I.6.	Modernizacja miejskiego transportu zbiorowego w kierunku transportu przyjaznego dla środowiska, w tym stosowanie „paliw ekologicznych”	zarządy transportu zbiorowego, przedsiębiorstwa transportowe
1.I.7.	a. ograniczanie występowania „niskiej emisji” m.in. poprzez: wymianę starych kotłów małej mocy oraz pieców na jeden z systemów proekologicznych, b. wprowadzenie przez gminy obowiązku odbioru mokrych odpadów zielonych, wprowadzenie obowiązku zakupu odpowiedniej jakości paliw w ramach udzielania gminnej pomocy społecznej	samorządy gminne, właściciele i zarządzający budynkami firmy doradztwa energetycznego
1.I.8.	Realizacja spójnych działań w zakresie ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery wynikających z dokumentów strategicznych na poziomie wojewódzkim i lokalnym	Zarząd Województwa, samorządy gminne, wykonawcy wskazani w dokumentach, WIOŚ
1.I.9.	Kampanie edukacyjne w zakresie ekozachowań: prawidłowego spalania paliw stałych, w tym węgla kamiennego i drewna w kotłach i kominkach,	gminy

	skutków spalania odpadów w urządzeniach do tego nieprzystosowanych, ekojazdy	
--	--	--

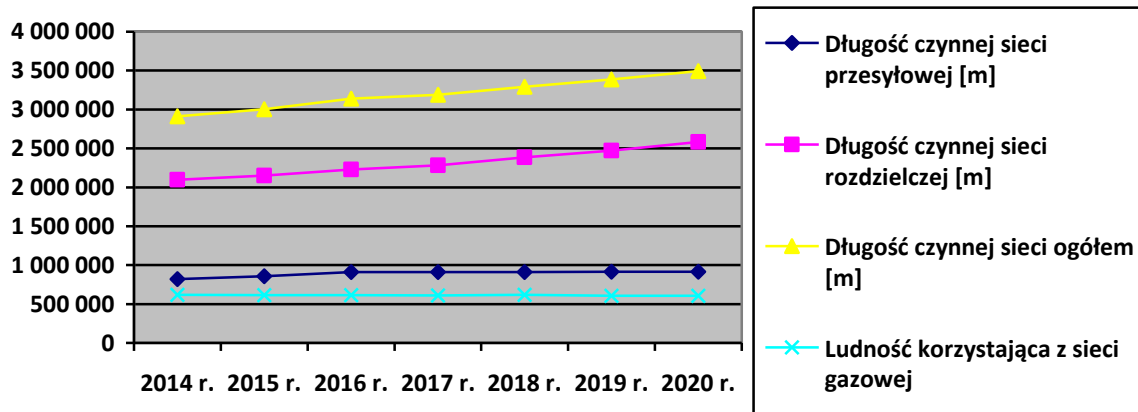
W ramach działań zmierzających do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery w latach 2019-2020 najczęściej podmiotów ankietowanych wskazało na ograniczanie występowania „niskiej emisji” m.in. poprzez: wymianę starych kotłów małej mocy oraz pieców na jeden z systemów proekologicznych. Pomimo nierzadko braku danych na temat tego typu działań prowadzonych przez indywidualnych właścicieli budynków, realizację tego zadania na swoim terenie potwierdziło 53% spośród ankietowanych gmin, przy czym w przypadku gmin miejskich odsetek ten wynosi aż 87%. Często wymieniane na nowoczesne kotły (np. gazowe) były przestarzałe kotły ogrzewające budynki użyteczności publicznej (urzędy, szkoły, świetlice). Znaczna część gmin prowadziła programy dotacji celowych na wymianę starych pieców węglowych na kotły opalane paliwem ekologicznym. Wsparcie finansowe można było także uzyskać korzystając z programu „Czyste Powietrze” wdrażanego przez WFOŚiGW w Olsztynie.

Na zamianę kotłowni węglowych na obiekty niskoemisyjne oraz na likwidację lokalnych kotłowni o dużej emisji i rozbudowę sieci ciepłowniczej wskazało odpowiednio 32% i 15% gmin (w tym 36% i 47% gmin miejskich). Działania związane z modernizacją miejskiego transportu zbiorowego w kierunku transportu przyjaznego dla środowiska, w tym stosowanie „paliw ekologicznych” zadeklarowało 20% gmin miejskich, natomiast rozwój transportu niskoemisyjnego 47% gmin miejskich. Na terenach wiejskich działania takie były rzadkością z uwagi na nierozwinięty transport zbiorowy.

Spośród ankietowanych gmin 45% zadeklarowało prowadzenie kampanii edukacyjnych w zakresie ekozachowań: prawidłowego spalania paliw stałych, w tym węgla kamiennego i drewna w kotłach i kominkach, skutków spalania odpadów w urządzeniach do tego nieprzystosowanych oraz ekojazdy. Często akcje takie koncentrowały się na szkołach i przyjmowały formę konkursów ekologicznych i festynów. Jednak z powodu pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 w większym niż dotychczas stopniu do prowadzenia kampanii edukacyjnych wykorzystywano kanały informacyjne urzędów gmin – strony internetowe urzędów, plakaty i ulotki dostępne w często odwiedzanych przez mieszkańców miejscach. W miarę możliwości w dalszym ciągu organizowane były także imprezy o charakterze ekologicznym.

Tabela 1. Długość czynnej sieci gazowej w województwie warmińsko-mazurskim oraz liczba czynnych przyłączy i ludności korzystającej z sieci gazowej (źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)

	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Długość czynnej sieci przesyłowej [m]	818 695	856 047	908 579	908 913	909 668	912 538	913 397
Długość czynnej sieci rozdzielczej [m]	2 094 801	2 148 422	2 230 360	2 281 016	2 383 172	2 473 622	2 580 936
Długość czynnej sieci ogółem [m]	2 913 496	3 004 469	3 138 939	3 189 929	3 292 840	3 386 160	3 494 333
Czynne przyłącza do budynków mieszkalnych	42 401	43 575	44 362	45 503	46 660	48 089	50 137
Czynne przyłącza do budynków ogółem (mieszkalnych i niemieszkalnych)	47 236	48 398	49 208	50 845	52 360	54 281	56 666
Ludność korzystająca z sieci gazowej	617 830	615 258	612 235	609 732	616 339	606 093	604 671

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 1.II. Wzrost wykorzystania OZE w bilansie energetycznym		
1.II.10.	Wspieranie rozwoju energetyki odnawialnej z uwzględnieniem wymogów ochrony przyrody, w tym krajobrazu	gminy, firmy doradztwa energetycznego, ośrodki edukacyjne
1.II.11.	Budowa oraz przebudowa sieci umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii z OZE	operatorzy systemów przesyłowych i dystrybucyjnych
1.II.12.	Rozwój biogazowni rolniczych	rolnicy, przedsiębiorcy
1.II.13.	Rozwój mikroinstalacji oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii (energetyki prosumenckiej)	gminy, właściciele nieruchomości
1.II.14.	Stosowanie w gospodarstwach indywidualnych rozwiązań grzewczych przyjaznych środowisku (układy solarne, pompy ciepła)	gminy, właściciele budynków
1.II.15.	Rozwój instalacji wykorzystujących biomasę (z wykluczeniem współpalania z węglem), wykorzystujących uprawy energetyczne oraz lokalne bioodpady rolnicze	ciepłownie, właściciele kotłowni

W zakresie wzrostu wykorzystania OZE w bilansie energetycznym najpopularniejszymi zadaniami były: „Stosowanie w gospodarstwach indywidualnych rozwiązań grzewczych przyjaznych środowisku (układy solarne, pompy ciepła)” (realizowane w 51% ankietowanych gmin), „Rozwój mikroinstalacji oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii (energetyki prosumenckiej)” (wskazane przez 37% ankietowanych gmin) oraz „Wspieranie rozwoju energetyki odnawialnej z uwzględnieniem wymogów ochrony przyrody, w tym krajobrazu” (wskazane przez 29% ankietowanych gmin). Należy przy tym podkreślić, że zadania te prowadzone są najczęściej przez właścicieli nieruchomości i przedsiębiorców i nie są prowadzone oficjalne rejestry takich inwestycji.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie świadczył aktywne doradztwo energetyczne związane z oddziaływaniem planowanych inwestycji na środowisko naturalne: termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, wielorodzinnych, budowy instalacji OZE, w tym instalacji fotowoltaicznych, pomp ciepła i kotłowni biomasowych. WFOŚiGW oferował formy wsparcia finansowego dla tego typu inwestycji, np. w postaci programu „Czyste Powietrze”, jak również programu „Ochrona powietrza – Mała termomodernizacja” skierowanego do organizacji pozarządowych i kościołów, kościelnych osób prawnych i ich stowarzyszeń oraz innych związków wyznaniowych. Ponadto WFOŚiGW zapewniał dofinansowanie w formie preferencyjnej pożyczki przedsięwzięć zgodnych z obszarem priorytetowym „Ochrona powietrza”, tj. dotyczących przejścia na gospodarkę niskoemisyjną poprzez budowę, rozbudowę i modernizację źródeł wytwarzających energię z OZE: modernizacja istniejących kotłowni przez spółki ciepłownicze, budowa i rozbudowa sieci ciepłowniczych, budowa instalacji fotowoltaicznych.

Gminy, w ramach promocji wykorzystania odnawialnych źródeł energii, wdrażały specjalne programy mające na celu zachęcenie mieszkańców do inwestycji w OZE, np. przez ulgi w podatku od nieruchomości i podatku rolnym.

Spośród inwestycji w odnawialne źródła energii w latach 2019-2020 najczęściej wskazywane były prace dotyczące instalacji fotowoltaicznych.

W latach 2019-2020 do rejestru wytwórców biogazu rolniczego dodano sześć nowych instalacji działających na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Łączna wartość pozycji w rejestrze zwiększyła się tym samym z 10 do 16.

Tabela 2. Wytwórcy biogazu rolniczego na terenie województwa warmińsko-mazurskiego uwzględnieni w rejestrze wytwórców biogazu rolniczego (źródło: Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa)

Nazwa przedsiębiorcy	Miejsce wykonywania działalności	Roczna wydajność instalacji do wytwarzania biogazu rolniczego (m ³ /rok)	Łączna moc zainstalowana elektryczna instalacji (MW _e)
Biogal sp. z o.o.	Boleszyn 7A 13-308 Mroczno	7 840 000	2,000
	Boleszyn 7A 13-308 Mroczno	3 136 000	0,800
	Boleszyn 7A 13-308 Mroczno	3 136 000	0,800
MINEX KOGENERACJA sp. z o.o.	Łęguty 15 11-036 Gietrzwałd	5 000 000	1,200
Agro Bio sp. z o.o.	Sławkowo 15 11-400 Kętrzyn	1 850 000	0,400
„ECO-PROGRES” sp. z o.o.	Giże 4 19-400 Olecko	4 200 000	1,200
„UPAŁTY-ROL” sp. z o.o.	Upałty Małe 7A 11-500 Giżycko	5 800 000	0,999
BIO-NIK ELEKTRA sp. z o.o.	ul. Szkolna 17 14-220 Kisielice	4 450 000	0,999
EKOWOOD sp. z o.o.	Zajdy 15A 19-400 Olecko	3 900 000	1,200
EKODAMIR Sp. z o.o. sp. k	Jarnołtowo 73 14-330 Małdyty	1 100 000	0,250
	Jarnołtowo 73 14-330 Małdyty	5 000 000	1,000
Przedsiębiorstwo Rolne „PERKUN” sp. z o.o.	Pierkunowo 1 11-500 Giżycko	2 200 000	0,499
LOREGA BIO Sp. z o.o.	Brzeźnica 1 11-420 Srokowo	4 213 195	0,999
Przedsiębiorstwo Wielobranżowe "Marszał" Tomasz Marchalewski	Zawroty 21 14-300	2 500 000	0,499
PGB Energetyka 6 sp. z o.o.	Falknowo 12A 14-240 Susz	4 380 000	0,999
	Falknowo 12A 14-240 Susz	4 380 000	0,999

Wymienione instalacje wytwarzają energię elektryczną z biogazu rolniczego w układzie kogeneracyjnym.

W Olsztynie w ramach projektu „Zwiększenie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych w MPEC Sp. z o.o. w Olsztynie poprzez budowę instalacji wykorzystującej biomasę” w 2020 r. oddano do użytku zmodernizowaną ciepłownię Kortowo BIO generującą moc 25 MW. Inwestycja ta przyczynia się do zmniejszenia poziomu emisyjności olsztyńskiej ciepłowni miejskiej.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 1.III. Doskonalenie systemu planowania, monitoringu i edukacji		
1.III.16.	Edukacja społeczeństwa w zakresie odnawialnych źródeł energii, z uwzględnieniem działań adaptacyjnych do zmian klimatu	samorządy gminne, firmy doradztwa energetycznego, ośrodki edukacyjne, WFOŚiGW
1.III.17.	Realizacja, aktualizacja i monitoring programów	Zarząd Województwa, samorządy

	ochrony powietrza w strefach, wdrażanie planów działań krótkoterminowych	gminne, wykonawcy wskazani w POP
1.III.18.	Przygotowanie i realizacja a. planów (rozwoju) gospodarki niskoemisyjnej (PGN), planów na rzecz zrównoważonej energii SEAP, b. programów ograniczenia niskiej emisji (PONE)	samorządy gminne
1.III.19.	Prowadzenie kontroli prawidłowości eksploatacji urządzeń energetycznych	właściciele i zarządzający instalacjami, WIOŚ
1.III.20.	Tworzenie mechanizmów kontrolowania źródeł „niskiej emisji”	samorządy gminne, właściciele i zarządzający budynkami, firmy doradztwa energetycznego, przedsiębiorcy budowlani, służby kominiarskie, straż miejska
1.III.21.	Prowadzenie monitoringu jakości powietrza atmosferycznego	WIOŚ
1.III.22.	Upowszechnianie wiedzy na temat mechanizmów finansowych sprzyjających poprawie jakości powietrza	WFOŚiGW, samorządy gminne, ośrodki edukacyjne, NGO
1.III.23.	Akcje informacyjne uświadamiające mieszkańcom zagrożenia dla zdrowia, jakie niesie ze sobą zanieczyszczenie powietrza	samorządy gminne, ośrodki edukacyjne, NGO, szkoły
1.III.24.	Promowanie poprawnych zachowań społecznych np. korzystania z komunikacji miejskiej, ścieżek rowerowych lub akcji społecznych pt. „nie jedź sam, zabierz ze sobą jeszcze inne osoby”	samorządy gminne, ośrodki edukacyjne, NGO

W edukację społeczeństwa w zakresie odnawialnych źródeł energii, z uwzględnieniem działań adaptacyjnych do zmian klimatu zaangażowany był Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej realizując projekt pn. „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”, który na terenie województwa warmińsko-mazurskiego realizowany był przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie. W ramach projektu organizowane były konferencje, a także indywidualna pomoc ekspercka. Edukacja społeczeństwa w dużym stopniu odbywała się także przez edukację szkolną oraz organizowane przez gminy spotkania z mieszkańcami, kolportaż ulotek, informacje na stronach internetowych czy też w miarę możliwości przy okazji festynów i innych wydarzeń organizowanych przez gminy. Ogółem 40% ankietowanych gmin wskazało na realizację działań edukacji społeczeństwa w zakresie odnawialnych źródeł energii.

Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2020 r. zaktualizował dwa programy ochrony powietrza w strefach:

- „Program ochrony powietrza dla strefy warmińsko-mazurskiej ze względu na przekroczenie poziomu dopuszczalnego PM10 i poziomu docelowego

benzo(a)pirenu zawartego w pyłe PM10 wraz z planem działań krótkoterminowych” - Uchwałą Nr XVI/280/20 z dnia 26 maja 2020 r.,

- *„Program ochrony powietrza dla strefy miasto Elbląg ze względu na przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu PM10 i poziomu docelowego benzo(a)pirenu zawartego w pyłe PM10 wraz z planem działań krótkoterminowych“ - Uchwałą Nr XVI/281/20 z dnia 26 maja 2020 r.*

Ponadto Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego określił:

- *„Plan działań krótkoterminowych dla strefy miasto Olsztyn ze względu na ryzyko wystąpienia przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe PM10” - Uchwałą Nr XVI/282/20 z dnia 26 maja 2020 r.,*
- *„Plan działań krótkoterminowych dla strefy miasto Olsztyn ze względu na ryzyko wystąpienia przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10” - Uchwałą Nr XVI/283/20 z dnia 26 maja 2020 r.*

Spośród ankietowanych gmin 39% zadeklarowało przygotowanie i realizację planu gospodarki niskoemisyjnej, natomiast jedynie 11% wskazało na przygotowanie i realizację programu ograniczania niskiej emisji.

W ramach tworzenia mechanizmów kontrolowania niskiej emisji najczęstszymi działaniami prowadzonymi przez gminy było prowadzenie kontroli spalania odpadów w piecach domowych oraz instalowanie czujników do pomiaru pyłów zawieszonych w powietrzu PM10 i PM2,5.

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w latach 2019-2020 prowadził badania jakości powietrza zgodnie z zapisami „Programu Monitoringu Środowiska województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2016-2020”. Badania były realizowane na sześciu automatycznych stacjach pomiarów jakości powietrza oraz trzech manualnych stacjach monitoringu powietrza.

Upowszechnianie wiedzy na temat mechanizmów finansowych sprzyjających poprawie jakości powietrza zadeklarowało 42% ankietowanych gmin, natomiast prowadzenie akcji informacyjnych uświadamiających mieszkańcom zagrożenia dla zdrowia, jakie niesie ze sobą zanieczyszczenie powietrza, 39% ankietowanych gmin. 24% wskazało na promowanie poprawnych zachowań społecznych np. korzystania z komunikacji miejskiej, ścieżek rowerowych zabierania dodatkowych pasażerów do swojego samochodu.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 1.IV. Zmniejszenie zapotrzebowania na energię		
1.IV.25.	a. stosowanie energooszczędnych technologii w gospodarce, b. dokonywanie termomodernizacji budynków, wprowadzanie nowoczesnych systemów grzewczych w domach jednorodzinnych, c. zmniejszanie strat energii w systemach przesyłowych (elektroenergetycznych i ciepłych)	podmioty gospodarcze, właściciele i zarządzający obiektami i instalacjami, nadzór budowlany, operatorzy systemów przesyłowych
1.IV.26.	a. rozwój wysokosprawnej kogeneracji i ciepłownictwa, b. instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych c. budowa nowoczesnych sieci ciepłowniczych	właściciele i zarządzający obiektami i instalacjami, nadzór budowlany
1.IV.27.	Rozbudowa energooszczędnych systemów oświetlenia dróg publicznych	zarządzający drogami, samorządy gminne
1.IV.28.	Poprawa efektywności energetycznej w transporcie	zarządy transportu zbiorowego, firmy transportowe
1.IV.29.	Promocja i rozwój usług w zakresie gospodarowania energią (ESCO)	Zarząd Województwa, firmy doradztwa energetycznego
1.IV.30.	Wymiana informacji, doświadczeń i najlepszych praktyk dotyczących poprawy efektywności energetycznej, upowszechnianie wiedzy nt. norm efektywności energetycznej jak PN 16001, ISO 14001 i ISO 5001	Zarząd Województwa, samorządy, firmy doradztwa energetycznego
1.IV.31.	Prowadzenie edukacji upowszechniającej wiedzę nt. możliwości zmniejszania zapotrzebowania na energię w gospodarstwach domowych	samorządy, firmy doradztwa energetycznego

W zakresie zmniejszenia zapotrzebowania na energię jednym z najpopularniejszych działań była termomodernizacja budynków. Dotyczy to zarówno budynków użyteczności publicznej (jak budynki urzędów, szkoły, przedszkola, biblioteki, ośrodki kultury), jak i budynków mieszkalnych: komunalnych oraz zarządzanych przez wspólnoty mieszkaniowe, a także domów jednorodzinnych. Innymi działaniami podejmowanymi przez gminy lub ich mieszkańców były: wymiana kotłów grzewczych, instalacja pomp ciepła oraz paneli fotowoltaicznych. Część gmin wskazała na świadczenie pomocy mieszkańcom przy wypełnianiu wniosków o dofinansowanie do realizacji inwestycji w ramach takich programów jak „Czyste Powietrze” lub „Mój Prąd”.

Do realizacji zadań: „Rozwój wysokosprawnej kogeneracji i ciepłownictwa” oraz „Instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych” zaliczyć można także inwestycje w nowoczesne kotły centralnego ogrzewania oraz modernizacje lokalnych ciepłowni. 40% spośród ankietowanych gmin wskazało na budowę nowoczesnych sieci ciepłowniczych w technologii rur preizolowanych. Znaczne inwestycje były realizowane w największych ośrodkach miejskich w województwie, tj. w Olsztynie i w Elblągu. W Olsztynie w 2020 r. rozpoczęto budowę elektrociepłowni zasilanej paliwem alternatywnym w postaci frakcji palnej odpadów komunalnych oraz kotłowni szczytowej

gazowo-olejowej. Łączna moc cieplna całej instalacji wynosić będzie 100 MW. W roku 2020 zrealizowano makroniwelację terenu, wykonano fundamenty głównych obiektów technologicznych oraz rozpoczęto produkcję kotłów gazowo-olejowych, których dostawę i montaż oraz uruchomienie produkcyjne zaplanowano na koniec 2021 r. W 2020 r. rozpoczęto także eksploatację wybudowanego w roku 2019 nowego źródła ciepła w ciepłowni Kortowo BIO, zasilanego biomasą (zrębki drzewne) o mocy 25 MW. W Elblągu sukcesywnie prowadzono modernizację elektrociepłowni należącej do Spółki ENERGA KOGENERACJA, dostarczającej ok. 86% ciepła do systemu miejskiego. Ponadto prowadzono modernizację węzłów ciepłowniczych na wysokosprawne, w których instalowane są płytowe wymienniki ciepła, zawory regulacyjne z napędami elektrycznymi współpracujące z regulatorami pogodowymi węzłów, pompy obiegowe z zabudowanymi falownikami, a cała konstrukcja węzłów jest kompaktowa, ograniczająca straty ciepła. W Elblągu w 2019 r. wybudowano także łącznie 5679,84 m sieci i przyłączy wykonanych w technologii preizolowanej, a w 2020 wybudowano 6151,18 m takich sieci.

Z badań ankietowych wynika, że 63% gmin podejmowało działania zmierzające do rozbudowy energooszczędnych systemów oświetlenia dróg publicznych, polegających przeważnie na montażu lamp LED oraz lamp solarnych i hybrydowych. Energooszczędne systemy oświetlenia dróg były stosowane także podczas budowy i modernizacji dróg międzymiastowych, np. w ramach budowy obwodnicy Olsztyna zostało wykonane oświetlenie drogowe oraz system sterowania oświetleniem, który ma za zadanie m.in. sterowanie redukcją mocy. Ponadto montażu energooszczędnego oświetlenia LED dokonano przy drodze wojewódzkiej nr 504 na odcinku Pogrodzie – Braniewo, przy drodze wojewódzkiej nr 507 na odcinku Braniewo – Wola Lipowska; przy drodze wojewódzkiej nr 542 w mieście Działdowo; przy drodze wojewódzkiej nr 591 w miejscowości Kotki; przy drodze wojewódzkiej nr 601 w miejscowości Nawiady.

Realizację zadań związanych z poprawą efektywności energetycznej w transporcie wskazywano głównie w większych ośrodkach miejskich, gdzie najczęstszym działaniem była wymiana taboru komunikacyjnego na bardziej efektywny i niskoemisyjny.

Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego zaangażowany był w promocję i rozwój usług w zakresie gospodarowania energią (ESCO) poprzez dofinansowywanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 działań dotyczących budowy lub przebudowy jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła z preferencją dla projektów uwzględniających wsparcie udzielane poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO).

Prowadzenie edukacji upowszechniającej wiedzę nt. możliwości zmniejszania zapotrzebowania na energię w gospodarstwach domowych zadeklarowało 27% ankietowanych podmiotów, w tym 25% gmin oraz 33% powiatów.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 1.V. Zrównoważony rozwój energetyczny regionu		
1.V.32.	Analiza skuteczności funkcjonującego systemu planowania energetycznego w województwie i wypracowanie na tej podstawie bardziej efektywnych rozwiązań	Zarząd Województwa
1.V.33.	Zwiększenie roli samorządu wojewódzkiego w kształtowaniu bezpieczeństwa energetycznego regionu (w tym szczególnie obszarów wiejskich i podmiejskich) z umocnieniem koordynacyjnych powiązań z lokalnym planowaniem energetycznym na poziomie gminnym oraz planowaniem energetycznym przedsiębiorstw energetycznych	Zarząd Województwa
1.V.34.	Opracowanie i uchwalenie założeń do planów lub programów zaopatrzenia miast, gmin w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	samorządy gminne
1.V.35.	Powiązanie planowania energetycznego z koncepcją zagospodarowania przestrzennego	Zarząd Województwa, samorządy gminne
1.V.36.	Promowanie zrównoważonej polityki energetycznej	Zarząd Województwa
1.V.37.	Podnoszenie świadomości ekologicznej w zakresie potrzeb oszczędnego i efektywnego wykorzystania energii	samorządy, ośrodki edukacyjne, ODR, NGO

W latach 2019-2020 Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego opiniował następujące projekty założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe:

- „Aktualizacja projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy miasta Elbląg”,
- „Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy Rybno na lata 2019-2034”,
- „Aktualizacja projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy Morąg”,
- „Aktualizacja założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy Mrągowo”,
- „Aktualizacja projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy Olecko na lata 2012-2027”,
- „Aktualizacja projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy miejskiej Giżycko na lata 2020-2035”,

- „Aktualizacja projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe miasta i gminy Nidzica”,
- „Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy Biskupiec”,
- „Aktualizacja projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy Lidzbark Warmiński na lata 2021-2036”,
- „Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy Ostróda na lata 2021-2035”,
- „Aktualizacja projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy Miasta Lidzbark Warmiński na lata 2013-2028”,
- „Aktualizacja projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy Barczewo na lata 2015-2030”,
- „Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy Susz na lata 2021-2035”.

Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w przyjętym uchwałą Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego nr XXXIX/832/18 z dnia 28.08.2018 r. Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, będącym narzędziem do kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej na terenie województwa, uwzględnia także planowanie energetyczne. Dokument przedstawia analizę funkcjonującego systemu energetycznego oraz wskazuje na zasadność zwiększenia stopnia bezpieczeństwa energetycznego województwa przez realizację następujących działań:

- Rozbudowa i wzmocnienie elektroenergetycznych systemów przesyłowych w obrębie województwa:
 - budowa linii 400 kV Olsztyn Mątki – Płock,
 - modernizacja linii 400 kV Gdańsk Błonia – Olsztyn Mątki w celu dostosowania do zwiększonych przesyłów mocy,
 - budowa stacji 400/110 kV Elbląg i wprowadzenie do niej linii 400 kV Gdańsk Błonia – Olsztyn Mątki,
 - rozbudowa stacji 400/220/110 kV Olsztyn Mątki,
 - modernizacja stacji 220/110 kV Olsztyn 1,
 - modernizacja stacji 220/110 kV Ełk 1;
- Rozbudowa i modernizacja elektroenergetycznej sieci rozdzielczej:

- w pierwszej kolejności na obszarach o zmniejszonej pewności zasilania w szczególności na obszarach gmin: Jeziorany, Reszel, Mikołajki i Wielbark,
- zapewnienie co najmniej dwustronnego zasilania w energię elektryczną wszędzie tam, gdzie jest to szczególnie potrzebne (wschodnia część województwa),
- dostosowanie elektroenergetycznego systemu rozdzielczego do wykorzystania energii pochodzącej z różnych źródeł (energia odnawialna);

oraz poprawy efektywności dostaw i zużycia energii przez realizację następujących działań:

- Modernizacja sieci elektroenergetycznej optymalizująca jej parametry;
- Wprowadzenie rozwiązań służących efektywności energetycznej regionu;
- Budowa inteligentnych sieci i układów pomiarowych.

Warmińsko-Mazurska Agencja Energetyczna Sp. z o.o. na podstawie uchwały Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników z dnia 24 marca 2020 r. postanowieniem Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 11 maja 2020 r. została postawiona w stan likwidacji. Do tego czasu realizowała zadania z zakresu promowania zrównoważonej polityki energetycznej, w tym promowania wykorzystania odnawialnych zasobów energii (dostarczania i upowszechniania informacji o OZE i racjonalnym wykorzystywaniu energii) oraz popularyzacji proekologicznych metod produkcji energetycznej, zwłaszcza w oparciu o źródła odnawialne.

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie prowadził w latach 2019-2020 działania dotyczące podnoszenia świadomości ekologicznej w zakresie potrzeb oszczędnego i efektywnego wykorzystania energii, kładąc nacisk na energetykę prosumencką, czyli wytwarzanie energii w pobliżu miejsca jej odbioru. Działania WMODR w Olsztynie obejmowały prowadzenie szkoleń:

- „Energetyka prosumencka” – 4 szkolenia dla 78 osób,
- „Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych w gospodarstwie rolnym” – 17 szkoleń dla 357 osób.

Ponadto WMODR w Olsztynie:

- udzielił 495 porad indywidualnych i informacji,
- odbył 72 wizyty w gospodarstwach rolnych,
- opracował 6 materiałów informacyjnych oraz artykuł do miesięcznika Bieżące Informacje,

- opracował 1 publikację pn. „Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych w gospodarstwach rolnych”.

Poprzez pracę doradczą WMODR w Olsztynie upowszechniał wiedzę oraz wspierał promowanie rozwoju i wykorzystania technologii opartych na odnawialnych jak również alternatywnych źródłach energii, takich jak: ogniwa fotowoltaiczne, kolektory słoneczne, kotły na biomasę, mikrobiogazownie, małe turbiny wiatrowe oraz małe elektrownie wodne.

W działania edukacyjne zaangażowane były także gminy i powiaty. Z danych ankietowych wynika, że takie działania realizowane były przez 44% powiatów i 29% gmin.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 1.VI. Ograniczanie zagrożeń i adaptacja do zmian klimatu		
1.VI.38.	Wycofywanie z obrotu i stosowania substancji niszczących warstwę ozonową	właściciele urządzeń i instalacji z substancjami
1.VI.39.	Wyznaczenie kierunków adaptacji do zmian klimatu na poziomie regionalnym i lokalnym	Sejmik Województwa, samorządy
1.VI.40.	Opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu dla miast powyżej 100 tysięcy mieszkańców	samorządy Elbląga i Olsztyna
1.VI.41.	Promocja właściwego gospodarowania na obszarach rolnych, wsparcie technologiczne gospodarstw oraz doradztwo technologiczne uwzględniające aspekty dostosowania budownictwa i produkcji rolnej do zmieniających się warunków klimatycznych	samorządy, ARiMR, ODR, ośrodki edukacyjne
1.VI.42.	Adaptacja rolnictwa, leśnictwa i rybactwa do zmian klimatu oraz ich udział w przeciwdziałaniu tym zmianom (mitygacja)	ARiMR, LP, właściciele gruntów, rolnicy, rybacy, przedsiębiorcy
1.VI.43.	Edukacja i zwiększanie świadomości w zakresie: zmian klimatu i sposobów minimalizowania ich skutków, wpływu inwazyjnych gatunków obcych oraz znaczenia i konieczności oszczędzania zasobów, w szczególności wody	samorządy, ośrodki edukacyjne, ODR, NGO

Urząd Miasta Olsztyna i Urząd Miasta Elbląga opracowały plany adaptacji do zmian klimatu do roku 2030. W dokumentach tych zidentyfikowano zagrożenia związane ze zmianami klimatu i zdiagnozowano niekorzystne konsekwencje tych zagrożeń. Oceniono również wrażliwość najważniejszych dziedzin i obszarów rozwoju miast na czynniki klimatyczne. „Plan adaptacji do zmian klimatu miasta Elbląga do roku 2030” został przyjęty uchwałą nr V/139/2019 Rady Miejskiej w Elblągu z dnia 18 kwietnia 2019 r., natomiast „Plan adaptacji Miasta Olsztyna do zmian klimatu do roku 2030” został przyjęty uchwałą nr XXII/398/20 Rady Miasta Olsztyna z dnia 26 czerwca 2020 r.

Promocja właściwego gospodarowania na obszarach rolnych z uwzględnieniem kontekstu zmian klimatycznych była realizowana m.in. przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie przez organizowanie szkoleń, w tym:

- szkolenia pn. „Dostosowanie technologii produkcji roślinnej do zmian klimatycznych; agrotechnika w warunkach suszy lub nadmiernego uwilgotnienia gleby oraz prawidłowe zasady nawożenia, badania zasobności gleb, wapnowania” – przeprowadzonych zostało 28 szkoleń dla 582 uczestników;
- szkolenie pn. „Adaptacja do zmian klimatu w produkcji roślinnej” – przeprowadzone zostało 1 szkolenie dla 27 uczestników. Szkolenia miały na celu identyfikację obecnych praktyk rolniczych w Polsce przyczyniających się do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych do atmosfery oraz adaptacji do zmieniających się warunków klimatycznych. Dodatkowo szkolenia miały na celu uwidocznienie wpływu zmieniających się warunków klimatu, a w następstwie promowanie wydajnego gospodarowania zasobami i wspieranie w sektorze rolnym przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną za zmianę klimatu. Ponadto poruszane były problemy z krajobrazem w obliczu degradacji ziemi przez suszę i inne zachodzące zjawiska atmosferyczne.
- szkolenia pn. „Zatrzymać każdą kroplę wody – zwiększanie retencji, powtórne wykorzystanie wody w gospodarstwie” – przeprowadzono 15 szkoleń dla 490 osób. Głównym celem szkoleń było merytoryczne wsparcie i pomoc rolnikom we wdrażaniu właściwych metod związanych z agrotechniką i melioracją, jak również podnoszenie świadomości w zakresie magazynowania wody deszczowej w gospodarstwach rolnych.

Poza tym WMODR w Olsztynie realizował pilotażową operację z zakresu SIR (Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich) pn. „Wsparcie Tworzenia Lokalnych Partnerstw ds. Wody”. Działania podejmowane w ramach operacji są skupione wokół aktywizacji i integracji środowisk lokalnych w celu wypracowania wspólnych rozwiązań na rzecz poprawy szeroko pojętej gospodarki wodnej w rolnictwie i na obszarach wiejskich. W ramach operacji przeprowadzono 5 spotkań dla 517 osób z powiatu braniewskiego.

Działania PGL Lasy Państwowe w zakresie adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu oraz przeciwdziałania tym zmianom polegały m.in. na:

- dostosowywaniu składów gatunkowych drzewostanów do siedlisk,
- rozpraszaniu ryzyka hodowlanego na możliwie dużą liczbę gatunków drzew,

- wspieraniu gatunków drzew najlepiej dostosowanych do zmian klimatycznych,
- wspieraniu gatunków drzew biocenotycznych,
- wspieraniu gatunków drzew, które w dobie zmian klimatycznych zaczynają ustępować,
- przeciwdziałaniu nadmiernej erozji wodnej oraz ochronie wód, poprzez kształtowanie struktury ekotonów przy zbiornikach oraz ciekach wodnych,
- zwiększaniu powierzchni leśnej, poprzez zalesianie gruntów przeznaczonych do zalesienia,
- realizacji inwestycji z zakresu małej retencji oraz utrzymaniu dotychczas istniejących obiektów,
- przywracaniu funkcji obszarom mokradłowym,
- rozwoju systemów wczesnego ostrzegania zagrożenia pożarowego, poprzez modernizację i doposażanie punktów alarmowo-dyspozycyjnych oraz dostrzegalni przeciwpożarowych,
- zakupie samochodów patrolowo-gaśniczych,
- prowadzeniu działań informacyjnych związanych z przeciwdziałaniem pożarom lasów.

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego jednostki PGL Lasów Państwowych realizowały takie projekty jak: „Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów” oraz „Leśne Gospodarstwa Węglowe”, którego celem jest zwiększenie zdolności lasu do pochłaniania węgla, zwiększenie istniejących zasobów węgla w ekosystemie, ograniczenie emisji dwutlenku węgla z gleb oraz ograniczenie zagrożenia niekontrolowanymi emisjami tego gazu na skutek katastrof.

3.2. Obszar interwencji 2: Zagrożenia hałasem

Dla obszaru interwencji 2 – **Zagrożenia hałasem** przy monitorowaniu stopnia realizacji *Programu* określono 1 cel:

- Poprawa klimatu akustycznego poprzez obniżenie hałasu do poziomu obowiązujących standardów.

3.2.1. Cel: Poprawa klimatu akustycznego poprzez obniżenie hałasu do poziomu obowiązujących standardów

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
liczba realizowanych programów ochrony środowiska przed hałasem	szt.	2	4	4	3	UM WWM, samorządy
liczba zakładów, w których stwierdzono przekroczenia poziomów dopuszczalnych hałasu w trakcie kontroli WIOŚ	szt.	10	20	14	0	WIOŚ

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Na koniec 2020 r. w województwie warmińsko-mazurskim realizowano 4 programy ochrony przed hałasem. Były to:

- *Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Olsztyna* (przyjęty uchwałą Nr LII/1005/18 Rady Miasta Olsztyna z dnia 29 sierpnia 2018 roku),
- *Aktualizacja programu ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Elbląga* (przyjęty uchwałą Nr XXXV/745/2018 Rady Miejskiej w Elblągu z dnia 28 czerwca 2018 r.),
- *Aktualizacja „Programu ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych wzdłuż dróg krajowych oraz wojewódzkich na terenie województwa warmińsko-mazurskiego o obciążeniu ponad 3 mln pojazdów rocznie, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne w wyniku przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu określonych wskaźnikami L_{DWN} i L_N ” – w zakresie dróg wojewódzkich* (przyjęty Uchwałą Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr XXXVIII/822/18 z dnia 26 czerwca 2018 r.);
- *Aktualizacja „Programu ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych wzdłuż dróg krajowych oraz wojewódzkich na terenie województwa warmińsko-mazurskiego o obciążeniu ponad 3 mln pojazdów rocznie, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne w wyniku przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu określonych wskaźnikami L_{DWN}*

i L_N” – w zakresie dróg krajowych (przyjęty Uchwałą Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr XII/190/19 z dnia 26 listopada 2019 r.).

Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie przeprowadza pomiary hałasu przemysłowego w ramach zaplanowanego wcześniej cyklu kontrolnego lub w ramach działań interwencyjnych na wniosek. W 2019 r. na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego przeprowadzono ogółem 179 kontroli zakładów w zakresie uciążliwości akustycznej z wykonaniem pomiarów hałasu przemysłowego. W 37 zakładach stwierdzono przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu. W roku 2020 skontrolowano wraz z wykonaniem pomiarów hałasu przemysłowego 59 zakładów. Przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu stwierdzono w 14 zakładach. Liczba stwierdzanych przekroczeń może być tym samym efektem skali przeprowadzanych kontroli. Dla porównania w 2018 r. przeprowadzono 114 kontroli, podczas których stwierdzono 20 przekroczeń dopuszczalnego poziomu hałasu.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 2.VII. Ograniczanie hałasu		
2.VII.44.	Prowadzenie monitoringu hałasu oraz dokonywanie oceny narażania społeczeństwa na czynniki ponadnormatywne	WIOŚ, samorządy Elbląga i Olsztyna, GDDKiA, samorządy powiatowe, podmioty zobowiązane do ich prowadzenia
2.VII.45.	a. opracowanie programów/aktualizacji programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną b. realizacja wynikających z programów przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu	Sejmik Województwa dot. Programu ochrony środowiska przed hałasem poza aglomeracjami..., samorządy, WIOŚ, Policja, zarządzający drogami, podmioty gospodarcze
2.VII.46.	Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy <i>Prawo ochrony środowiska</i> , między innymi poprzez właściwe kształtowanie przestrzeni urbanistycznej	rady gmin, rady miast
2.VII.47.	Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych poprzez m.in. tworzenie stref wolnych od transportu, ograniczenie szybkości ruchu, tworzenie pasów zadrzewień	samorządy, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, policja
2.VII.48.	Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego (budowa obwodnic, poprawa stanu nawierzchni ulic i dróg, zapewnienie płynności ruchu, montaż osłon przeciwdźwiękowych w miejscach występowania uciążliwości akustycznych)	samorządy, zarządzający drogami
2.VII.49.	Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych, wymiana na urządzenia o mniejszej emisji hałasu	podmioty gospodarcze
2.VII.50.	Propagowanie i rozwój transportu intermodalnego (szynowo-drogowego)	Zarząd Województwa, samorządy gminne
2.VII.51.	Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo	rady powiatów

2.VII.52.	Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych	samorządy gminne
2.VII.53.	Prowadzenie edukacji ekologicznej i propagowanie jazdy rowerem, komunikacji zbiorowej, proekologicznego korzystania z samochodów np. Carpooling (jazda z sąsiadem), Eco-driving	samorządy gminne, ośrodki edukacyjne, NGO

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska – Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Olsztynie w 2019 r. prowadził pomiary hałasu komunikacyjnego drogowego w 15 punktach pomiarowo-kontrolnych oraz hałasu kolejowego w 2 punktach zgodnie z zapisami Programu Państwowego Monitoringu Środowiska. W 2019 roku w ramach prowadzonych monitoringowych pomiarów hałasu drogowego krótkookresowego w 4 punktach pomiarowych odnotowano przekroczenie dopuszczalnego poziomu dźwięku dla pory dziennej (L_{AeqD}) w zakresie od 0,3 dB do 10,7 dB. W porze nocnej odnotowano przekroczenia dopuszczalnego poziomu dźwięku (L_{AeqN}) w czterech punktach, w zakresie od 0,4 dB do 4,2 dB. W analizowanym okresie pomiarowym nie stwierdzono przekroczenia hałasu długookresowego wyrażonego wskaźnikiem L_{DWN} , L_N . Pomiary przeprowadzone dla dwóch jednorodnych odcinków torowisk w Gronowie Elbląskim i Tyrowie wykazały przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu w porze dziennej dla punktu zlokalizowanego w Tyrowie o 4,5 dB, a w porze nocnej dla punktu zlokalizowanego w Gronowie Elbląskim o 1,4 dB.

Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad wykonała analizę porealizacyjną dla obwodnicy Olsztyna, natomiast Zarząd Dróg Wojewódzkich wykonał analizę porealizacyjną w zakresie oddziaływania akustycznego przedsięwzięcia wykonaną w ramach „Rozbudowy drogi wojewódzkiej nr 545 z przebudową dwóch skrzyżowań w m. Nidzica wraz ze wschodnim wylotem drogi nr 604”, analizę porealizacyjną w zakresie oddziaływania akustycznego przedsięwzięcia wykonaną w ramach „Rozbudowy drogi wojewódzkiej nr 598 na odcinku Olsztyn – Butryny – Zgniłocha”, a także przeprowadził przegląd ekologiczny dla drogi wojewódzkiej nr 536 w Iławie na odcinkach od km 0+000 do km 0+280 oraz od km 0+380 do km 0+580.

Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą Nr XII/190/19 z dnia 26 listopada 2019 r. określił *Aktualizację „Programu ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych wzdłuż dróg krajowych oraz wojewódzkich na terenie województwa warmińsko-mazurskiego o obciążeniu ponad 3 mln pojazdów rocznie, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne w wyniku przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu określonych wskaźnikami L_{DWN}*

i L_N ”, określonego uchwałą Nr III/42/14 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 grudnia 2014 r. – w zakresie dróg krajowych.

Działania podejmowane przez gminy w celu zmniejszenia poziomu hałasu to głównie poprawa stanu nawierzchni ulic i dróg, a także budowa ekranów akustycznych, nasadzenia zieleni izolacyjnej.

Samorządy gminne uwzględniają w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochronę przed hałasem. Wśród stosowanych praktyk były m.in. lokalizacja w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów przemysłowych, produkcji, usług, itp. w bezpośrednim sąsiedztwie dróg publicznych, odsuwanie zabudowy mieszkaniowej od głównych ciągów komunikacyjnych, stosowanie zapisów dotyczących projektowania i budowy obiektów w sposób zapewniający ochronę przed hałasem i drganiami oraz stosowanie klasyfikacji terenów ze względu na dopuszczalny poziom hałasu w środowisku.

Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych poprzez m.in. tworzenie stref wolnych od transportu, ograniczenie szybkości ruchu, tworzenie pasów zadrzewień zadeklarowało 19% gmin, przy czym wśród gmin miejskich było to 27%, a wśród gmin miejsko-wiejskich 26%.

Okres lat 2019-2020 stanowił kontynuację intensywnego rozwoju infrastruktury drogowej w województwie warmińsko-mazurskim. Realizowane były zarówno inwestycje o charakterze strategicznym dla całego województwa, jak również mniejsze, o charakterze lokalnym, mające jednak duże znaczenie dla okolicznych społeczności. Wszelkie prowadzone modernizacje sieci drogowej prowadzone były zgodnie z obowiązującymi przepisami i dobrymi praktykami, a zatem przyczyniając się w rezultacie do możliwie największej płynności ruchu i ograniczenia występowania uciążliwości akustycznych dla mieszkańców. W tym okresie m.in. wybudowano i oddano do ruchu obwodnicę Olsztyna w ciągu dróg krajowych nr 16 i S51, w miejscach przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu wybudowane zostały ekrany akustyczne. Przeprowadzono remonty dróg krajowych w ramach Programu Likwidacji Miejsc Niebezpiecznych: dk 53 w miejscowości Szczytno (ul. Leyka), dk 51 w Lidzbarku Warmińskim (ul. Orła Białego); dk 51 na odc. Łojdy – Markiny oraz dk 57 odcinek Wozławki – Troszkowo. Przeprowadzono również remont dk 63 w miejscowości Orzysz (ul. Wojska Polskiego), remont dk 57 w miejscowości Dźwierzuty, dk 16 Grzegorz – Mikosze, dk 53 Kośno – Tylkowo, dk 58 w miejscowości Mierki. Poprawiono stan nawierzchni dróg krajowych m.in. na dk 58 Warchały – Sawica, dk 16 Skomętno Wielkie – Długie, dk 53 w miejscowości Grom, dk 57 odc. Biskupiec –

kol. Biskupiec, dk 53 Pasym – Leleszki, dk 53 Trękuszek, dk 22 odc. Jegłownik – Stare Pole. Liczne prace drogowe (rozbudowy i przebudowy dróg, budowa rond, odnowa nawierzchni drogowej oraz modernizacja infrastruktury drogowej) były także prowadzone na drogach wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Łącznie 89% powiatów i 55% gmin wskazało w ankietach na prowadzenie tego rodzaju robót.

Wśród stosowanych zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn i linii technologicznych najczęściej spotykanymi rozwiązaniami były wymiana okien na takie o lepszej izolacji akustycznej, maty wibroizolacyjne zmniejszające hałas i wibracje, ekrany dźwiękochłonne ograniczające emisję hałasu, tłumiki hałasu na wlotach i wylotach powietrza (lub gazu) maszyn przepływowych, dźwiękoszczelne kabiny. Ponadto wykorzystuje się odpowiednią organizację pracy, np. ograniczanie produkcji do godzin dziennych czy otwieranie wrót do hal produkcyjnych w ograniczonym okresie.

Realizowana przez Miasto Olsztyn strategia mobilności przyczynia się do wyważonego rozwoju wszystkich odpowiednich rodzajów transportu, sprzyjając przy tym przechodzeniu na bardziej zrównoważone systemy, m.in.: intermodalności, bezpieczeństwa ruchu drogowego, transportu publicznego, transportu drogowego, inteligentnych systemów transportowych (ITS), transportu niezmotoryzowanego. Miasto Olsztyn wdrażało tę strategię realizując zadanie „Rozwój transportu zbiorowego w Olsztynie – łańcuch ekomobilności” obejmujące: budowę zintegrowanego węzła przesiadkowego przy dworcu PKP/PKS, przebudowę i budowę układu ulicznego w centrum Olsztyna, zakup taboru tramwajowego oraz rozbudowę systemu ITS. Projekt ma swoją kontynuację w postaci II etapu rozbudowy systemu komunikacji tramwajowej. W latach 2019-2020 trwały prace nad przygotowaniem przetargu oraz odbiór kolejnych tramwajów.

W powiecie olsztyńskim uchwałą Nr XIV/159/2020 Rady Powiatu w Olsztynie z dnia 22 maja 2020 r. w *sprawie wprowadzenia zakazu używania jednostek pływających z silnikami spalinowymi na niektórych akwenach wodnych powiatu olsztyńskiego* (dla 30 jezior i 1 rzeki) oraz w powiecie ostródzkim uchwałą Nr XV/148/2020 Rady Powiatu w Ostródzie z dnia 30 czerwca 2020 r. *zmieniająca uchwałę w sprawie wprowadzenia zakazów używania jednostek pływających o napędzie spalinowym na jeziorach Powiatu Ostródzkiego* (dla 20 jezior) wprowadzono zakaz używania jednostek pływających z silnikami spalinowymi.

Podobne zakazy obowiązują w powiatach:

- ełckim (Uchwała Nr IX.74.2015 z 27 sierpnia 2015 r. – 79 jezior),

- działdowskim (Uchwała Nr XXXVII/297/18 z 30 maja 2018 r. – 1 jezioro),
- giżyckim (Uchwała Nr XIX/118/2008 z dnia 29 maja 2008 r. – 26 jezior i 1 rzeka),
- gołdapskim (Uchwała nr XXIV/44/02 z dnia 7 października 2002 r. – 7 jezior),
- lidzbarskim (Uchwała Nr 219/XXXI/09 z dnia 2 września 2009 r. – 2 jeziora),
- mrągowskim (Uchwała Nr VII/30/03 z dnia 26 marca 2003 r. z późn. zm. – 25 jezior i 2 rzeki),
- nidzickim (Uchwała Nr VII/37/03 z dnia 23 kwietnia 2003 r., Uchwała Nr XIV/76/03 z dnia 29 grudnia 2003 r. – 7 jezior),
- nowomiejskim (Uchwała Nr XXII/205/2012 z dnia 26 kwietnia 2012 r. – 11 akwenów),
- oleckim (Uchwała Nr XVI/118/04 z dnia 22 kwietnia 2004 r. – 12 jezior),
- piskim (Uchwała Nr XXV/162/12 z dnia 28 listopada 2012 r., – 10 jezior),
- szczycieńskim (Uchwała Nr 36/IV/2003 z 26 lutego 2003 r. zmieniona Uchwałą Nr XV/138/2012 z dnia 5 czerwca 2012 r. – 24 akweny).

Budowę tras rowerowych na terenach zurbanizowanych zadeklarowało 28% gmin biorących udział w ankietach, w tym 47% gmin miejskich, natomiast na prowadzenie edukacji ekologicznej i propagowanie jazdy rowerem, komunikacji zbiorowej, proekologicznego korzystania z samochodów wskazało 21% gmin, w tym 40% gmin miejskich.

3.3. Obszar interwencji 3: Pola elektromagnetyczne

Dla obszaru interwencji 3 – **Pola elektromagnetyczne** przy monitorowaniu stopnia realizacji *Programu* określono 1 cel:

- Utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych.

3.3.1. Cel: Utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
procent ogólnej liczby punktów pomiarowych w których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych	%	0	0	0 (2019 r.)	0	WIOŚ PMŚ

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Podobnie jak w latach poprzednich w roku 2019 w żadnym z punktów pomiarowych nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych. Poziom pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2019 kształtował się na niskim poziomie. Wartości natężeń były niższe niż 20% wartości dopuszczalnej dla miejsc dostępnych dla ludności, chociaż obserwacje prowadzone od 2008 roku wskazują, że średnie arytmetyczne natężenie PEM dla województwa warmińsko-mazurskiego systematycznie wzrasta, co ma związek z rozbudowywaną infrastrukturą telekomunikacyjną.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 3.VIII. Ograniczenie oddziaływania pól elektromagnetycznych		
3.VIII.54.	Uwzględnienie zagrożenia promieniowaniem elektromagnetycznym w planach zagospodarowania przestrzennego	Zarząd Województwa, rady gmin, rady miast
3.VIII.55.	Prowadzenie monitoringu pól elektromagnetycznych oraz dokonywanie oceny narażania społeczeństwa na czynniki ponadnormatywne	WIOŚ, podmioty zobowiązane do prowadzenia pomiarów

Uwzględnianie zagrożenia promieniowaniem elektromagnetycznym w planach zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkiem prawnym wynikającym z przepisów ustawy *Prawo ochrony środowiska*. Gminy spełniały ten obowiązek głównie przez lokalizację linii przesyłowych elektroenergetyki o wysokich napięciach (110-400 kV) możliwie jak najdalej od terenów istniejącego i przewidywanego zainwestowania mieszkalnego i usługowego. W celu zmniejszenia do minimum oddziaływania pola elektromagnetycznego na ludzi i środowisko przyrodnicze oraz zapewnienia ochrony przed polem elektromagnetycznym, zapobiegano zagrożeniom poprzez wyznaczanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich pasów technologicznych dla linii napowietrznych 400 kV, 220 kV i 110 kV, w których obowiązują ograniczenia wynikające z przepisów odrębnych. Ponadto w planach zagospodarowania przestrzennego wprowadzano obszary ograniczonego użytkowania (strefy ochrony funkcyjnej) dla linii napowietrznych 15 kV.

Monitoring pól elektromagnetycznych realizowany był przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska – Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Olsztynie przez prowadzenie pomiarów promieniowania elektromagnetycznego w 45 punktach pomiarowo-kontrolnych w trzech równych obszarach zgodnie z zapisami Programu

Państwowego Monitoringu Środowiska. Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie przeprowadzał pomiary pól elektromagnetycznych w ramach zaplanowanego wcześniej cyklu kontrolnego. Przeprowadzał również kontrole automonitoringowe na podstawie przekazanych badań wykonanych przez prowadzących instalacje i użytkowników urządzeń emitujących pole elektromagnetyczne, w związku z obowiązkiem nałożonym w art. 122a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (Dz.U. z 2021 r. poz. 1793, z późn. zm.).

Na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego obserwuje się systematyczny wzrost liczby źródeł promieniowania elektromagnetycznego. Prognozuje się dalsze pogłębianie się presji sztucznych pól elektromagnetycznych na środowisko.

3.4. Obszar interwencji 4: Gospodarowanie wodami

Dla obszaru interwencji 4 – **Gospodarowanie wodami** przy monitorowaniu stopnia realizacji *Programu* określono 2 cele:

- Osiąganie celów środowiskowych dla wód,
- Ochrona przed niedoborami wody i powodziami.

3.4.1. Cel: Osiąganie celów środowiskowych dla wód

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
udział JCWP rzek w stanie/potencjał e dobrym i bardzo dobrym	%	51,0	brak danych	brak danych	wg wartości oczekiwanych w 2021 r. po przyjęciu APGWD	APGWD
udział JCWP jezior w stanie dobrym	%	38,6	brak danych	brak danych	wg wartości oczekiwanych w 2021 r. po przyjęciu APGWD	APGWD

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

W latach 2019-2020 nie dokonywano aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami Dorzeczy, dlatego też brak jest danych do porównania wskaźników określonych w Programie.

Poniższa tabela przedstawia analogiczne oraz dodatkowe dane do oceniania stanu jakości wód powierzchniowych z wykorzystaniem jako źródeł danych Głównego Urzędu Statystycznego oraz Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Tabela 3. Wybrane wskaźniki jakości wód w województwie warmińsko-mazurskim (źródła: GUS, WIOŚ)

Wskaźniki	Jednostka miary	Stan na koniec 2014 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2016 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Źródło informacji o wskaźnikach
Ładunek zanieczyszczeń w ściekach odprowadzany do wód lub ziemi	Mg/rok	BZT ₅ – 311,4	BZT ₅ – 325,6	BZT ₅ – 318,3	BZT ₅ – 348,3	GUS
		ChZT – 2519,6	ChZT – 2779,1	ChZT – 2746,7	ChZT – 2815,9	
		zawiesina – 403,9	zawiesina – 453,1	zawiesina – 494,3	zawiesina – 530,4	
		azot ogólny – 560,6	azot ogólny – 561,5	azot ogólny – 547,4	azot ogólny – 514,7	
		fosfor ogólny – 44,3	fosfor ogólny – 35,3	fosfor ogólny – 36,5	fosfor ogólny – 39,7	
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków	% ogółu ludności	75,0%	75,7%	77,3%	77,4%	GUS
Dobry stan ekologiczny jednolitych części wód (rzeki, kanały)	% ogólnej liczby ocenianych JCW (rzeki, kanały)	0% – stan bardzo dobry 42,5% – stan dobry	0% – stan bardzo dobry 10,7% – stan dobry	0% – stan bardzo dobry 4,9% – stan dobry	0% – stan bardzo dobry 5,3% – stan dobry (2019 r.)	WIOŚ, PMŚ
Dobry stan ekologiczny jednolitych części wód jeziornych	% ogólnej liczby ocenianych JCW jeziornych	11,5% – stan bardzo dobry 15,4% – stan dobry	5,4% – stan bardzo dobry 10,8% – stan dobry	2,4% – stan bardzo dobry	0,8% – stan bardzo dobry (2019 r.)	WIOŚ, PMŚ
				19,0% – stan dobry	21,3% – stan dobry (2019 r.)	
Dobry stan ekologiczny jednolitej części wód przejściowych (Zalew Wiślany)	stan ekologiczny	zły	zły	zły	zły	WIOŚ, PMŚ
Dobry stan chemiczny i ilościowy jednolitych części wód podziemnych	% ogólnej ilości JCWPd w województwie	100% (2012 r.)	83,3% (2016 r.)	brak danych	100% (2019 r.)	WIOŚ, PiG, PMŚ

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

W porównaniu do 2014 roku na koniec 2020 r. odsetek ludności województwa warmińsko-mazurskiego korzystającej z oczyszczalni ścieków wzrósł o 2,4 punktów

procentowych, co oznacza utrzymanie trendu wzrostowego z 2016 r. i z 2018 r. o dalsze odpowiednio 1,7 i 0,1 punktu procentowego. Mimo to wskaźniki ładunku zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych w większości notują gorsze wartości:

- BZT₅ wzrósł o 9,4% (z 318,3 Mg/rok do 348,3 Mg/rok) względem 2018 r. oraz o 11,8% względem 2014 r. (z 311,4 Mg/rok),
- ChZT wzrósł o 2,5% (z 2746,7 Mg/rok na 2815,9 Mg/rok) względem 2018 r. oraz o 11,8% względem 2014 r. (z 2519,6 Mg/rok),
- zawiesina wzrosła o 7,3% (z 494,3 Mg/rok na 530,4 Mg/rok) względem 2018 r., co stanowi dalszy wzrost w porównaniu do 2014 r. (łącznie o 126.5 Mg/rok),
- azot ogólny spadł o 6% (z 547,4 Mg/rok na 514,7 Mg/rok) względem 2018 r. i tym samym osiągnął niższą wartość niż w 2014 r. (o 45,9 Mg/rok),
- fosfor ogólny wzrósł o 8,8% (z 36,5 Mg/rok na 39,7 Mg/rok) względem 2018 r., jednak to wciąż wyraźnie niższa wartość niż w 2014 r. (o 4,6 Mg/rok).

Pewną poprawę wyników odnotowano w stosunku do stanu ekologicznego jednolitych części wód – rzek i kanałów. Podobnie jak w wynikach z 2018 r. spośród ocenianych rzek i kanałów żadnego nie zakwalifikowano do bardzo dobrego stanu ekologicznego, jednak do dobrego stanu ekologicznego zaliczono w 2019 r. 5,3% ocenianych rzek i kanałów (wzrost o 0,4 punktu procentowego względem roku 2018). W ramach oceny jednolitych części wód jeziornych liczba JCW jeziornych o bardzo dobrym stanie ekologicznym spadła z 2,4% w roku 2018 do 0,8% w roku 2019 (zaledwie 1 jezioro na 124 oceniane), ale jednocześnie wzrosła liczba jezior o dobrym stanie ekologicznym (z 19% w roku 2018 do 21,3% w roku 2019). Trzeba jednak zauważyć, że lista akwenów podlegających ocenie w poszczególnych latach ulega zmianom, więc nie należy analizować wyników w sposób bezpośredni, a jedynie jako wyrażenie pewnego trendu. Jednocześnie niezmiennie zły stan ekologiczny utrzymuje się dla jednolitej części wód przejściowych – na Zalewie Wiślanym.

W oparciu o wyniki kompleksowych badań stanu chemicznego i ilościowego jednolitych części wód podziemnych w obszarze województwa warmińsko-mazurskiego z 2019 r. wszystkie dwanaście JCWPd znajdujące się na obszarze województwa wykazują dobry stan chemiczny i ilościowy wód.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 4.IX. Poprawa stanu/potencjału ekologicznego wód powierzchniowych		
4.IX.56.	Ograniczanie dopływu do wód zanieczyszczeń zawartych w ściekach komunalnych i przemysłowych, m.in. poprzez realizację zadań z	samorządy lokalne (służby komunalne), zakłady przemysłowe

	zakresu gospodarki wodno-ściekowej	
4.IX.57.	Ograniczanie dopływu do wód zanieczyszczeń ze źródeł rozproszonych i obszarowych, w szczególności poprzez: a. ochronę i odtwarzanie trwałej pokrywy roślinnej w strefie brzegowej wód, ograniczanie urbanizacji i przekształcania stref brzegowych, b. wyposażenie jak największej liczby gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe, c. edukację – upowszechnianie Kodeksu DPR	właściciele i użytkownicy gruntów, gospodarstwa rolne, samorządy lokalne, ODR
4.IX.58.	Prowadzenie racjonalnej gospodarki rybackiej ukierunkowanej na ograniczanie eutrofizacji – właściwe postępowanie z wodami spuszczanymi ze stawów, zapewnienie wysokiego udziału ryb drapieżnych w rybostanie jezior, ograniczanie stosowania zanęt i inne działania wynikające z Kodeksu Dobrej Praktyki Rybackiej w Chowie i Hodowli Ryb	nadzór nad racjonalną gospodarką rybacką, rybacy użytkownicy wód, jednostki naukowe opiniujące operaty rybackie
4.IX.59.	Zachowanie wielkości i dynamiki przepływu wód, w tym utrzymanie i regulacja rzek – z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych i gospodarczych	RZGW Gdańsk i Warszawa, ŻZMiUW, ZMiUW w Olsztynie, spółki wodne, właściciele gruntów
4.IX.60.	Aktualizacja „Programu biologicznego udrożnienia rzek w województwie warmińsko-mazurskim”	Zarząd Województwa
4.IX.61.	Przywracanie ciągłości morfologicznej rzek – budowa/modernizacja przepławek umożliwiających migrację organizmów wodnych, z uwzględnieniem priorytetów określonych w warunkach korzystania z wód	RZGW, właściciele i użytkownicy budowli piętrzących, ŻZMiUW, ZMiUW w Olsztynie
4.IX.62.	Wdrażanie działań zapisanych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz w programie wodno-środowiskowym kraju	ŻZMiUW, ZMiUW w Olsztynie, samorządy lokalne, właściciele nieruchomości, WIOŚ
4.IX.63.	Opracowanie programu rekultywacji zanieczyszczonych zbiorników wodnych	Zarząd Województwa
4.IX.64.	Prowadzenie rekultywacji zanieczyszczonych zbiorników wodnych	właściciele, zarządzający i użytkownicy jezior
4.IX.65.	Prowadzenie monitoringu stanu/potencjału ekologicznego wód powierzchniowych	WIOŚ

Ograniczanie dopływu do wód zanieczyszczeń zawartych w ściekach komunalnych i przemysłowych prowadzone było głównie przez rozbudowę sieci kanalizacyjnej oraz nadzór nad jej prawidłowym funkcjonowaniem, budowę i modernizację oczyszczalni ścieków, jak również wprowadzanie dotacji do inwestycji w przydomowe oczyszczalnie ścieków. Prowadzenie takich działań zadeklarowało 59% spośród gmin biorących udział w ankiecie.

Na ograniczanie dopływu do wód zanieczyszczeń ze źródeł rozproszonych i obszarowych wpływ miały prowadzone działania edukacyjne. Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie prowadził liczne szkolenia, udzielał porad indywidualnych, a także wydawał ulotki, broszury i publikacje. Wśród tematów prowadzonych szkoleń były: „Zalecenia zawarte w zbiorze zaleceń dobrej praktyki

rolniczej, o której mowa w art. 103 ust. 1 ustawy *Prawo wodne*”, „Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu”, „Dostosowanie technologii produkcji roślinnej do zmian klimatycznych; agrotechnika w warunkach suszy lub nadmiernego uwilgotnienia gleby oraz prawidłowe zasady nawożenia, badania zasobności gleb, wapnowania”, „Zasady ochrony wód przed zanieczyszczeniami ze źródeł rolniczych, dyrektywa azotanowa i ramowa dyrektywa wodna”, „Zatrzymać każdą kroplę wody – zwiększanie retencji, powtórne wykorzystanie wody w gospodarstwie”. Łącznie przeprowadzono 125 szkoleń dla 3211 osób. W kampanie edukacyjne były ponadto zaangażowane samorządy gminne. Swoją rolę w ograniczaniu dopływu do wód zanieczyszczeń mieli też rolnicy dokonujący modernizacji swoich gospodarstw pod kątem spełniania wysokich standardów odprowadzania ścieków.

Kodeks Dobrej Praktyki Rybackiej w Chowie i Hodowli Ryb został opracowany z inicjatywy Towarzystwa Promocji Ryb w Toruniu i jest zbiorem zasad, których przestrzeganie gwarantuje zrównoważone korzystanie z zasobów naturalnych przez obiekty, w których prowadzony jest chów i hodowla ryb. Podstawowe cele Kodeksu to: promocja zrównoważonych technik produkcji w stawowej gospodarce rybackiej oraz w chowie i hodowli ryb łososiowatych, wdrażanie standardów, które są zgodne z wymaganiami stawianymi przyjaznej środowiskowo oraz społecznie akceptowanej praktyce rybackiej, a także promocja zgodności między regulacjami prawnymi i oczekiwaniami konsumenta.

Działania na rzecz zachowania wielkości i dynamiki przepływu wód na terenie województwa warmińsko-mazurskiego realizowane były przez trzy regionalne zarządy gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie i polegały głównie na usuwaniu zatorów z koryta, wykaszaniu roślinności z dna i ze skarp, likwidacji przewężeń koryta polegającej na usunięciu przybrzeżnej roślinności zawężającej przekrój cieku, zabezpieczaniu brzegów przed erozją czy likwidacji tam bobrowych. RZGW Warszawa prowadził prace na rzekach: Wkra, Szkotówka, Pierławka, Lipówka Szkotowska, Struga Lindenowska, a także Ciek B, Ciek J i Ciek L (łącznie około 213 km cieków), natomiast RZGW Gdańsk przeprowadził prace utrzymaniowe na ponad 497 km cieków, a także dokonał remontu regulacji Srebrnego Potoku. Roboty utrzymaniowe w ramach „Programu realizacji zadań związanych z utrzymaniem wód oraz pozostałego mienia Skarbu Państwa związanego z gospodarką wodną” wykonane były także przez RZGW Białystok.

W analizowanym okresie nie prowadzono prac związanych z budową lub modernizacją przepławek umożliwiających migrację organizmów wodnych.

W latach 2019-2020 na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego jednostki Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie realizowały dwa działania wynikające z Planu Gospodarowania Wodami (w tym Programu Wodno-Środowiskowego Kraju): coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia oraz przeglądy pozwoleń wodnoprawnych.

W związku z przejściem przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie od dnia 1 stycznia 2018 r. zadań wykonywanych dotychczas przez Marszałków Województw, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego nie przystąpił do opracowania programu rekultywacji zanieczyszczonych zbiorników wodnych.

W 2020 r. Gmina Morąg rozpoczęła rekultywację jeziora Skiertąg przy zastosowaniu metody probiotechnologicznej przez wprowadzenie do wód powierzchniowych preparatu mikrobiologicznego wspierającego procesy samooczyszczania. Ponadto Gmina Miejska Mrągowo zapoczątkowała prace koncepcyjne nad rekultywacją i zagospodarowaniem jeziora Czos.

Monitoring stanu i potencjału ekologicznego wód powierzchniowych, zgodnie z zapisami „Programu Monitoringu Środowiska województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2016-2020” i Planów Gospodarowania Wodami w dorzeczach, realizowany był przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 4.X. Utrzymanie dobrego stanu ilościowego i chemicznego wód podziemnych		
4.X.66.	Ochrona słabo izolowanych zbiorników wód podziemnych i stref ujęć wód oraz ich właściwe użytkowanie	właściciele ujęć, RZGW, organa właściwe do wydawania pozwoleń wodnoprawnych, właściciele i użytkownicy gruntów
4.X.67.	Ograniczanie zużycia wody z ujęć podziemnych do celów przemysłowych	podmioty gospodarcze
4.X.68.	Likwidacja nieczynnych ujęć wody	właściciele nieczynnych ujęć wody, organa właściwe do wydawania pozwoleń wodnoprawnych, państwowa służba hydrogeologiczna
4.X.69.	Prowadzenie monitoringu stanu ilościowego i chemicznego wód podziemnych	państwowa służba hydrogeologiczna

Ochrona słabo izolowanych zbiorników wód podziemnych i stref ujęć odbywała się przez ustanawianie stref ochronnych ujęć wód podziemnych. Na terenie nadzorowanym przez RZGW Białystok ustanowiono 215 stref ochrony bezpośredniej ujęć wód podziemnych, natomiast dane z RZGW Gdańsk wskazują na wydanie 134 decyzji

ustanawiających strefy ochronne ujęć wody. Wojewoda Warmińsko-Mazurski w 2020 r. wydał rozporządzenie w sprawie ustanowienia strefy ochronnej ujęć wód podziemnych Jagodowo-Dębowe Pole – Małe Bielany. Wśród innych działań deklarowanych przez gminy było prowadzenie badań laboratoryjnych wody, utrzymywanie w dobrym stanie ogrodzenia stref i utrzymywanie porządku w strefach ochrony bezpośredniej stacji uzdatniania wody.

Nieczynne ujęcia wody w latach 2019-2020 wg danych z pozyskanych ankiet zlikwidowano w gminie Jedwabno, gminie Nowe Miasto Lubawskie, gminie Pasłęk, gminie Prostki, gminie Świętajno w powiecie szczycieńskim, gminie Zalewo oraz w Olsztynie. RZGW Gdańsk wydał 11 decyzji udzielających pozwolenia wodnoprawnego na likwidacji nieczynnych ujęć wody.

Państwowy Instytut Geologiczny prowadził monitoring zbiorników wód podziemnych na terenie województwa.

Tabela 4. Zużycie wody na potrzeby przemysłu w województwie warmińsko-mazurskim (źródło: GUS)

Rok	Zużycie wody na potrzeby przemysłu w województwie warmińsko-mazurskim [dam ³]
2012	28 613
2013	27 321
2014	33 644
2015	34 601
2016	31 378
2017	32 936
2018	32 765
2019	41 605
2020	27 002

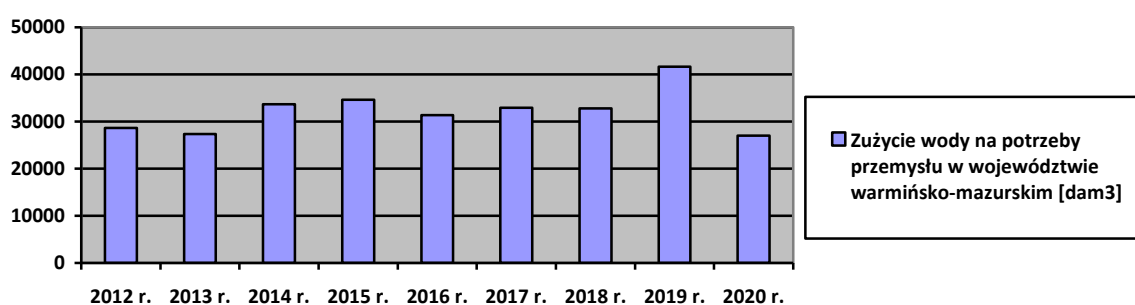
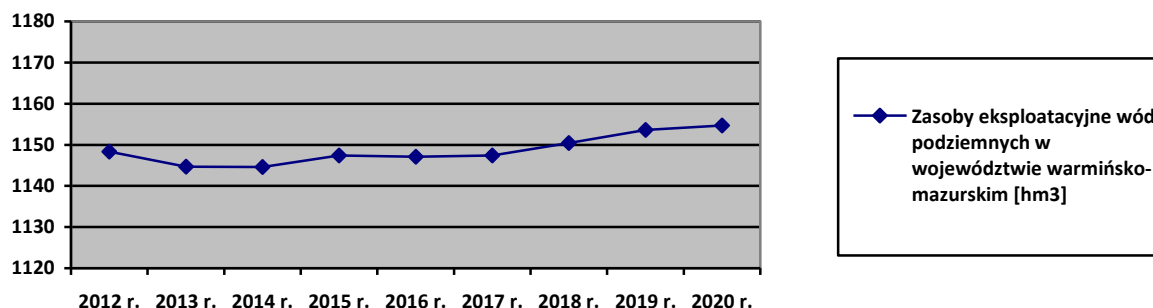

Tabela 5. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w województwie warmińsko-mazurskim (źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)

Rok	Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w województwie warmińsko-mazurskim [hm ³]
2012	1148,3
2013	1144,7
2014	1144,6
2015	1147,4
2016	1147,1

2017	1147,4
2018	1150,4
2019	1153,6
2020	1154,7

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 4.XI. Stosowanie instrumentów ekonomicznych w racjonalnym użytkowaniu zasobów wodnych		
4.XI.70.	Stosowanie zasad pełnego zwrotu kosztów za korzystanie z wody	przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjne – operatorzy, RZGW
4.XI.71.	Wdrożenie zasad proporcjonalnej partycypacji w utrzymaniu urządzeń wodnych	Zarząd Województwa w zakresie opłat melioracyjnych i inwestycyjnych, spółki wodne, starostwa powiatowe (decyzje ustalające partycypację), RZGW

Ustawa *Prawo wodne* z dnia 20 lipca 2017 r. wprowadziła szereg rozwiązań dotyczących opłat za korzystanie z wody. Od 2018 r. naliczane były opłaty za usługi wodne, których definicja została poszerzona – przed 2018 r. obejmowała utrzymywanie i kształtowanie zasobów wodnych (zwłaszcza piętrzenie, pobór, magazynowanie, uzdatnianie i dystrybucję wody) oraz odbieranie, oczyszczanie i odprowadzanie ścieków, natomiast zgodnie z definicją zawartą w art. 35 ust. 1 nowej ustawy, usługi wodne polegają na zapewnieniu gospodarstwom domowym, podmiotom publicznym oraz podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą możliwości korzystania z wód w zakresie wykraczającym poza zakres powszechnego, zwykłego i szczególnego korzystania z wód. Zgodnie z art. 9 ust. 3 ustawy *Prawo wodne* gospodarowanie wodami opiera się na zasadzie zwrotu kosztów usług wodnych, uwzględniających koszty środowiskowe i koszty zasobowe oraz analizę ekonomiczną. Regionalne zarządy gospodarki wodnej analizują wnioski o zatwierdzenie taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz zbiorowego odprowadzania ścieków, złożone przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne.

Zgodnie z art. 188 ust. 1 ustawy *Prawo wodne* utrzymywanie urządzeń wodnych należy do ich właścicieli i polega na eksploatacji, konserwacji oraz remontach w celu

zachowania ich funkcji. Z ust. 2 wynika, że w kosztach utrzymywania urządzeń wodnych uczestniczy ten, kto odnosi z nich korzyści. Na podstawie ust. 3 cytowanego przepisu, na wniosek właściciela urządzenia wodnego organ właściwy w sprawach pozwoleń wodnoprawnych na wykonywanie urządzeń wodnych, w drodze decyzji, dokonuje podziału kosztów utrzymywania urządzeń wodnych, o których mowa w ust. 2. W związku z powyższym należy, że zasady partycypacji zostały określone w w/w ustawie. PGW Wody Polskie działają na podstawie i w granicach określonych ustawą. Podmioty na mocy pozwoleń wodnoprawnych są zobowiązane do partycypowania w kosztach utrzymania rzek (partycypacja finansowa) lub wykonywania we własnym zakresie, w oparciu o przekazane przez zarządy zlewni przedmiary robót, prac konserwacyjnych w korytach rzek, w związku z korzystaniem przez nie z wód, polegającym na odprowadzaniu ścieków lub wód roztopowych i opadowych.

3.4.2. Cel: Ochrona przed niedoborami wody i powodzią

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
pojemność obiektów małej retencji wodnej	dam ³	119 328,9	127 762,1	127 790,0	126 354,4	GUS
efekty rzeczowe inwestycji w danym roku: obwałowania przeciwpowodziowe	km	43,5	0	0,1	0	GUS

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Dzięki poczynionym inwestycjom pojemność obiektów małej retencji wodnej wzrosła między 2014 r. a 2018 r. o 8433,2 dam³, a między 2018 r. a 2020 r. o dalsze 27,9 dam³, do wartości przekraczającej wartość o 1435,6 dam³ docelową przewidzianą na 2020 r.

Od 2016 r. do 2019 r. nie prowadzono inwestycji w zakresie budowy obwałowań przeciwpowodziowych, natomiast w 2020 r. przeprowadzono inwestycje na długości zaledwie 0,1 km, co świadczy o osiągnięciu spełniającego wymagania zabezpieczenia obszarów zagrożonych przed powodzią.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 4.XII. Zwiększanie retencji wód w zlewniach		
4.XII.72.	Aktualizacja „Programu małej retencji dla	Zarząd Województwa

	województwa warmińsko-mazurskiego”	
4.XII.73.	Opracowanie planów przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych	RZGW
4.XII.74.	Ochrona retencji naturalnej w zlewniach (terenów podmokłych, bagien, mokradeł) – wdrażanie zadań wynikających z Programu małej retencji i Planów przeciwdziałania skutkom suszy	zarządy melioracji i urządzeń wodnych, właściciele i zarządzający gruntami
4.XII.75.	Utrzymanie i powiększanie liczby oraz pojemności obiektów małej retencji wodnej	właściciele i zarządzający gruntami, w tym gruntami pod wodami

W związku z przejściem z dniem 1 stycznia 2018 r. na mocy ustawy *Prawo wodne* kompetencji w zakresie gospodarowania wodami przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego nie dokonywał aktualizacji „Programu małej retencji dla województwa warmińsko-mazurskiego”.

RZGW w Białymstoku w 2020 r. opracował projekt planu przeciwdziałania skutkom suszy. W analizowanym okresie plan nie został jeszcze przyjęty.

W latach 2019-2020 w celu ochrony retencji naturalnej w zlewniach RZGW w Białymstoku zrealizowało następujące zadania: „Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Guber poprzez remont 4 budowli piętrzących”, „Przebudowa jazu Krutyn na rzece Krutyni”, „Budowa stopnia wodnego w Pisz na rzece Pisie wraz z zapleczem technicznym w ramach Budowy drogi wodnej Pisz – Warszawa”.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 4.XIII. Zapewnienie odpowiedniej ilości wody dla potrzeb gospodarki		
4.XIII.76.	Utrzymanie i powiększanie liczby zbiorników przeciwpożarowych w strefach wysokiego zagrożenia pożarowego	Lasy Państwowe, samorządy lokalne
4.XIII.77.	Retencjonowanie wód opadowych odprowadzanych z powierzchni szczelnych i utwardzonych oraz ograniczanie tworzenia nowych powierzchni uszczelnionych	samorządy lokalne, właściciele nieruchomości
4.XIII.78.	Realizacja projektów mających na celu pokrycie zapotrzebowania na wodę rolnictwa, leśnictwa, rybactwa i przemysłu	rolnicy, podmioty gospodarcze, samorządy lokalne, RDLP

Utrzymywanie i powiększanie liczby zbiorników przeciwpożarowych jest jednym z istotnych zadań realizowanych przez PGL Lasy Państwowe. Od zachowania właściwego stanu takich zbiorników zależy zdolność do ochrony przeciwpożarowej terenów leśnych, będących pod kontrolną służby leśnej. W latach 2019-2020 na terenie samego RDLP Olsztyn utrzymywano 337 sztuk istniejących zbiorników przeciwpożarowych. Ponadto często punkty czerpania wody bazują na naturalnych obiektach sieci hydrograficznej. Na terenie Nadleśnictwa Maskulińskie (RDLP Białystok) znajdowało się 235 takich obiektów. Realizację tego zadania zadeklarowało ponadto 14% gmin.

Poszczególne gminy w różny sposób, w zależności od charakteru ich zagospodarowania przestrzennego, podchodziły do retencjonowania wód opadowych. W Gminie Bisztynek odprowadzanie wód opadowych prowadzone było do rowów przydrożnych, a także przy przeprowadzaniu inwestycji ograniczano tworzenie nowych powierzchni uszczelnionych, w Gminie Piecki wody opadowe z przebudowanej drogi gminnej w Krutyni odprowadzane były do skrzynek retencyjno-infiltracyjnych. Gmina Miejska Giżycko ograniczała odprowadzenie wód do sieci kanalizacji deszczowej. Na terenie Gminy Miasto Elbląg zostało uchwalonych 6 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w których wprowadzane są zapisy dotyczące sposobów zabudowy i zagospodarowania terenu określające zasady odprowadzania wód opadowych oraz nakazujące zachowanie określonego procentu powierzchni biologicznie czynnej. Ponadto realizowano projekt pn. „Systemy gospodarowania wodami opadowymi na terenie miasta Elbląg”, w ramach którego wybudowano 1,41 km sieci kanalizacji deszczowej, wyremontowano 3,35 km sieci kanalizacji deszczowej, wybudowano punkt poboru wody deszczowej do podlewania zieleni miejskiej i w efekcie wzrosła objętość retencjonowanej wody w urządzeniach retencjonujących wodę opadową o 600 m³. Na terenie Gminy Miasto Olsztyn w latach 2018-2019 powstały 4 zbiorniki retencyjne, natomiast w roku 2020 rozpoczęto budowę 4 kolejnych zbiorników. Ponadto Gmina Miejska Iława wskazała na budowę zbiorników retencyjnych podziemnych o poj. 300 m³, a także na wykorzystanie dwóch zbiorników wodnych jako naturalnej retencji.

Niektóre podmioty w analizowanym okresie realizowały projekty mające na celu zwiększenie retencji wodnej oraz pokrycie zapotrzebowania na wodę. Nadleśnictwo Orneta (RDLP Olsztyn) wykonało zbiornik retencyjny Migny o powierzchni ok. 0,9 ha i pojemności ok. 13 tys. m³, a także wykonano kompleks dziewięciu oczek wodnych o łącznej powierzchni 2,1 ha i pojemności około 23 tys. m³. Na terenie RDLP Białystok Nadleśnictwo Czerwony Dwór wyremontowało punkt poboru wody na szkółce leśnej, a Nadleśnictwo Giżycko budowało i modernizowało zbiorniki wodne na terenie Leśnictwa Zielony Dwór w uroczysku „Las Miejski”. Działania gmin polegały na budowie i modernizacji studni głębinowych, zbiorników do gromadzenia zapasu wody, hydroforni. Miasto Olsztyn rozpoczęło budowę magistrali wodociągowej łączącej północno-wschodnią część miasta (dzielnicę przemysłową) ze śródmieściem, służącą do wyrównania ciśnień oraz spierścieniowania końcówek sieci wodociągowej, co daje możliwość zasilania dwukierunkowego.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 4.XIV. Utrzymanie i poprawa stanu obiektów osłony przeciwpowodziowej		
4.XIV.79.	Utrzymanie i poprawa stanu wałów przeciwpowodziowych, kanałów, polderów, przepustów wałowych i budowli piętrzących	ZMiUW, RZGW
4.XIV.80.	Utrzymanie i modernizacja stacji pomp	ZMiUW
4.XIV.81.	Budowa i remonty dróg dojazdowych do obiektów osłony przeciwpowodziowej	ZMiUW

Prace mające na celu utrzymanie i poprawę stanu wałów przeciwpowodziowych prowadziło PGW Wody Polskie. RZGW Warszawa w ramach „Programu realizacji zadań związanych z utrzymaniem wód oraz pozostałego mienia Skarbu Państwa związanego z gospodarką wodną” na terenie Zarządu Zlewni w Ciechanowie wykonywało prace utrzymaniowe na następujących urządzeniach:

- Jaz na rzece Szkotówce (km 4+305),
- Jazy na rzece Wkrze (km 224+160, km 226+754, km 239+060, km 242+227),
- Zastawki na rzece Wkrze (km 250+620, km 253+847, km 256+116),
- Wał przeciwpowodziowy na Wkrze (km 207+560-215+187),
- Kanał Brodowski (km 0+000-5+304),
- Kanał Młyński (km 0+000-15+086),
- 18 innych budowli piętrzących.

Na terenie RZGW Białystok w latach 2019-2020 przeprowadzono prace polegające na wykaszaniu korony oraz skarp wałów przeciwpowodziowych, ponadto eksploatowane i naprawiane były budowle piętrzące (naprawa budowli w 2020 r. również w ramach założeń do Programu Kształtowania Zasobów Wodnych). Ponadto wykonano:

1. Umocnienie skarpy rzeki Łyny w km 140+975 do km 141+189 w m. Lidzbark Warmiński, woj. warmińsko-mazurskie;
2. Modernizacja istniejących pali odbojowych przy śluzie Guzianka I.

Na terenie RZGW Gdańsk prowadzono konserwację wałów przeciwpowodziowych polegającą na dwukrotnym w ciągu roku wykaszaniu wałów przeciwpowodziowych i usuwaniu nor odzwierzęcych (rok 2019 – ok. 400 km, rok 2020 – ok. 306 km), a także konserwację kanałów obejmującą zadania wynikające z art. 227, ust. 3 ustawy *Prawo wodne* (rok 2019 – ok. 230 km, rok 2020 – ok. 359 km).

Utrzymanie stacji pomp prowadzone było na bieżąco we wszystkich regionalnych zarządach gospodarki wodnej. Dodatkowo RZGW Białystok dokonał zakupu dwóch pomp na stacje pomp Bartąg III oraz Franknowo.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 4.XV. Doskonalenie planowania przestrzennego		
4.XV.82.	Uwzględnianie ograniczeń związanych z zaopatrzeniem w wodę w procesie planowania przestrzennego	WMBPP, służby planistyczne samorządów lokalnych
4.XV.83.	Wyznaczanie obszarów zalewowych tam, gdzie nie zostały wyznaczone	RZGW, służby planistyczne samorządów lokalnych
4.XV.84.	Uwzględnienie ustaleń planów zarządzania ryzykiem powodziowym, w tym map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego w dokumentach planistycznych	RZGW, służby planistyczne samorządów lokalnych

Na podstawie Uchwały nr XXXIX/832/18 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 sierpnia 2018 r. w sprawie *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego*, wyznaczone są kierunki, zasady i działania niezbędne do realizacji zadania polegającego na uwzględnianiu ograniczeń związanych z zaopatrzeniem w wodę w procesie planowania przestrzennego.

Normalną praktyką wśród gmin było uwzględnianie w dokumentach planistycznych – studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego – map zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego, a także wyłączanie terenów zagrożonych wystąpieniem powodzi z inwestycji w trwałe obiekty budowlane.

Regionalne zarządy gospodarki wodnej uzgadniają projekty dokumentów planistycznych gmin z uwzględnieniem ustaleń planów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz obszarów szczególnego zagrożenia powodzią.

3.5. Obszar interwencji 5: Gospodarka wodno-ściekowa

Dla obszaru interwencji 5 – **Gospodarka wodno-ściekowa** przy monitorowaniu stopnia realizacji *Programu* określono 3 cele:

- Zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wody dla ludności,
- Ograniczanie zużycia wody,
- Ochrona wód i gleb przed zanieczyszczeniem ściekami.

3.5.1. Cel: Zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wody dla ludności

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
długość sieci wodociągowej rozdzielczej	km	14 101,3	16 431,1	16 731,8	14 128,3	GUS

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Wartość długości sieci wodociągowej rozdzielczej zanotowała wzrost między 2014 r. a 2018 r. aż o 2329,8 km oraz o kolejne 300,7 km do roku 2020, znacznie przewyższając zakładaną wartość docelową na rok 2020. Jednocześnie liczba przyłączy do budynków wzrosła z 117,9 tys. do 176,9 tys. sztuk między 2014 r. a 2018 r. oraz do 183,7 tys. sztuk w roku 2020. Należy jednak podkreślić, że przed 2018 r. zmieniała się metodyka gromadzenia danych przez GUS – wcześniej długość sieci wodociągowej dotyczyła wyposażenia wsi, natomiast obecnie jest to ogólna wartość dla całego województwa, stąd też trudno jest jednoznacznie zinterpretować dane w odniesieniu do wartości bazowej z 2014 roku. Tym niemniej na przestrzeni ostatnich lat widoczny jest pozytywny trend zmiany wartości wskaźnika.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 5.XVI. Zaopatrzenie ludności w wodę		
5.XVI.85.	Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej oraz stacji uzdatniania wody	przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjne

Rozbudowę i modernizację sieci wodociągowej oraz stacji uzdatniania wody zadeklarowało 74% gmin, w tym 93% gmin miejskich. Liczne działania w tym zakresie skutkowały powstaniem 113,2 km nowych sieci wodociągowych w 2019 r. i 78,3 km w roku 2020, a także zwiększeniem potencjału uzdatniania wody w wielkości odpowiednio 620 m³/dobę i aż 6365 m³/dobę.

Tabela 6. Efekty rzeczowe inwestycji ochrony środowiska i gospodarki wodnej oddane w roku sprawozdawczym w województwie warmińsko-mazurskim (źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)

Rok	Sieć wodociągowa [km]	Ujęcia wody – wydajność na dobę [m ³]	Uzdatnianie wody na dobę [m ³]
2015	197,4	7425	8188
2016	142,9	3273	372
2017	143,4	1461	1560
2018	96,1	75	1651
2019	113,2	1087	620
2020	78,3	978	6365

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 5.XVII. Poprawa jakości wody przeznaczonej do spożycia		
5.XVII.86.	Doskonalenie technologii produkcji wody przeznaczonej do spożycia	operatorzy stacji uzdatniania wody
5.XVII.87.	Prowadzenie monitoringu jakości wody przeznaczonej do spożycia	Państwowa Inspekcja Sanitarna

Wśród stosowanych przez operatorów stacji uzdatniania wody metod doskonalenia technologii produkcji wody przeznaczonej do spożycia były: zakup nowoczesnych pomp głębinowych, wymiana złóż filtracyjnych i wprowadzenie dwustopniowego procesu filtracji, montaż sterylizatorów UV, modernizacja systemu napowietrzania i sterowania. Doskonalenie technologii zadeklarowało w ankietach 28% gmin. Inne wskazywały, że ich technologia produkcji wody przeznaczonej do spożycia nie wymagała doskonalenia z uwagi na odpowiednią jakość wody i spełnianie wszelkich wymagań dla wody przeznaczonej do spożycia.

Oprócz rozbudowy systemu wodociągowego oraz budowy i modernizacji stacji uzdatniania wody prowadzony był monitoring jakości wody. Według danych na koniec 2020 r. na terenie województwa woda do spożycia dla około 1,4 mln odbiorców dostarczana była 542 wodociągami oraz 114 ujęciami indywidualnymi, które były pod stałym nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Wszystkie urządzenia wodne w województwie warmińsko-mazurskim oparte są na wodach podziemnych, które charakteryzują się brakiem zanieczyszczeń mikrobiologicznych, co eliminuje konieczność stosowania w technologii uzdatniania środków dezynfekcyjnych. Dezynfekcja wody stosowana jest tylko w przypadkach awaryjnych, w razie wtórnego zanieczyszczenia bakteryjnego wody, a także po przeprowadzonych remontach i pracach modernizacyjnych. Badania jakości wody były prowadzone w ramach monitoringu parametrów grupy A (4 parametry mikrobiologiczne i 6 parametrów fizykochemicznych) oraz parametrów grupy B (5 parametrów mikrobiologicznych i 37 parametrów fizykochemicznych). W pobranych z wodociągów próbkach wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi badane były parametry mikrobiologiczne, organoleptyczne, fizykochemiczne i chemiczne, w tym metale ciężkie, pestycydy i inne substancje o działaniu toksycznym, rakotwórczym, mutagennym i teratogennym.

Według danych na dzień 31 grudnia 2019 r. warunkowe dopuszczenie wody obowiązywało w 24 wodociągach w powiatach: bartoszyckim (Smodajny), braniewskim (Szyleny), elckim (Prostki), giżyckim (Miłki, Orłowo), iławskim (Gubławki, Bajdy, Urowo, Kisielice, Boreczno, OW w Kaletce, OW w Sarnówku, Zalewo), kętrzyńskim (Kowalewo), nidzickim (Kamionka Garncarska wioska), oleckim (Kowale Oleckie UG), olsztyńskim (Stanclewo, Różnowo, Słupy), ostródzkim (Bynowo, Monar Marwałd), piskim (Zalesie, Ruciane) i szczycieńskim (Mażucie). Nie było wydanych odstępstw od wymagań określonych dla parametrów chemicznych. Natomiast według danych na dzień 31 grudnia 2020 r. warunkowe dopuszczenie wody obowiązywało w 8 wodociągach

w powiatach: bartoszyckim (Smodajny), ełckim (Grabnik), iławskim (Amelo), oleckim (Niedźwiedzkie), ostródzkim (Grunwald, Lewańd Wielki), szczycieńskim (Rumy) i węgorzewskim (Jakunówko). Nie było wydanych odstępstw od wymagań określonych dla parametrów chemicznych.

Rokrocznie zmniejsza się liczba wodociągów, w stosunku do których wydawano oceny o nieprzydatności wody do spożycia, co ma związek z bardziej elastycznym podejściem w przypadku stwierdzenia przekroczenia wartości parametrycznej wskaźników zanieczyszczenia mikrobiologicznego wody oraz parametrów fizykochemicznych i organoleptycznych – opartym na ocenie ryzyka zdrowotnego i ocenie bezpieczeństwa zdrowotnego konsumentów.

3.5.2. Cel: Ograniczanie zużycia wody

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności ogółem	hm ³	125,17	119,8	102,1	poniżej 125,17	GUS
udział przemysłu w zużyciu wody ogółem	%	26,9	27,3	26,4	poniżej 26,9	GUS

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Ogólne zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie warmińsko-mazurskim zostało zredukowane ze 125,17 hm³ w 2014 r. przez 119,8 hm³ w roku 2018 do 102,1 hm³, co oznacza spadek o 18,4%. Ograniczenie zużycia wody udało się osiągnąć między innymi dzięki poprawie stanu sieci wodociągowych i tym samym redukcji strat wody. Udział przemysłu w zużyciu wody ogółem po wzroście do 27,3% zanotowanym w 2018 r. spadł do poziomu 26,4% w 2020 r., spełniając tym samym zakładaną wartość docelową.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 5.XVIII. Oszczędne gospodarowanie wodą		
5.XVIII.88.	Ograniczanie zużycia wody w przemyśle	podmioty gospodarcze
5.XVIII.89.	Ograniczanie zużycia wody w gospodarstwach domowych	gospodarstwa domowe
5.XVIII.90.	Ograniczanie strat wody w sieciach wodociągowych	przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjne, administracje budynków
5.XVIII.91.	Wdrażanie rozwiązań wykorzystujących wody opadowe do lokalnego zaopatrzenia w wodę	samorządy lokalne – przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjne

5.XVIII.92.	Prowadzenie działań edukacyjnych dotyczących potrzeby oszczędnego gospodarowania wodą	Zarząd Województwa, ośrodki edukacji środowiskowej, szkoły, przedszkola, media, NGO i in.
-------------	---	---

Ograniczenie zużycia wody na potrzeby gospodarki opisane powyżej w komentarzu do wskaźników było wynikiem konieczności rozwoju technologii stosowanych w przemyśle, spowodowanej między innymi zwiększeniem kosztów produkcyjnych wynikających ze wzrostu opłaty za wykorzystanie wody i odprowadzanie ścieków.

Ograniczanie strat wody w sieciach wodociągowych realizowane było przez modernizację i przebudowy nieszczelnych odcinków starych rur i przyłączy (najczęściej stalowych) i wymianę ich na nowe z tworzyw sztucznych, wprowadzanie monitoringu przepływu wody, sprawdzanie szczelności w zbiornikach magazynujących wodę na stacjach uzdatniania wody, montaż urządzeń zabezpieczających hydranty przeciwpożarowe, a także wymianę wodomierzy u odbiorców. 42% spośród ankietowanych gmin wskazało na prowadzenie tego typu działań.

Wdrażanie rozwiązań wykorzystujących wody opadowe do lokalnego zaopatrzenia w wodę przez zarządców przedsiębiorstw wodno-kanalizacyjnych zostało wskazane przez 3% ankietowanych gmin.

Na uwzględnianie w działaniach edukacyjnych prowadzonych na terenie gmin zagadnień związanych z potrzebą oszczędnego gospodarowania wodą zwróciło uwagę 30% spośród ankietowanych podmiotów.

3.5.3. Cel: Ochrona wód i gleb przed zanieczyszczeniem ściekami

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
długość sieci kanalizacyjnej (ogólnospławnej i na ścieki gospodarcze)	km	4699,2	7340,7	7606,1	4994,3	GUS
odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	%	75	77,3	77,4	79,9	GUS
liczba miast obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków	szt.	49	49	50	49	GUS

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
wielkość oczyszczalni komunalnych w RLM	osoba	2 012 433	2 020 509	2 033 257	powyżej 2 012 443	GUS
nieoczyszczone ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi razem	hm ³	0,63	2,50	0,008	0	GUS

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Wartość długości sieci kanalizacyjnej zanotowała wzrost między 2014 r. a 2018 r. aż o 2641,5 km oraz o kolejne 265,4 km do roku 2020, znacznie przewyższając zakładaną wartość docelową na rok 2020. Należy jednak podkreślić, że przed 2018 r. zmieniała się metodyka gromadzenia danych przez GUS – wcześniej długość sieci kanalizacyjnej dotyczyła wyposażenia wsi, natomiast obecnie jest to ogólna wartość dla całego województwa, stąd też trudno jest jednoznacznie zinterpretować dane w odniesieniu do wartości bazowej z 2014 roku. Tym niemniej na przestrzeni ostatnich lat widoczny jest pozytywny trend zmiany wartości wskaźnika.

Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków rok do roku notuje niewielki regularny wzrost i w 2020 r. wyniósł 77,4%. Mimo regularnej poprawy wartości wskaźnika nie udało się osiągnąć wartości docelowej wskaźnika przewidzianej na 2020 r.

Liczba miast obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków zwiększyła się do 50. Jest to związane z odzyskaniem przez Wielbark praw miejskich z dniem 1 stycznia 2019 r. W dalszym ciągu ścieki odprowadzane przez wszystkie miasta województwa warmińsko-mazurskiego trafiają do oczyszczalni ścieków.

Wielkość oczyszczalni komunalnych w RLM w 2020 r. wyniosła 2 033 257 osób, czyli o 20 824 osoby więcej niż w 2014 r. oraz o 12 748 osób więcej niż w 2018 r.

W 2020 r. zdecydowanie zmalała względem 2014 r. objętość nieoczyszczanych ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczania odprowadzonych do wód lub do ziemi, zbliżając się bardzo do oczekiwanej wartości docelowej. Analiza danych wieloletnich wskazuje na nieregularną, ale jednak wzrostową, tendencję tego parametru.

Tabela 7. Nieoczyszczone ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi razem (źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)

Rok	Nieoczyszczone ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi razem [hm ³]
2010	0,28
2011	0,16
2012	0,55
2013	0,67
2014	0,63
2015	0,23
2016	1,33
2017	1,50
2018	2,50
2019	3,50
2020	0,008

Dane te wydają się nie korelować z poprawą skanalizowania województwa i rozwojem oczyszczalni ścieków. Wyjaśnieniem tego zjawiska może być używana do pozyskiwania danych metodyka stosowana przez Główny Urząd Statystyczny, który w jej opisie wskazuje, że zdarzają się sytuacje, podczas których jednostka sprawozdawcza (oczyszczalnia ścieków komunalnych) wykazuje na sprawozdaniu OS-5 większą ilość ścieków miejskich i wiejskich oczyszczanych od odprowadzonych siecią kanalizacyjną. Taka sytuacja może występować w następujących przypadkach: 1. oczyszczalnia otrzymuje ścieki oddzielnym kolektorem z zakładu lub do kolektora zakładowego odprowadzone są ścieki socjalno-bytowe z miast/wsi; 2. kolektor zakładowy pełni rolę sieci kanalizacyjnej, lecz nie został przejęty przez jednostki prowadzące działalność wodociągowo-kanalizacyjną; 3. ścieki są dowożone do oczyszczalni; 4. stosowania metody określania ścieków komunalnych odprowadzanych siecią kanalizacyjną opartej głównie na odczytach wodomierzy, przyjmując ilość ścieków równą ilości dostarczanej wody i informacjach o ryczałtowych ilościach odprowadzonych ścieków. Ilość ścieków nieoczyszczanych liczona jest jako różnica między ilością ścieków dopływających do oczyszczalni i ilością ścieków odprowadzonych po oczyszczeniu, stąd mogą się zdarzyć sytuacje ujemnych wartości w ściekach nieoczyszczanych i tym samym może to wpływać na całociowy roczny wynik.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 5.XIX. Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych		
5.XIX.93.	Rozbudowa sieci w aglomeracjach oraz budowa systemów kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich, z uwzględnieniem miejscowości zwodociągowanych, położonych w zlewniach bezpośrednich jezior i Zalewu Wiślanego	samorządy lokalne, przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjne
5.XIX.94.	Budowa i modernizacja kanalizacji burzowej z urządzeniami podczyszczającymi	samorządy lokalne, przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjne

Rozbudowa sieci w aglomeracjach oraz budowa systemów kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich była w latach 2019-2020 kontynuowana na znacznym obszarze województwa warmińsko-mazurskiego. Prowadzenie rozbudowy kanalizacji sanitarnej zadeklarowało 46% gmin biorących udział w ankiecie.

Jednocześnie budowa lub modernizacja kanalizacji burzowej z urządzeniami podczyszczającymi realizowana była przez 23% gmin, w tym przez 47% gmin miejskich.

Tabela 8. Efekty rzeczowe inwestycji w sieć kanalizacyjną w województwie warmińsko-mazurskim (źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)

	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Odprowadzająca ścieki [km]	335,0	217,6	80,8	91,3	117,7	95,7	59,3
Odprowadzająca wody opadowe [km]	35,2	34,8	17,5	19,0	28,0	23,6	18,5

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 5.XX. Budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków		
5.XX.95.	Realizacja zadań zapisanych w AKPOŚK (2015)	gminy, przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjne
5.XX.96.	Wyposażenie zakładów sektora rolno-spożywczego w wysokosprawne oczyszczalnie ścieków	operatorzy przemysłowych oczyszczalni ścieków
5.XX.97.	Poprawa technologii oczyszczania ścieków i podnoszenie sprawności oczyszczania (wprowadzanie BAT)	operatorzy oczyszczalni

Zadania zapisane w aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych realizowane były między innymi przez budowę kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej, budowę kolektorów sanitarnych, modernizację przepompowni ścieków, nadzór nad wyposażaniem nieruchomości w urządzenia do gromadzenia i oczyszczania ścieków, a także modernizację oczyszczalni ścieków. Zmodernizowano oczyszczalnie ścieków na terenie gmin Pieniężno, Reszel i Stawiguda, a także w mieście Braniewo.

Ogółem realizację zadań zapisanych w aktualizacji KPOŚK (2015) zadeklarowało 29% ankietowanych gmin, w tym 60% gmin miejskich.

W zakresie poprawy jakości wód w województwie warmińsko-mazurskim, w dużej mierze dzięki środkom pozyskiwanym z Unii Europejskiej oraz z funduszy celowych, w minionych latach zrealizowano wiele inwestycji, tym samym w wyniku zwiększenia zaspokojenia potrzeb liczba realizowanych w latach 2019-2020 inwestycji była mniejsza niż wcześniej, co dokumentuje poniższa tabela. Tym niemniej w 2020 r. odnotowano znaczny przyrost przepustowości oczyszczalni ścieków w wyniku realizacji dwóch inwestycji w oczyszczalni ścieków o podwyższonym stopniu oczyszczania.

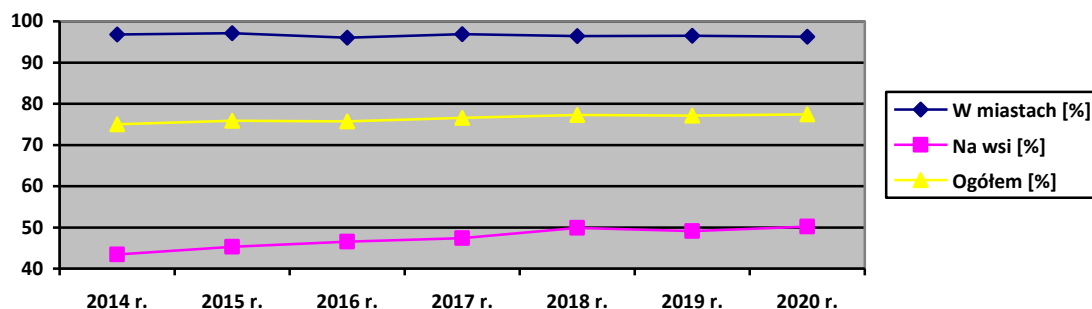
Tabela 9. Efekty rzeczowe inwestycji w oczyszczalnie ścieków w województwie warmińsko-mazurskim (źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)

	oczyszczalnie komunalne						
Liczba inwestycji [szt.]	2014r.	2015r.	2016r.	2017r.	2018r.	2019 r.	2020 r.
Mechaniczne	1	0	0	0	0	0	0
Biologiczne (z wyjątkiem komór fermentacyjnych)	10	3	1	4	11	2	0
O podwyższonym stopniu oczyszczania	0	0	0	0	0	0	2
Ogółem	11	3	1	4	11	2	2
Przepustowość [m ³ /dobę]	2014r.	2015r.	2016r.	2017r.	2018r.	2019 r.	2020 r.
Mechaniczne	225	0	0	0	0	0	0
Biologiczne (z wyjątkiem komór fermentacyjnych)	1350	700	5	111	682	718	215
O podwyższonym stopniu oczyszczania	0	264	0	0	0	0	1278
Ogółem	1575	964	5	111	682	718	1493
	oczyszczalnie ogółem						
Liczba inwestycji [szt.]	2014r.	2015r.	2016r.	2017r.	2018r.	2019 r.	2020 r.
Mechaniczne	2	0	0	0	0	0	0
Biologiczne (z wyjątkiem komór fermentacyjnych)	10	3	1	4	11	2	0
O podwyższonym stopniu oczyszczania	0	0	0	0	0	0	2
Ogółem	12	3	1	4	11	2	2
Przepustowość [m ³ /dobę]	2014r.	2015r.	2016r.	2017r.	2018r.	2019 r.	2020 r.
Mechaniczne	4225	0	0	0	0	0	0
Biologiczne (z wyjątkiem komór fermentacyjnych)	1350	700	805	111	682	718	215
O podwyższonym stopniu oczyszczania	0	264	0	0	0	0	1278
Ogółem	5575	964	805	111	682	718	1493

W roku 2020 odnotowano dalszy wzrost odsetka osób korzystających z oczyszczalni ścieków, choć w 2019 r. wskaźnik dla ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków ogółem był niższy o 0,2 punktu procentowego w porównaniu do 2018 r., a w 2020 r. o 0,2 punktu procentowego względem roku 2019 r. spadł wskaźnik ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w miastach. Mogło to być spowodowane intensywnym rozwojem zabudowy jednorodzinnej na obszarach nieobjętych jeszcze zasięgiem sieci kanalizacyjnej.

Tabela 10. Ludność województwa warmińsko-mazurskiego korzystająca z oczyszczalni ścieków (źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)

	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
W miastach [%]	96,8	97,1	96,0	96,9	96,4	96,5	96,3
Na wsi [%]	43,4	45,3	46,5	47,4	49,9	49,1	50,2
Ogółem [%]	75,0	75,9	75,7	76,6	77,3	77,1	77,4

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 5.XXI. Monitoring postępowania z nieczystościami płynnymi na terenach nieskanalizowanych		
5.XXI.98.	Kontrola częstotliwości i sposobu pozbywania się nieczystości płynnych przez właścicieli nieruchomości oraz kontrola funkcjonowania oczyszczalni przydomowych	samorządy lokalne

Kontrola częstotliwości i sposobu pozbywania się nieczystości płynnych przez właścicieli nieruchomości oraz kontrola funkcjonowania oczyszczalni przydomowych realizowana była m.in. przez okresowe kontrole szczelności zbiorników bezodpływowych i częstotliwości ich opróżniania (np. przez przedstawianie faktur za usługę). Miasto Elbląg corocznie sporządza „Analizę stanu gospodarki ściekowej na obszarach nieskanalizowanych na terenie miasta Elbląga”, która ma na celu weryfikację możliwości technicznych i organizacyjnych Gminy Miasto Elbląg w zakresie gospodarowania ściekami na obszarach skanalizowanych i nieskanalizowanych. Ogółem 73% gmin wskazało na prowadzenie działań dotyczących tego zadania.

3.6. Obszar interwencji 6: Zasoby geologiczne

Dla obszaru interwencji 6 – **Zasoby geologiczne** przy monitorowaniu stopnia realizacji Programu określono 1 cel:

- Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin.

3.6.1. Cel: Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji powstałych w wyniku eksploatacji surowców mineralnych	ha	1317	1756	1901	poniżej 1317	GUS

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji powstałych w wyniku eksploatacji surowców mineralnych wzrosła z 1317 ha w 2014 r. do 1756 ha w roku 2018 i do 1901 ha w roku 2020. Wy tłumaczeniem takiego stanu rzeczy może być znaczący wzrost inwestycji w infrastrukturę drogową na terenie województwa i tym samym koniecznością pozyskiwania kruszyw niezbędnych do budowy dróg.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 6.XXII. Doskonalenie rozpoznania i ochrona złóż surowców mineralnych, w tym wód leczniczych i termalnych		
6.XXII.99.	Uzupełnienie rozpoznania zasobów kopalin w województwie	Zarząd Województwa
6.XXII.100.	Sporządzenie wykazu złóż o znaczeniu strategicznym dla regionu z określeniem ich przestrzennego zasięgu	Zarząd Województwa
6.XXII.101.	Opracowanie ekspertyzy dotyczącej aktualnych i potencjalnych kolizji między eksploatacją surowców a potrzebami ochrony przyrody, w tym krajobrazu	Zarząd Województwa
6.XXII.102.	Zapobieganie nielegalnej eksploatacji kopalin	samorządy, PIG-PIB, policja, straż

W ramach uzupełniania rozpoznania zasobów kopalin w latach 2019-2020 Geolog Wojewódzki działając z upoważnienia Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego wydał 33 decyzje zatwierdzające projekty robót geologicznych dotyczących poszukiwania i rozpoznania złóż kopalin w zakresie określonym ustawą *Prawo geologiczne i górnicze* oraz 61 decyzji zatwierdzających zasoby złóż kopalin objętych prawem własności nieruchomości gruntowej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

W projekcie Polityki Surowcowej Państwa, strategicznego dokumentu wpisującego się w długookresową strategię rozwoju kraju, wskazano, że rejon Warmii i Mazur jest ubogi surowcowo, a baza zasobowa sprowadza się głównie do złóż kruszyw

żwirowo-piaskowych. Te ostatnie jednak, nierzadko o dużych zasobach, zawierają często kopalinę wysokiej jakości (z dużym udziałem żwirów). Stąd liczne żwirownie na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego są bardzo ważnym źródłem żwirów dla Polski północnej, a także dla aglomeracji warszawskiej. Warmia i północna część Mazur mogą mieć perspektywy na poszukiwania niekonwencjonalnych złóż węglowodorów. Cały ten obszar ma wyjątkowo niski potencjał geotermalny, ale z dobrymi perspektywami występowania solanek, które mogą być uznane za wody lecznicze (rozwój balneologii).

Udokumentowana baza surowców rozmieszczona jest na terenie województwa nieregularnie. W złoża kopalin budowlanych bogatsza jest część środkowa i południowa. Natomiast złoża kopalin przydatnych w lecznictwie występują głównie w północnej części województwa. Udokumentowana na obszarze województwa baza surowców kopalnych dotyczy głównie kopalin pospolitych. Jest ona wykorzystana w niedużym stopniu. Niewykorzystywane są kopaliny mające znaczenie lecznicze – borowiny i wody mineralne. Stanowią one potencjał umożliwiający rozwój funkcji uzdrowiskowej.

Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy w 2019 r. rozpoczął realizację projektu pn. „Monitoring odkrywkowej eksploatacji kopalin”. Projekt jest finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Celem projektu jest zgromadzenie spójnych i konsekwentnych informacji dla terenu całego kraju o skali niekoncesjonowanej eksploatacji kopalin oraz o ogólnym stanie rekultywacji terenów po odkrywkowej eksploatacji kopalin. Zgodnie z przyjętym harmonogramem prac w 2020 r. miały rozpocząć się prace terenowe na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, jednak z powodu sytuacji epidemicznej prace te zostały przełożone na rok 2021.

Organy wydające koncesje przeprowadzają kontrole w zakresie wykonywania postanowień udzielonych koncesji na eksploatację kopalin. W przypadku stwierdzenia nielegalnej eksploatacji kopalin, przeprowadza się postępowania administracyjne w sprawie naliczenia opłaty podwyższonej za wydobycie kruszywa bez koncesji.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 6.XXIII. Efektywne gospodarowanie zasobami kopalin ze złóż		
6.XXIII.103.	Racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych, z wykorzystaniem BAT	samorządy, podmioty gospodarcze, właściciele ujęć, PIG-PIB
6.XXIII.104.	Promowanie efektywnych przedsięwzięć związanych z wykorzystaniem wód termalnych i leczniczych	Zarząd Województwa

Działania związane z budową i modernizacją sieci wodociągowej oraz ich efekty zaprezentowane zostały przy zadaniu nr 5.XVI.85. Warto nadmienić, że w trosce o optymalne zużycie wody gminy wprowadzały modernizacje technologiczne w postaci instalowania u odbiorców nowoczesnych wodomierzy o wyższej klasie metrologicznej oraz wdrażania systemu radiowego zdalnego odczytu wodomierzy.

Województwo warmińsko-mazurskie posiada spory potencjał rozwoju inwestycji w infrastrukturę uzdrowiskową oraz lecznictwa sanatoryjnego. Do końca 2020 r. na terenie województwa funkcjonowało jedno uzdrowisko w Gołdapi, ale status ochrony uzdrowiskowej posiadały także Frombork, Miłomłyn, Lidzbark Warmiński oraz Górowo Iławeckie. Pięć wymienionych powyżej gmin w marcu 2019 r. zainicjowało działalność Stowarzyszenia Uzdrawisk Warmii i Mazur. Celem stowarzyszenia jest podejmowanie wspólnych działań na rzecz rozwoju obszarów uzdrowiskowych. Władze Województwa czynnie wspierały rozwój usług o charakterze uzdrowiskowym np. poprzez ujęcie w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 poddziałania 6.2.1 Infrastruktura uzdrowiskowa, w ramach którego można było ubiegać się o dofinansowanie działań dotyczących m.in. budowy, rozbudowy, modernizacji i wyposażenia publicznie dostępnej infrastruktury uzdrowiskowej obejmującej urządzenie terenów zielonych i wyposażenie ich w urządzenia umożliwiające pełnienie funkcji rekreacyjnych i leczniczych, a także tworzenia urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego typu pijalnie uzdrowiskowe, tężnie, inhalatoria, urządzenie odcinków plaży, uzdrowiskowe baseny kąpielowe, trasy leczenia spacerowego do terenoterapii, promenady uzdrowiskowe i powiązane parkingi.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 6.XXIV. Zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobywania kopalin		
6.XXIV.105.	Uwzględnianie w procesie planowania przestrzennego ograniczeń związanych z ochroną przyrody, w tym krajobrazu	rady gmin
6.XXIV.106.	Ograniczenie presji wywieranej na środowisko i ludność lokalną podczas prowadzenia prac geologicznych, eksploatacji i magazynowania kopalin, w tym uwzględnienie zmian klimatu (wpływu silnych wiatrów, susz, nawałnych opadów)	podmioty gospodarcze
6.XXIV.107.	Promowanie korzystania z nowoczesnych technologii pozyskiwania surowców	Zarząd Województwa
6.XXIV.108.	Działania edukacyjne promujące zrównoważone wykorzystanie kopalin/złóż, w tym poprawa dostępu do informacji w zakresie prowadzenia prac geologicznych i eksploatacji kopalin	Zarząd Województwa, samorządy, PIG-PIB
6.XXIV.109.	Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych	Zarząd Województwa, podmioty gospodarcze

Wprowadzanie odpowiednich zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego uwzględniających ograniczenia związane z ochroną przyrody zadeklarowało 39% gmin. Część gmin nie opracowywała w badanym okresie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów, na których mogłoby dochodzić do wydobywania kopalin.

Podczas prowadzenia działalności związanej z eksploatacją kopalin przedsiębiorcy zobowiązani są do przestrzegania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, w której szczegółowo uwzględnione są wymagania dotyczące ochrony środowiska, a także warunki wykorzystania terenu w fazie realizacji i eksploatacji, ze szczególnym uwzględnieniem konieczności ochrony cennych wartości przyrodniczych zasobów naturalnych i zabytków oraz ograniczenia uciążliwości dla terenów sąsiednich.

W okresie sprawozdawczym PIG-PIB prowadził projekt pn. „Geologia Samorządowa – serwis informacyjno-edukacyjny Państwowego Instytutu Geologicznego-PIB w zakresie geologii, górnictwa, ochrony środowiska, administracji i przepisów prawa” (obecna edycja zadania zakończy się w 2024 r.). Projekt ma na celu zwiększenie społecznej dostępności do informacji i wiedzy z zakresu geologii, ochrony środowiska i przepisów prawa oraz przybliżyć rolę i zadania terenowej administracji geologicznej w służbie społeczeństwu. Państwowy Instytut Geologiczny-PIB za pomocą strony internetowej prowadzi na bieżąco konsultacje z użytkownikami witryny oraz informuje o ważnych inicjatywach, wydarzeniach, szkoleniach, konferencjach oraz o publikacjach z zakresu geologii, górnictwa, ochrony środowiska i przepisów prawa. Pośrednio projekt wpływa na wzrost efektywności działania pracowników terenowej administracji geologicznej, poprzez poszerzenie ich wiedzy i umiejętności zawodowych. Realizowany projekt ukierunkowany jest także na zwiększenie ochrony zasobów kopalin i wód podziemnych przed ich ilościową i jakościową degradacją, poprzez informację i edukację potencjalnych użytkowników strony internetowej. Zwiększenie wiedzy w tym zakresie wśród lokalnych społeczności oraz zwiększenie liczby pracowników administracji znających procedury prawne i umiejących je zastosować w praktyce, wyrazi się bardziej efektywnym i zgodnym z prawem korzystaniem z zasobów naturalnych.

Działania edukacyjne promujące zrównoważone wykorzystanie kopalin zadeklarowało jedynie 6% gmin. Wydobywanie kopalin pozostawało zatem w badanym okresie obszarem działalności z małym udziałem społeczeństwa, ograniczającym się z reguły do osób i grup bezpośrednio zainteresowanych poszczególnymi inwestycjami.

Zgodnie z art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. *o ochronie gruntów rolnych i leśnych* (Dz.U. z 2021 r. poz. 1326, z późn. zm.) decyzje w sprawach rekultywacji i zagospodarowania terenów pokopalnianych wydaje starosta. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego nadzór nad sposobem likwidacji zakładów górniczych oraz rekultywacji gruntów po działalności górniczej sprawuje Dyrektor Okręgowego Urzędu Górniczego w Warszawie.

Łączna powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji na terenie województwa warmińsko-mazurskiego wynosiła 4342 ha (2019 r.) i 4558 ha (2020 r.). W 2019 r. zrekultywowano 212 ha gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, natomiast w 2020 r. 121 ha (źródło: GUS).

3.7. Obszar interwencji 7: Gleby

Dla obszaru interwencji 7 – **Gleby** przy monitorowaniu stopnia realizacji *Programu* określono 1 cel:

- Ochrona gleb.

3.7.1. Cel: Ochrona gleb

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji ogółem	ha	4592	4894	4558	poniżej 4592	GUS
powierzchnia gruntów zrekultywowanych w ciągu roku ogółem	ha	129	101	121	120	GUS

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Powierzchnia terenów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji zmalała w 2020 r. do 4558 ha z 4592 ha w 2014 r. przez 4894 ha w roku 2018. Stanowi to pozytywną zmianę i wypełnienie wartości docelowej zakładanej na rok 2020. Powierzchnia gruntów zrekultywowanych w 2014 r. wyniosła 129 ha, a w 2020 r. 121 ha. Należy podkreślić, że nie jest możliwe porównywanie trendów zmian wartości

tego wskaźnika z uwagi na nieregularny charakter pojawiania się nowych gruntów wymagających rekultywacji.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 7.XXV. Zapewnienie właściwego sposobu użytkowania powierzchni ziemi		
7.XXV.110.	Rozwój systemu monitoringu gleb	właściciele i użytkownicy gruntów, IUNG, OSChR, WIOŚ
7.XXV.111.	Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej oraz doskonalenie doradztwa rolniczego	samorządy, ODR, OSChR, ARiMR, NGO
7.XXV.112.	Przeciwdziałanie erozji gleb poprzez wprowadzanie trwałej pokrywy roślinnej oraz stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych	samorządy, właściciele i użytkownicy gruntów, ARiMR
7.XXV.113.	Zapobieganie ruchom masowym ziemi i ich skutkom	samorządy powiatowe, właściciele gruntów
7.XXV.114.	Budowa infrastruktury ograniczającej erozję wodną, z uwzględnieniem potrzeb ochrony przyrody	samorządy, właściciele i użytkownicy gruntów, ARiMR
7.XXV.115.	Stosowanie urządzeń zabezpieczających glebę przed zanieczyszczeniem	samorządy, właściciele i użytkownicy gruntów, ARiMR
7.XXV.116.	Przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogeniczne, w szczególności zapobieganie dewastacji gleb hydrogenicznych	samorządy, właściciele i użytkownicy gruntów, ARiMR, ODR, PK
7.XXV.117.	Waloryzacja terenów pod względem ich przydatności do produkcji żywności wysokiej jakości	samorządy gminne, właściciele gruntów, ODR, jednostki certyfikujące
7.XXV.118.	Promocja rolnictwa ekologicznego i rolnictwa integrowanego	Zarząd Województwa, samorządy, właściciele i użytkownicy gruntów, ARiMR, ODR, NGO
7.XXV.119.	Promocja właściwego gospodarowania na obszarach rolnych, wsparcie technologiczne gospodarstw oraz doradztwo technologiczne uwzględniające aspekty dostosowania produkcji rolnej do zmieniających się warunków klimatycznych	samorządy, ARiMR, ODR, ośrodki edukacyjne

Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Olsztynie od 2008 r. jest zobowiązana do prowadzenia badań monitoringowych gleb na podstawie ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. *o nawozach i nawożeniu*. W ramach swoich kompetencji OSChR w Olsztynie wykonuje analizy gleb, roślin, płodów rolnych i leśnych, a także prowadzi bazę danych dotyczących zasobności gleb w azot i fosfor oraz zanieczyszczenia azotanami wód w profilu glebowym do 90 cm od powierzchni gruntu.

Monitoring gleb jest także prowadzony przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach w ramach podsystemu Państwowego Monitoringu Środowiska zatytułowanego „Monitoring chemizmu gleb ornych Polski”. Monitoring ma na celu obserwację zmian szerokiego zakresu cech gleb użytkowanych rolniczo, szczególnie właściwości chemicznych, zachodzących w określonych przedziałach czasu pod wpływem rolniczej i pozarolniczej działalności człowieka. Monitoring chemizmu gleb użytkowanych rolniczo w Polsce jest realizowany od 1995 roku i obejmuje wyłącznie

użytki rolnicze, ze szczególnym uwzględnieniem gruntów ornych, na których istnieje bezpośrednia zależność pomiędzy jakością gleby a jakością produkowanej żywności. Próbkę glebową, reprezentującą 216 stałych punktów kontrolnych zlokalizowanych w całym kraju, są pobierane i analizowane w 5-letnich odstępach czasowych. W województwie warmińsko-mazurskim znajduje się 11 punktów kontrolnych. W próbkach glebowych oznacza się następujące właściwości: skład granulometryczny; próchnica – substancja organiczna; węgiel organiczny; węglany; odczyn „pH”; kwasowość hydrolityczna „Hh”; kwasowość wymienna „Hw”; glin wymienny „Al”; fosfor przyswajalny; potas przyswajalny; magnez przyswajalny; siarka przyswajalna; azot ogólny; wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne „WWA”; proporcja C:N; radioaktywność; przewodnictwo elektryczne właściwe; zasolenie; kationy wymienne o charakterze zasadowym: Ca, Mg, K i Na; suma zawartości kationów o charakterze zasadowym; pojemność sorpcyjna gleby; wysycenie kompleksu sorpcyjnego kationami zasadowymi; całkowita zawartość fosforu; całkowita zawartość siarki; zawartość sodu, potasu, magnezu, wapnia, żelaza, manganu, glinu, miedzi, niklu, chromu, cynku, wanadu, kadmu, kobaltu, ołowiu, baru, berylu, lantanu, litu i strontu; zawartość rtęci; zawartość azotu mineralnego; zawartość pestycydów – związków niechlorowych: carbaryl, carbofuran, maneb, atrazin; zawartość pestycydów chloroorganicznych: DDT/DDE/DDD, Aldryna, Dieldryna, Endryna, α -HCH, β -HCH, γ -HCH.

Elementy zasad dobrej praktyki rolniczej, promocja właściwego gospodarowania na obszarach rolnych oraz wsparcie technologiczne gospodarstw i doradztwo technologiczne były wdrażane przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie, poprzez organizację pokazów pn. „Zasady pobierania próbek gleby do badań agrochemicznych” oraz szkoleń nt. „Nowe rozwiązania technologiczne w uprawie roślin, w tym zasady prawidłowego nawożenia ze szczególnym uwzględnieniem badania zasobności gleby i wapnowania”. Zorganizowano 56 pokazów dla 818 uczestników oraz 39 szkoleń dla 847 osób. Ponadto w 2019 r. przeprowadzono 79 wewnętrznych spotkań, a w 2020 r. 73 wewnętrzne spotkania doskonalące kadrę w zakresie doradztwa rolniczego. Doradcy z WMODR w Olsztynie brali także udział w konkursie na Doradcę Roku, którego celem była popularyzacja i promowanie osiągnięć doradców rolniczych, w tym innowacyjnych praktyk rolniczych, promowanie usług doradczych i podnoszenie jakości i efektywności usług doradczych.

W celu przeciwdziałania erozji gleb poprzez wprowadzanie trwałej pokrywy roślinnej oraz stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych Warmińsko-Mazurski

Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie przeprowadził szkolenia: „Prawidłowa agrotechnika na użytkach zielonych – metody renowacji trwałych użytków zielonych; racjonalne nawożenie i wapnowanie” (8 szkoleń dla łącznej liczby 146 uczestników) oraz „Rola wapnowania a żyzność gleb. Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie.” (14 szkoleń dla łącznej liczby 289 uczestników), a także dwa pokazy pt. „Pokaz siewu metodą pasową” dla łącznie 32 uczestników. W ramach przeciwdziałania erozji gleb KOWR nie zezwala dzierżawcom na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych, np. przez brak zgody na przekształcanie łąk i pastwisk na grunty orne.

Zapobieganie ruchom masowym ziemi i ich skutkom realizowane było przez samorządy powiatowe przez obserwację terenów zagrożonych masowymi ruchami ziemi oraz regularny monitoring osuwisk.

W ramach budowy infrastruktury ograniczającej erozję wodną KOWR wskazał na konserwację urządzeń melioracji wodnych oraz budowę zastawek piętrzących wodę w rowach celem utrzymania odpowiedniego nawodnienia gleb i przeciwdziałania obniżania lustra wód podziemnych, natomiast w otrzymanych od gmin ankietach wskazywano działania polegające na umocnieniach brzegów rzek.

W celu ochrony gleby przed zanieczyszczeniem oraz w celu zapobiegania dewastacji gleb Lasy Państwowe wymagały od wykonawców prowadzących prace leśne stosowania bioolejów oraz mat sorpcyjnych, by zmniejszyć skażenie wód i gruntu, natomiast Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa udzielając dzierżawy ziemi zobowiązuje dzierżawcę do przestrzegania prawa wodnego i prawa budowlanego.

W analizowanym okresie nie prowadzono waloryzacji terenów pod względem ich przydatności do produkcji żywności wysokiej jakości. Z dotychczas zgromadzonych informacji wynika, że rolnicza przydatność gleb na obszarze województwa jest bardzo zróżnicowana. W północnej części przeważają duże kompleksy urodzajnych gleb brunatnych i czarnych ziem, w części południowej – sandrowej – najmniej żyzne gleby bielicoziemne. Centralnie położoną strefę pojezierną cechuje mozaikowaty układ drobnych konturów gleb o różnej przydatności rolniczej, sprzyjający różnorodności biologicznej. Silnie urzeźbione tereny pojezierne należą do obszarów zagrożonych erozją. Przeciętna jakość gleb w województwie jest zbliżona do średniej krajowej. Gleby o wysokiej przydatności rolniczej winny być chronione przed przeznaczeniem ich na cele nierolnicze. Ważnym elementem utrzymania dobrej jakości gleb jest ich prawidłowe rolnicze użytkowanie poprzez nawożenie, hamowanie procesów erozji, a także zachęta do rozwoju rolnictwa ekologicznego.

W ramach promocji rolnictwa ekologicznego i rolnictwa integrowanego KOWR prowadził działania promujące produkcję żywności pochodzącej z upraw ekologicznych o zasięgu lokalnym, natomiast WMODR w Olsztynie organizował szkolenia: „Zasady prowadzenia gospodarstwa ekologicznego – produkcja roślinna, produkcja zwierzęca, produkcja ogrodnicza oraz możliwości wsparcia finansowego” (12 szkoleń dla 265 osób) i „Zasady integrowanej ochrony roślin” (7 szkoleń dla 118 uczestników) oraz demonstrację na temat: „Wprowadzenie do uprawy nowej odmiany wybranego gatunku warzyw z zastosowaniem metod integrowanej uprawy i ochrony roślin”. Działania promocyjne zadeklarowało ponadto 14% ankietowanych gmin i 33% ankietowanych powiatów.

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie prowadził liczne działania w zakresie promocji właściwego gospodarowania na obszarach rolnych, wsparcia technologiczne gospodarstw oraz doradztwa technologicznego uwzględniającego aspekty dostosowania produkcji rolnej do zmieniających się warunków klimatycznych, polegające na organizacji szkoleń: „Nowe rozwiązania technologiczne w uprawie roślin, w tym zasady nawożenia w oparciu o badania zasobności gleb” (12 szkoleń dla 249 uczestników), „Dostosowanie technologii produkcji roślinnej do zmian klimatycznych; agrotechnika w warunkach suszy lub nadmiernego uwilgotnienia gleby oraz prawidłowe zasady nawożenia, badania zasobności gleb, wapnowania” (28 szkoleń dla 582 uczestników), „Adaptacja do zmian klimatu w produkcji roślinnej” (1 szkolenie dla 27 uczestników).

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 7.XXVI. Remediacja terenów zanieczyszczonych oraz rekultywacja terenów zdegradowanych		
7.XXVI.120.	Usunięcie zanieczyszczeń gleb celem ograniczenia ich negatywnego wpływu na zdrowie ludzi i środowisko	sprawcy szkód, starosta i samorządy władający gruntami, właściciele, instytuty badawcze, RDOŚ, WIOŚ, WFOŚiGW
7.XXVI.121.	Zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, dla przywrócenia im funkcji przyrodniczej, rekreacyjnej lub rolniczej	sprawcy szkód, starosta i samorządy władający gruntami, właściciele, instytuty badawcze, RDOŚ, WIOŚ, WFOŚiGW
7.XXVI.122.	Działania naprawcze w przypadku zaistnienia szkód na powierzchni ziemi	sprawcy szkód, starosta i samorządy władający gruntami, właściciele, instytuty badawcze, RDOŚ, WIOŚ, WFOŚiGW

W ramach realizacji zadania „Usunięcie zanieczyszczeń gleb celem ograniczenia ich negatywnego wpływu na zdrowie ludzi i środowisko” Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Olsztynie wydała w latach 2019-2020 93 rozstrzygnięcia dotyczące:

- ustalenia planów remediacji historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi.

W każdym przypadku remediacja polegała na poddaniu gleby i ziemi działaniom mającym na celu usunięcie lub zmniejszenie ilości substancji powodujących

ryzyko, ich kontrolowanie oraz ograniczenie rozprzestrzeniania się, tak aby teren zanieczyszczony przestał stwarzać zagrożenie dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska;

- wpisu do rejestru historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi terenów potencjalnie historycznie zanieczyszczonych oraz nałożenia obowiązku wykonania badań zanieczyszczenia gleby i ziemi. Działania te zmierzają do identyfikacji terenów zanieczyszczonych, a następnie poddaniu ich badaniom w celu określenia zasięgu i stopnia zanieczyszczenia środowiska gruntowego i w dalszej kolejności objęciu pracami remediacyjnymi, z uwzględnieniem aktualnego – o ile to możliwe – planowanego sposobu użytkowania gruntów.

Ponadto 11% ankietowanych gmin wskazało na realizację zadania – głównie w postaci likwidacji dzikich wysypisk odpadów.

Starostwa powiatowe prowadziły postępowania w sprawach rekultywacji gruntów na wniosek lub w terminach wynikających z decyzji o terminie i kierunku rekultywacji, decyzji o osobie zobowiązanej do rekultywacji, decyzji o zakończeniu rekultywacji lub decyzji o utracie lub ograniczeniu wartości użytkowej gruntu. Rekultywację gruntów w analizowanym okresie prowadzono m.in. w powiecie działowskim, powiecie elbląskim, powiecie giżyckim, powiecie iławskim, powiecie lidzbarskim, powiecie mrągowskim, powiecie ostródzkim oraz w mieście Elbląg.

W latach 2019-2020 do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie nie zgłoszono szkody w środowisku w powierzchni ziemi w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. *o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie* (Dz.U. z 2020 r. poz. 2187). Wszystkie zgłoszone przypadki dotyczyły historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi (tj. powstałego przed 30.04.2007 r.).

3.8. Obszar interwencji 8: Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Dla obszaru interwencji 8 – **Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów** przy monitorowaniu stopnia realizacji *Programu* określono 7 celów:

- Utrzymanie tendencji oddzielenia wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego w PKB,
- Zapobieganie powstawaniu odpadów,

- Zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców województwa i zmiana ich zachowań,
- Zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności ponownego użycia, recyklingu i energii zawartej w odpadach – odzyskiwanie energii powinno zostać ograniczone do materiałów nienadających się do recyklingu,
- Dalszy rozwój systemu selektywnego zbierania odpadów, w tym odpadów biodegradowalnych i odpadów niebezpiecznych,
- Zmniejszenie ilości kierowanych na składowiska odpadów – składowanie powinno zostać ograniczone do odpadów reszkowych,
- Remediacja terenów zanieczyszczonych oraz rekultywacja terenów zdegradowanych, w tym nieczynnych składowisk odpadów.

3.8.1. Cele: Utrzymanie tendencji oddzielenia wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego w PKB, Zapobieganie powstawaniu odpadów, Zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców województwa i zmiana ich zachowań

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
ilość wytwarzanych odpadów	ton/mln zł PKB brutto	27,7	18,5 (2017 r.)	17,2 (2019 r.)	25,0	GUS

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Dane dotyczące ilości wytwarzanych odpadów względem produktu krajowego brutto wskazują na znaczącą poprawę sytuacji, jako że między rokiem 2014 a rokiem 2017 odnotowano spadek z poziomu 27,7 ton wytwarzanych odpadów na milion zł PKB do 18,5 tony wytwarzanych odpadów na milion zł PKB, natomiast w 2019 r. wartość ta jeszcze spadła do 17,2 tony wytwarzanych odpadów na milion zł PKB, co stanowi wypełnienie i wyraźne przewyższenie zakładanego celu.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
	Kierunek interwencji – 8.XXVII. Minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów	

Realizacja wszystkich zadań dotyczących obszaru interwencji 8: Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów odbywa się zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2022. Monitoring

realizacji zadań WPGO prowadzony jest w cyklu trzyletnim. Działania zrealizowane w 2019 roku są opisane w Sprawozdaniu z realizacji Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2017-2022 w latach 2017-2019, natomiast zrealizowane w 2020 r. znajdują się w Sprawozdaniu z realizacji Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2017-2022 w latach 2020-2022.

3.8.2. Cel: Zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności ponownego użycia, recyklingu i energii zawartej w odpadach – odzyskiwanie energii powinno zostać ograniczone do materiałów nienadających się do recyklingu

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
odpady wytworzone w ciągu roku poddane odzyskowi	tys. t	196,8	96,5	1 945,2	280	GUS
osiągnięty poziom recyklingu odpadów opakowaniowych	%	70,3	71,4	brak danych	75	GUS

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Ilość odpadów wytworzonych w ciągu roku poddanych odzyskowi wzrosła ze 196,8 tys. ton w 2014 r. do 1945,2 tys. ton w 2020 r., tym samym poziom odzysku w 2020 r. wyraźnie przekroczył wartość oczekiwaną.

Poziom recyklingu odpadów opakowaniowych wzrósł z 70,3% w 2014 r. do 71,4% w roku 2018. Wciąż jednak jest to wartość wyraźnie niższa od wartości docelowej określonej na 2020 r. wynoszącej 75%. Główny Urząd Statystyczny nie przedstawił dotychczas bardziej aktualnych danych dla tego wskaźnika.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
	Kierunek interwencji – 8.XXVIII. Odzysk surowców i recykling	

3.8.3. Cel: Dalszy rozwój systemu selektywnego zbierania odpadów, w tym odpadów biodegradowalnych i odpadów niebezpiecznych

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
ilość zebranych selektywnie odpadów niebezpiecznych w ciągu roku	t	1,4	47,09	15,7	2	GUS

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

W 2018 r. odnotowano wyjątkowo wysoki poziom ilości zebranych selektywnie odpadów niebezpiecznych – 47,09 t, przy zaledwie 1,4 t w roku 2014 r. W 2020 r. wskaźnik ten wyniósł 15,7 t, czyli wyraźnie mniej niż w 2018 r., ale jednak znacząco powyżej zakładanej na 2020 r. wartości docelowej. Dla porównania można wskazać, że wskaźnik ten w latach 2015, 2016 i 2017 wynosił odpowiednio 11,4 t, 13,5 t oraz 8,95 t, a w 2019 r. 29,92 t, a zatem wysokie wartości utrzymują się od kilku lat. Świadczyć to może o poprawie systemu selektywnego zbierania odpadów w województwie.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
	Kierunek interwencji – 8.XXVIII. Odzysk surowców i recykling	

3.8.4. Cel: Zmniejszenie ilości kierowanych na składowiska odpadów – składowanie powinno zostać ograniczone do odpadów reszkowych

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
efekty rzeczowe inwestycji w danym roku: zdolność przekazanych do eksploatacji urządzeń w zakresie unieszkodliwiania odpadów ogółem	t	0	brak danych	brak danych	0 (w 2020 r. nie planuje się oddawania nowych urządzeń)	GUS

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Główny Urząd Statystyczny zaprzestał gromadzenia i udostępniania danych dotyczących tego wskaźnika.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 8.XXIX. Unieszkodliwianie odpadów komunalnych i pozostałych		

3.8.5. Cel: Remediacja terenów zanieczyszczonych oraz rekultywacja terenów zdegradowanych, w tym nieczynnych składowisk odpadów

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
powierzchnia dzikich wysypisk na 100 km ² powierzchni ogółem	m ²	36	32	37	0	GUS
tereny składowania odpadów, niezrekultywowane	ha	4,7	4,5	4,5	0	GUS

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Powierzchnia dzikich wysypisk na 100 km² powierzchni ogółem została zredukowana w 2018 r. do 32 m² na 100 km² powierzchni ogółem. Jest to najniższa wartość, odkąd GUS publikuje takie dane, tj. od 2008 roku, jednak w 2020 r. ponownie wzrosła do 37 m² na 100 km² powierzchni ogółem, a tym samym nie udało się osiągnąć wartości docelowej dla 2020 r.

Powierzchnia niezrekultywowanych terenów składowania odpadów wciąż była daleka od wartości docelowej. Z analizy corocznych wartości wynika, że zauważalny jest pozytywny trend zmian, jednak w ostatnich latach jest on bardzo niewielki.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 8.XXX. Zapobieganie zanieczyszczaniu powierzchni ziemi		

3.9. Obszar interwencji 9: Zasoby przyrodnicze

Dla obszaru interwencji 9 – **Zasoby przyrodnicze** przy monitorowaniu stopnia realizacji Programu określono 6 celów:

- Ochrona obszarów i obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych,
- Zapewnienie spójności przestrzeni przyrodniczej województwa,
- Doskonalenie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej,

- Ograniczanie zagrożeń dla rodzimej przyrody,
- Ochrona różnorodności biologicznej w rolnictwie i na terenach zurbanizowanych,
- Włączanie społeczeństwa do działań na rzecz ochrony przyrody.

3.9.1. Cel: Ochrona obszarów i obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
powierzchnia obiektów i obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych ogółem	ha	1 129 519	1 128 501	1 128 247	1 146 450	GUS
liczba pomników przyrody ogółem	szt.	2569	2191	2199	powyżej 2569	RDOŚ
liczba zatwierdzonych planów zadań ochronnych	szt.	33	38	38	55	RDOŚ
powierzchnia siedlisk, na których zrealizowano działania dla poprawy stanu ochrony	ha	x	14 522	26 822	8028 (2023 r. wg RPO WiM)	Sprawozdanie z wdrażania RPO WWM na lata 2014-2020

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Łączna powierzchnia obiektów i obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych nieznacznie się zmniejszyła między 2014 a 2018 rokiem (o 1018 ha) oraz między 2018 a 2020 rokiem (o dalsze 254 ha). Wpływ na niewielkie wahania powierzchni obszarów chronionych ma aktualizacja map i dokładniejsze przeliczanie rzeczywistych terenów objętych formami obszarowej ochrony przyrody.

Liczba pomników przyrody na terenie województwa warmińsko-mazurskiego spadła z 2569 w 2014 r. do 2191 w 2018 r., po czym na koniec 2020 r. ponownie delikatnie wzrosła do 2199, jednak na przestrzeni okresu realizacji Programu zanotowała zmianę ujemną. Najczęstszymi przesłankami uzasadniającymi zniesienie tej formy ochrony

przyrody są: utrata wartości przyrodniczych i krajobrazowych, ze względu na które ustanowiono formę ochrony przyrody, oraz konieczność realizacji inwestycji celu publicznego w przypadku braku rozwiązań alternatywnych lub zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego.

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Olsztynie kontynuowała opracowywanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 i do końca 2020 r. zatwierdzone zostały plany zadań ochronnych dla 38 obszarów.

Według danych ze *Sprawozdania rocznego za rok 2020 z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020* w celu uzyskania lepszego statusu ochrony przyrody wsparciem objęto 26 822 hektary powierzchni siedlisk, co ponad trzykrotnie przekracza zakładaną wartość docelową.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 9.XXXI. Rozwój i weryfikacja obszarowych form ochrony przyrody i krajobrazu		
9.XXXI.123.	Obejmowanie prawną ochroną obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, w tym analiza możliwości utworzenia parków narodowych: Mazurskiego i Puszczy Rominckiej	Zarząd Województwa, MŚ, RDOŚ i/ lub samorządy lokalne – zgodnie z kompetencjami określonymi w ustawie o ochronie przyrody
9.XXXI.124.	Weryfikacja granic, celów i przedmiotów ochrony w powołanych formach ochrony przyrody	Zarząd Województwa, MŚ, RDOŚ i/ lub samorządy lokalne – zgodnie z kompetencjami określonymi w ustawie o ochronie przyrody
9.XXXI.125.	Sporządzenie audytu krajobrazowego województwa oraz określenie zasad zagospodarowania wyznaczonych krajobrazów priorytetowych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa	Zarząd Województwa
9.XXXI.126.	Aktualizacja dokumentów planistycznych gmin, z uwzględnieniem lokalizacji krajobrazów priorytetowych i zasad ich zagospodarowania	samorządy lokalne

Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego w latach 2019-2020 przyjął uchwały:

- nr XIII/231/19 z dnia 30 grudnia 2019 r. w sprawie *Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej*, aktualizując uchwałę nr XXXV/710/14 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 25 marca 2014 r. w sprawie *Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej*;
- nr XIX/337/20 z dnia 29 września 2020 r. w sprawie *Welskiego Parku Krajobrazowego*, zastępując Rozporządzenie nr 34 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 27 września 2005 r. w sprawie *Welskiego Parku Krajobrazowego*.

W podjętych uchwałach uwzględniono zapisy wynikające z obecnego brzmienia ustawy o *ochronie przyrody*. Uchwały zawierają również dodatkowe zapisy stanowiące o odstępstwach od zakazów umożliwiające m.in.: realizację przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko nie jest obowiązkowe i przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz parku krajobrazowego oraz usunięcie drzew lub krzewów w obrębie zadrzewienia, należących do gatunków obcych.

Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego w latach 2019-2020 przyjął także 8 uchwał dotyczących obszarów chronionego krajobrazu:

- Uchwała Nr XIII/229/19 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 grudnia 2019 r. w sprawie *Obszaru Chronionego Krajobrazu Wysoczyzny Elbląskiej – Wschód*;
- Uchwała Nr XIII/230/19 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 grudnia 2019 r. w sprawie *Obszaru Chronionego Krajobrazu Wysoczyzny Elbląskiej – Zachód*;
- Uchwała Nr XIX/338/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29 września 2020 r. w sprawie *Obszaru Chronionego Krajobrazu - Grzybiny*;
- Uchwała Nr XIX/339/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29 września 2020 r. w sprawie *Obszaru Chronionego Krajobrazu Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego - Dębień*;
- Uchwała Nr XIX/340/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29 września 2020 r. w sprawie *Obszaru Chronionego Krajobrazu Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego - Słup*;
- Uchwała Nr XIX/341/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29 września 2020 r. w sprawie *Naguszewskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu*;
- Uchwała Nr XIX/342/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29 września 2020 r. w sprawie *Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Górnej Wkry*;
- Uchwała Nr XIX/343/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29 września 2020 r. w sprawie *Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Wel.*

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Olsztynie w 2020 r. podjęła prace nad utworzeniem dwóch nowych rezerwatów przyrody. Ponadto systematycznie, od 2015 r.

prorowadzone są prace nad weryfikacją granic, celów i przedmiotów ochrony rezerwatów przyrody. W 2019 r. wydano 1 zarządzenie regulujące dotyczące rezerwatu „Krutynia Górna” oraz akty zmieniające dla 4 rezerwatów (dotyczące zarządzeń z lat 2010-2011). W 2020 r. wydano 4 zarządzenia regulujące – dla rezerwatów „Jezioro Łuknajno”, „Jezioro Dobskie”, „Ostrów Tarczyński” i „Pióropusznikowy Jar”. W przypadku tego ostatniego obiektu, dokonane zostało jego znaczne powiększenie (z 37,78 ha do 118,96 ha). Wydane zostały również akty zmieniające dla 3 rezerwatów (dotyczące zarządzeń z lat 2010-2011). Zarządzenie regulujące określa 1) nazwę rezerwatu, 2) położenie rezerwatu, przebieg jego granicy i powierzchnię, 3) cel ochrony rezerwatu, 4) rodzaj, typ i podtyp rezerwatu przyrody zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2005 r. w *sprawie rodzajów, typów i podtypów rezerwatów przyrody* (Dz.U. Nr 60, poz. 533) oraz 5) sprawującego nadzór nad rezerwatem.

Plany ochrony dla rezerwatów przyrody wykonywane były ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie oraz ze środków własnych jednostki. W 2020 r. ustanowiono plan ochrony dla 1 obiektu – zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 20 kwietnia 2020 r. w *sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Bagno Mostki”* (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. poz. 1814).

W 2020 r. wydane zostało zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 16 kwietnia 2020 r. w *sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Piska PLH280048* (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. poz. 1813, z późn. zm.) oraz zarządzenia zmieniające akty ustanawiające plany zadań ochronnych dla 3 obszarów. Prowadzone były prace nad zmianą kolejnego aktu (finalizacja w 2021 r.).

W analizowanym okresie nie nastąpił przełom w kwestii utworzenia parków narodowych: Mazurskiego i Puszczy Rominckiej.

W 2019 r. przystąpiono do opracowywania audytu krajobrazowego województwa warmińsko-mazurskiego. Prace w tym zakresie prowadzi Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, które w dniach 10-11 października 2019 roku w ramach współpracy z regionalnymi służbami planistycznymi zorganizowało warsztaty poświęcone sporządzaniu audytów krajobrazowych. W ramach spotkania dyskutowano o zagadnieniach problemowych wynikających z metodyki określonej w rozporządzeniu Rady Ministrów w *sprawie sporządzania audytów krajobrazowych* (Dz.U. z 2019 r. poz. 394).

Aktualizację dokumentów planistycznych gmin, z uwzględnieniem lokalizacji krajobrazów priorytetowych i zasad ich zagospodarowania, zadeklarowało 20% biorących w ankiecie gmin.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 9.XXXII. Zachowanie obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych		
9.XXXII.127.	Zapewnienie ochrony tworów przyrody ożywionej i nieożywionej o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej – pomników przyrody	samorządy lokalne, właściciele i użytkownicy gruntów

Opiekę nad powołanymi pomnikami przyrody sprawowały przeważnie organy urzędów gmin. Czasem zadanie to było przejmowane przez odpowiednie nadleśnictwo, jeżeli pomniki przyrody znajdowały się na terenach będących własnością Lasów Państwowych. Drzewa będące pomnikami przyrody poddawano zabiegom pielęgnacyjnym (m.in. usuwano suche gałęzie i konary oraz stosowano wiązania elastyczne), poprawiano także oznakowanie pomników przyrody przez montaż przy nich nowych tabliczek informacyjnych.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 9.XXXIII. Doskonalenie planowania i realizacji zadań ochronnych		
9.XXXIII.128.	Opracowanie planów zadań ochronnych dla wszystkich obszarów Natura 2000, dla których sprawującym nadzór jest RDOŚ w Olsztynie	RDOŚ
9.XXXIII.129.	Opracowanie planów ochrony dla wszystkich rezerwatów	RDOŚ
9.XXXIII.130.	Realizacja zadań wyznaczonych dla zachowania lub poprawy stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz cennych gatunków roślin, zwierząt i grzybów na obszarach chronionych	RDOŚ, właściciele i użytkownicy gruntów na obszarach chronionych

Od 2017 r. RDOŚ w Olsztynie realizuje projekt POIS.02.04.00-00-0193/16 pn.: „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000”, współfinansowany ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, którego beneficjentem głównym jest Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie jest zaś upoważniony do ponoszenia wydatków kwalifikowalnych. W ramach projektu do 2022 r. opracowanych zostanie 12 planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000: Jezioro Karaś PLH280003, Torfowisko Zocie PLH280037, Murawy na Poligonie Orzysz PLH280056, Góra Dębowa koło Mławy PLH280057, Ostoja Dylewskie Wzgórza PLH280043, Jezioro Łuknajno PLB280003, Ostoja Radomno PLH280035, Jezioro Drużno PLB280013, Puszcza Romincka PLH280005, Lasy Iławskie PLB280005, Ostoja Welska PLH280014, Przełomowa Dolina

Rzeki Wel PLH280015. Ponadto w 2020 r. wydane zostało zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 16 kwietnia 2020 r. w sprawie *ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Piska PLH280048* (Dz.Urz. Woj. Warm.-Maz. poz. 1813, z późn. zm.) oraz zarządzenia zmieniające akty ustanawiające PZO dla 3 obszarów. Prowadzone były prace nad zmianą kolejnego aktu (finalizacja w 2021 r.).

W 2020 r. RDOŚ w Olsztynie opracował ponadto plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Bagno Mostki” w ramach projektu finansowanego ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie. Od 2019 r. RDOŚ w Olsztynie realizuje projekt pn. „Opracowanie planów ochrony dla rezerwatów przyrody w województwie warmińsko-mazurskim” w ramach realizacji umowy Nr 405/2019/Wn14/OP-IN/D zawartej z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Podczas jego realizacji mają powstać plany ochrony dla 20 rezerwatów przyrody położonych w województwie – planowany okres ustanawiania dokumentów to lata 2022-2024. Ponadto na bieżąco aktualizowane są i ustanawiane nowe zadania ochronne dla rezerwatów przyrody nieposiadających planów ochrony, będące reakcją na zachodzące zmiany w tych obiektach i umożliwiające realizację pilnych działań ochronnych służących ochronie tych obiektów. W 2019 r. wydano 5 takich aktów, a w 2020 r. 8.

W ramach realizacji zadań wyznaczonych dla zachowania lub poprawy stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz cennych gatunków roślin, zwierząt i grzybów na obszarach chronionych w zakresie obszarów Natura 2000 RDOŚ w Olsztynie w latach 2019-2020 realizował dwa projekty:

- nr POIS.02.04.00-00-0191/16 pn. „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych”. Podstawowym celem realizacji projektu jest wyeliminowanie luki w procesie zarządzania zasobami przyrodniczymi w kraju poprzez zlikwidowanie problemu braku pełnej informacji przyrodniczej oraz systemu do gromadzenia, analizowania, udostępniania i bieżącej aktualizacji przestrzennych danych przyrodniczych. Planowane jest przeprowadzenie inwentaryzacji 56 gatunków roślin/zwierząt oraz 24 siedlisk przyrodniczych w 27 obszarach Natura 2000;
- nr POIS.02.04.00-00-0108/16 pn. „Ochrona siedlisk i gatunków terenów nieleśnych zależnych od wód”. Działania podejmowane w ramach projektu mają na celu

przywrócenie właściwego stanu ochrony cennych w skali europejskiej siedlisk przyrodniczych oraz gatunków chronionych w ramach sieci Natura 2000. W ramach projektu wykonywane są działania z zakresu ochrony czynnej, przede wszystkim odkrzaczanie i wykaszanie torfowisk oraz budowa i montaż urządzeń poprawiających lub stabilizujących stan uwodnienia siedlisk. Docelowa powierzchnia wspieranych siedlisk to 495,14 ha.

W związku z potrzebą wdrożenia zadań z zakresu monitoringu przedmiotów ochronny i monitoringu realizacji działań ochronnych obszarów Natura 2000 w 2020 r. RDOŚ w Olsztynie przygotował wniosek o przyznanie środków finansowych na ww. zadania do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (wniosek złożony w 2021 r. uzyskał wstępną akceptację).

3.9.2. Cel: Zapewnienie spójności przestrzeni przyrodniczej województwa

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
powierzchnia obiektów i obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych ogółem	ha	1 129 519	1 128 501	1 128 247	1 146 450	GUS
liczba pomników przyrody ogółem	szt.	2569	2191	2199	powyżej 2569	RDOŚ
liczba zatwierdzonych planów zadań ochronnych	szt.	33	38	38	55	RDOŚ
powierzchnia siedlisk, na których zrealizowano działania dla poprawy stanu ochrony	ha	x	14 522	26 822	8028 (2023 r. wg RPO WiM)	Sprawozdanie z wdrażania RPO WWM na lata 2014-2020

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Łączna powierzchnia obiektów i obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych nieznacznie się zmniejszyła między 2014 a 2018 rokiem (o 1018 ha) oraz między 2018 a 2020 rokiem (o dalsze 254 ha). Wpływ na

niewielkie wahania powierzchni obszarów chronionych ma aktualizacja map i dokładniejsze przeliczanie rzeczywistych terenów objętych formami obszarowej ochrony przyrody.

Liczba pomników przyrody na terenie województwa warmińsko-mazurskiego spadła z 2569 w 2014 r. do 2191 w 2018 r., po czym na koniec 2020 r. ponownie delikatnie wzrosła do 2199, jednak na przestrzeni okresu realizacji Programu zanotowała zmianę ujemną. Najczęstszymi przesłankami uzasadniającymi zniesienie tej formy ochrony przyrody są: utrata wartości przyrodniczych i krajobrazowych, ze względu na które ustanowiono formę ochrony przyrody, oraz konieczność realizacji inwestycji celu publicznego w przypadku braku rozwiązań alternatywnych lub zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego.

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Olsztynie kontynuowała opracowywanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 i do końca 2020 r. zatwierdzone zostały plany zadań ochronnych dla 38 obszarów.

Według danych ze *Sprawozdania rocznego za rok 2020 z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020* w celu uzyskania lepszego statusu ochrony przyrody wsparciem objęto 26 822 hektary powierzchni siedlisk, co ponad trzykrotnie przekracza zakładaną wartość docelową.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 9.XXXIV. Zachowanie ciągłości terytorialnej i spójności ekologicznej przestrzeni przyrodniczej i zapobieganie jej fragmentacji		
9.XXXIV.131.	Wyznaczenie, utrzymanie i właściwe zagospodarowanie korytarzy ekologicznych, łączących obszary o charakterze węzłowym	Zarząd Województwa, WMBPP
9.XXXIV.132.	Wyznaczenie, utrzymanie i właściwe zagospodarowanie korytarzy ekologicznych na poziomie lokalnym	samorządy lokalne
9.XXXIV.133.	Budowa przejść dla zwierząt przez trasy komunikacyjne, w miejscach, w których przecinają one szlaki ich migracji	wykonawcy inwestycji drogowych i kolejowych
9.XXXIV.134.	Utrzymanie i rozwijanie zielonej infrastruktury na terenach nieleśnych, w tym przydrożnych alei i szpalerów drzew oraz ochrona i renaturyzacja zbiorowisk roślinnych towarzyszących ciekom wodnym, otaczających zbiorniki wodne i obszary podmokłe	właściciele i użytkownicy gruntów
9.XXXIV.135.	Wspieranie prac badawczych i inwentaryzacyjnych oraz działań edukacyjnych mających na celu przybliżenie społeczeństwu idei i celów korytarzy ekologicznych	ośrodki naukowo-badawcze, ośrodki edukacyjne, NGO, WFOŚiGW

W obowiązującym, opracowanym przez Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie i przyjętym uchwałą Sejmiku Województwa Warmińsko-

Mazurskiego nr XXXIX/832/18 z dnia 28.08.2018 r., *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego* (Dz.Urz. Woj. W-M z 2018 r., poz. 4173) wyznaczono regionalną sieć korytarzy ekologicznych oraz kierunki, zasady i działania niezbędne do realizacji zadania. Zapisy te mogą być traktowane jako podstawa do wyznaczania korytarzy ekologicznych na poziomie lokalnym, jednak wg danych z ankiet w latach 2019-2020 jedynie 5% gmin wskazało na realizację tego zadania.

Przy okazji nowych inwestycji drogowych prowadzonych na terenie województwa uwzględniane były przejścia dla zwierząt przez trasy komunikacyjne, w miejscach, w których przecinają one szlaki ich migracji.

Na utrzymanie i rozwijanie zielonej infrastruktury na terenach nieleśnych, w tym przydrożnych alei i szpalerów drzew oraz na ochronę i renaturyzację zbiorowisk roślinnych towarzyszących ciekom wodnym, otaczających zbiorniki wodne i obszary podmokłe wskazało w ankietach 29% gmin, w tym 47% gmin miejskich. Prowadzone prace obejmowały głównie nasadzenia drzew przy drogach oraz pielęgnację zieleni. W większych miastach realizowano ponadto projekty dotyczące budowy obiektów zielonej infrastruktury stanowiące miejsce odpoczynku i rekreacji dla mieszkańców.

3.9.3. Cel: Doskonalenie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
poziom lesistości	%	31,05	31,6	31,7	31,16	GUS
powierzchnia lasów	tys. ha	750,5	762,7	766,9	753,3	GUS
powierzchnia gruntów zadrzewionych i zakrzewionych	ha	24 345	10 317	8942	powyżej 24 345	GUS

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Poziom lesistości wzrósł z 31,05% w 2014 roku przez 31,6% w 2018 r. do 31,7% w 2020 r., a powierzchnia lasów w analogicznym terminie wzrosła z 750,5 tys. ha przez 762,7 tys. ha do 766,9 tys. ha, co oznacza, że oba te wskaźniki przekroczyły zakładaną na 2020 r. wartość docelową.

Powierzchnia gruntów zadrzewionych i zakrzewionych notowała niewielki wzrost w latach 2014-2016 (od 24 345 ha w 2014 r. przez 24 628 ha w 2015 r. do 25 009 ha

w 2016 r.), po czym nastąpił gwałtowny spadek w 2017 r. – 12 120 ha, w 2018 r. 10 317 ha, w 2019 r. 10 003 ha, aż do 8942 ha w 2020 r.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 9.XXXV. Utrzymanie, powiększanie i ochrona zasobów leśnych oraz gruntów zadrzewionych i zakrzewionych		
9.XXXV.136.	Aktualizacja planów urządzenia lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych Lasów Państwowych (kształtowanie właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów)	nadleśnictwa Lasów Państwowych
9.XXXV.137.	Uzupełnianie i aktualizacja planów urządzenia lasów niebędących w Zarządzie Lasów Państwowych	starostwa powiatowe
9.XXXV.138.	Aktualizacja programu zwiększania lesistości i kontynuacja zalesień, z uwzględnieniem potrzeb ochrony wartościowych siedlisk nieleśnych, kształtowania korytarzy ekologicznych i rekultywacji terenów zdegradowanych	Lasy Państwowe, właściciele i użytkownicy gruntów
9.XXXV.139.	Realizacja zadań wynikających z planów urządzenia lasu, programów ochrony przyrody nadleśnictw oraz programów gospodarczo-ochronnych Leśnych Kompleksów Promocyjnych	Lasy Państwowe
9.XXXV.140.	Utrzymanie i powiększanie powierzchni gruntów zadrzewionych i zakrzewionych, w tym form zadrzewień nierozdzielnie związanych z przestrzenią krajobrazu kulturowego	właściciele i użytkownicy gruntów
9.XXXV.141.	Prowadzenie racjonalnej gospodarki łowieckiej	Lasy Państwowe, koła łowieckie
9.XXXV.142.	Wzmacnianie i rozwijanie publicznych funkcji lasów, w szczególności w zakresie edukacji i turystyki, z uwzględnieniem potrzeb ochrony przyrody	właściciele i administratorzy lasów publicznych
9.XXXV.143.	Ochrona i restytucja elementów rodzimej przyrody, w tym realizacja programów czynnej ochrony gatunków zagrożonych wyginięciem oraz prowadzenie inwentaryzacji, waloryzacji i monitoringu różnorodności biologicznej w ramach zrównoważonej gospodarki leśnej	Lasy Państwowe, podmioty realizujące działania ochronne
9.XXXV.144.	Rozbudowa i modernizacja bazy szkółkarskiej oraz infrastruktury służącej ochronie lasów, w tym odbudowie drzewostanów zniszczonych pod wpływem czynników abiotycznych i biotycznych	Lasy Państwowe

Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 r. o *lasach* (Dz.U. z 2021 r. poz. 1275, z późn. zm.) plan urządzenia lasu to podstawowy dokument gospodarki leśnej opracowywany dla określonego obiektu, zawierający opis i ocenę stanu lasu oraz cele, zadania i sposoby prowadzenia gospodarki leśnej. Lasy Państwowe dokonują aktualizacji planów urządzenia lasu co 10 lat. W analizowanym okresie nowe plany urządzenia lasów uchwalono w następujących nadleśnictwach:

- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Olsztynie:

- Nadleśnictwo Bartoszyce (na lata 2020-2029),
 - Nadleśnictwo Dobrocin (na lata 2020-2021),
 - Nadleśnictwo Lidzbark (na lata 2019-2028),
 - Nadleśnictwo Orneta (na lata 2019-2028),
 - Nadleśnictwo Srokowo (na lata 2020-2029),
 - Nadleśnictwo Wichrowo (na lata 2019-2028),
 - Nadleśnictwo Zaporowo (na lata 2020-2029),
- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku:
- Nadleśnictwo Borki (na lata 2020-2029),
 - Nadleśnictwo Drygały (na lata 2020-2029).

Zgodnie z art. 21 ustawy o *lasach* dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa, należących do osób fizycznych i wspólnot gruntowych sporządza się plan urządzenia lasu lub uproszczony plan urządzenia lasu (UPUL) na zlecenie właściwego miejscowo starosty, natomiast dla lasów innych właścicieli – na zlecenie i koszt tych właścicieli. Uproszczone plany urządzenia lasu to plany opracowywane dla lasu o obszarze co najmniej 10 ha, stanowiącego zwarty kompleks leśny, zawierające skrócony opis lasu i gruntów przeznaczonych do zalesienia oraz podstawowe zadania dotyczące gospodarki leśnej. Dla lasów nie będących w zarządzie Lasów Państwowych, o powierzchni mniejszej niż 10 ha wykonuje się inwentaryzację stanu lasu (ISL) w zakresie jeszcze bardziej ograniczonym niż to ma miejsce w przypadku uproszczonych planów urządzenia lasu.

W latach 2019-2020 uproszczone plany urządzenia lasu były sporządzane za zlecenie wymienionych poniżej starostw powiatowych:

- Powiat Bartoszycki,
- Powiat Działdowski,
- Powiat Elbląski,
- Powiat Ełcki,
- Powiat Lidzbarski,
- Powiat Szczycieński.

Do realizacji programu zwiększania lesistości przyczynia się Działanie 8. Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów, poddziałanie - Zalesianie i tworzenie terenów zielonych, w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020. Wsparcie na zalesienie jest przyznawane beneficjentowi do gruntów wykazanych w ewidencji gruntów i budynków jako grunty rolne, użytkowane jako grunty

orne albo sady albo grunty z sukcesją naturalną. W Polsce występuje nadwyżka gruntów niskich klas bonitacyjnych użytkowanych do niedawna bądź jeszcze obecnie jako grunty rolne. Wyłączenie tych gruntów z uprawy ma uzasadnienie ekonomiczne z uwagi na ich niską produktywność. Zalesienie takich gruntów wpływa korzystnie na ich wartość ekonomiczną i jednocześnie pozwala na znaczącą poprawę wskaźników statystycznych dotyczących wielkości obszarów leśnych w Polsce. Proponowane rozwiązania w zakresie sposobu zakładania upraw, ich składu gatunkowego oraz wykorzystania istniejących samosiewów wpływają korzystnie na utrzymanie różnorodności biologicznej oraz kondycję zakładanych upraw leśnych.

Zalesianiem gruntów porolnych zajmują się Lasy Państwowe. Zalesienia prowadzone są sztucznie lub też poprzez uznanie sukcesji naturalnej. Lasy Państwowe dokonują także rekultywacji na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych, poligonowych i powojaskowych. W tym celu usuwane są niewybuchy, niewypały, a następnie tereny są uprzątane i zalesiane.

Realizacja zadań wynikających z planów urządzenia lasu, programów ochrony przyrody nadleśnictw oraz programów gospodarczo-ochronnych Leśnych Kompleksów Promocyjnych „Lasy Mazurskie”, „Lasy Olsztyńskie” oraz „Lasy Elbląsko-Żuławskie” przez jednostki Lasów Państwowych polegała między innymi na prowadzeniu gospodarki leśnej (w tym zadań dotyczących hodowli i ochrony lasu, ochrony przeciwpożarowej oraz użytkowania lasu – pozyskania drewna i użytków ubocznych), udostępnianiu lasu poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc postojowych, ścieżek przyrodniczych, wiat edukacyjnych itp. oraz na czynnej ochronie przyrody.

Na realizację działań w ramach utrzymania i powiększania powierzchni gruntów zadrzewionych i zakrzewionych, w tym form zadrzewień nierozzerwalnie związanych z przestrzenią krajobrazu kulturowego wskazało 31% gmin. Najczęstszymi przykładami takich działań było dokonywanie nasadzeń drzew oraz tworzenie zielonych terenów rekreacyjnych. Ponadto prowadzono akcje edukacyjne polegające np. na zachęcaniu producentów rolnych do zachowania i odtwarzania śródpolnych remiz, zadrzewień, zakrzaczeń i małych zbiorników wodnych podczas spotkań z mieszkańcami.

Gospodarka łowiecka prowadzona była zgodnie z rocznymi planami łowieckimi. Koła łowieckie sporządzały je zgodnie z obowiązującymi na dany rok wytycznymi oraz wartościami docelowymi zawartymi w Wieloletnich Łowieckich Planach Hodowlanych. Gospodarka łowiecka prowadzona była także przez Lasy Państwowe w obwodach łowieckich wyłączonych z wydzierżawienia i przekazanych w zarząd nadleśnictwom.

Gospodarka łowiecka prowadzona była tam zgodnie z Wieloletnimi Łowieckimi Planami Hodowlanymi oraz na podstawie rocznych planów łowieckich zatwierdzanych przez Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych. Stosowane zasady gospodarowania zwierzyną mają na celu zrównoważone użytkowanie zasobów łowieckich danych terenów, ograniczanie szkód powodowanych przez zwierzynę w lasach, na polach uprawnych i w płodach rolnych oraz zapewnienie trwałości poszczególnych gatunków zwierząt łownych jako dobra ogólnonarodowego. Prowadzona gospodarka ma również na celu, w razie potrzeby, zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt łownych zagrażających innym gałęziom gospodarki kraju (w szczególności Afrykańskiego Pomoru Świń), a także zapewnienie możliwości spełnienia społecznych potrzeb w zakresie uprawiania myślistwa oraz kultywowania tradycji łowieckich.

Wykorzystywane były także publiczne funkcje lasów. Lasy Państwowe prowadziły liczne zajęcia z zakresu edukacji leśnej zachęcające do spędzania czasu na łonie natury – spotkania upowszechniające taką formę aktywności organizowano w szkołach, przedszkolach, Ośrodkach Edukacji Leśnej, a także z leśnikiem w terenie (tzw. „zielone lekcje”). Na terenie województwa funkcjonują trzy Leśne Kompleksy Promocyjne: LKP Lasy Mazurskie, LKP Lasy Olsztyńskie oraz LKP Lasy Elbląsko-Żuławskie, w których leśnicy pokazują, że można skutecznie pogodzić najważniejsze zadania leśnictwa: produkcję drewna, ochronę przyrody i udostępnianie lasu społeczeństwu. Administracja Lasów Państwowych utrzymywała infrastrukturę turystyczną w postaci miejsc postoju, ścieżek edukacyjnych, pieszych i rowerowych szlaków turystycznych.

W latach 2018-2020 Nadleśnictwo Ełk realizowało projekt pt. „Utworzenie szlaku turystycznego rowerowego dwukierunkowego z dopuszczeniem ruchu pieszych biegnącego wzdłuż Jeziora Ełckiego w miejscowości Chruściele przez tereny Nadleśnictwa Ełk”. Głównym celem projektu było udostępnienie mieszkańcom i turystom przestrzeni turystycznej i rekreacyjnej przy jednoczesnej ochronie lasu i brzegu Jeziora Ełckiego, a także uzupełnienie tras rowerowych zlokalizowanych w atrakcyjnych przyrodniczo miejscach poprzez dostosowanie przebiegu i elementów projektowanej infrastruktury przedmiotowej trasy do połączenia jej w cały ciąg biegnący wokół jeziora.

Z nowych inicjatyw warto wspomnieć, że w listopadzie 2019 r., Lasy Państwowe wyznaczyły specjalne obszary leśne, gdzie miłośnicy bushcraftu i surwiwalu mogli uprawiać swoje hobby bez obaw o naruszenie ustawy o *lasach*. Dzięki temu programowi pilotażowemu możliwe stało się legalne nocowanie w lesie na wyznaczonych obszarach.

Lasy Państwowe prowadziły liczne działania dotyczące ochrony i restytucji elementów rodzimej przyrody, w tym związane z realizacją programów czynnej ochrony gatunków zagrożonych wyginięciem oraz prowadzeniem inwentaryzacji, waloryzacji i monitoringu różnorodności biologicznej w ramach zrównoważonej gospodarki leśnej. Realizowane były np. takie projekty jak:

- „Ochrona gatunków i siedlisk”, realizowany przez Nadleśnictwa: Lidzbark, Nidzica i Olsztynek w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020;
- „Ochrona siedlisk i gatunków terenów nieleśnych zależnych od wód – Realizacja działań ochronnych wynikających z zatwierdzonego planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000”, realizowany przez Nadleśnictwa: Korpele, Kudypy, Nidzica, Wichrowo, Lidzbark, Nowe Ramuki, Jedwabno, Szczytno, Olsztynek, Susz;
- „Ochrona zbiorowisk grądowych na terenie obszaru ochrony siedlisk Ostoja Piska poprzez ograniczenie występowania czeremchy amerykańskiej”, realizowany przez Nadleśnictwo Spychowo;
- „Czynna ochrona cietrzewia na gruntach w zarządzie Lasów Państwowych w Polsce”, realizowany przez Nadleśnictwa: Jedwabno, Szczytno, Spychowo i Drygały;
- „Ochrona rybołowa *Pandion haliaetus* na obszarach SPA Natura 2000 w Polsce”, realizowany przez Nadleśnictwa: Nidzica, Nowe Ramuki, Olsztyn, Jedwabno, Strzałowo, Spychowo, Olsztynek, Szczytno, Mrągowo, Czerwony Dwór, Pisz i Maskulińskie;
- „Kompleksowa ochrona żubra w Polsce”, realizowany przez Nadleśnictwa: Borki, Czerwony Dwór i Gołdap.

Lasy Państwowe prowadziły szereg działań związanych z rozbudową i modernizacją bazy szkółkarskiej oraz infrastruktury służącej ochronie lasów, w tym m.in.:

- budowa i utrzymanie dróg dojazdów pożarowych,
- utrzymanie dostrzegalni przeciwpożarowych i baz sprzętu przeciwpożarowego,
- zakup samochodów patrolowo-gaśniczych,
- modernizacja szkółek leśnych obejmująca m.in. modernizację układu nawadniającego, budowę deszczowni oraz pomieszczeń magazynowych.

3.9.4. Cel: Ograniczanie zagrożeń dla rodzimej przyrody

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
powierzchnia siedlisk, na których zrealizowano działania dla poprawy stanu ochrony	ha	x	14 522	26 822	8028 (2023 r. wg RPO WiM)	Sprawozdanie z wdrażania RPO WWM na lata 2014-2020
stan liczebny ważniejszych zwierząt chronionych: - żubr - rys	szt.	105	112	134	105	GUS
		17	15	15	18	

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Według danych ze *Sprawozdania rocznego za rok 2020 z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020* w celu uzyskania lepszego statusu ochrony przyrody wsparciem objęto 26 822 hektary powierzchni siedlisk, co ponad trzykrotnie przekracza zakładaną wartość docelową.

Stan liczebny wybranych do analizy zwierząt chronionych uległ pewnym zmianom. Liczebność żubrów na terenie województwa warmińsko-mazurskiego regularnie przyrastała i wzrosła o 29 sztuk między 2014 a 2020 r., natomiast liczebność rysi spadła o 2 osobniki – z 17 sztuk w 2014 r. do 15 w 2020 r.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 9.XXXVI. Ograniczanie inwazji obcych gatunków		
9.XXXVI.145.	Opracowywanie regionalnych/miejscowych strategii ochrony/zarządzania gatunkami (w tym gat. konfliktowych i zagrożonych)	RDOS
9.XXXVI.146.	Kontrola i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się gatunków obcych ze szczególnym uwzględnieniem inwazyjnych, które zagrażają rodzimym gatunkom lub siedliskom przyrodniczym	RDOS, właściciele i użytkownicy gruntów

W analizowanym okresie nie opracowywano regionalnych i miejscowych strategii ochrony i zarządzania gatunkami. Prowadzone były natomiast liczne projekty mające na celu ochronę rzadkich i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk, które opisane zostały we wcześniejszych rozdziałach.

Przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się gatunków obcych było realizowane przez zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców podczas różnego rodzaju akcji

informacyjnych. Promowana była uprawa roślin rodzimych zamiast pochodzenia obcego, a także metody zwalczania takich gatunków obcych jak barszcz kaukaski.

W 2019 r. Nadleśnictwo Pisz na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych przeprowadziło inwentaryzację występowania inwazyjnych gatunków obcych roślin i zwierząt stwarzających zagrożenie dla rodzimej przyrody.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 9.XXXVII. Monitoring przyrodniczy		
9.XXXVII.147.	Prowadzenie inwentaryzacji i aktualizacja danych o zasobach przyrodniczych województwa, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej	ośrodki naukowo-badawcze, NGO, Lasy Państwowe, RDOŚ
9.XXXVII.148.	Prowadzenie monitoringu stanu przyrody i zagrożeń dla jej funkcjonowania oraz monitoringu skuteczności realizowanych działań ochronnych	RDOŚ, WIOŚ

Inwentaryzacje cennych gatunków roślin i zwierząt oraz siedlisk przyrodniczych, będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000, wynikające z planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 realizowane były przez Regionalną Dyрекję Ochrony Środowiska w Olsztynie w ramach projektu nr POIS.02.04.00-00-0191/16 pn. „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych”. Podstawowym celem realizacji projektu jest wyeliminowanie luki w procesie zarządzania zasobami przyrodniczymi w kraju poprzez zlikwidowanie problemu braku pełnej informacji przyrodniczej oraz systemu do gromadzenia, analizowania, udostępniania i bieżącej aktualizacji przestrzennych danych przyrodniczych. W ramach całego projektu planowane jest przeprowadzenie inwentaryzacji 56 gatunków roślin/zwierząt oraz 24 siedlisk przyrodniczych w 27 obszarach Natura 2000.

Inwentaryzacje siedlisk torfowiskowych, wraz z zaplanowaniem działań ochronnych, zostały również zrealizowane w ramach projektu nr POIS.02.04.00-00-0108/16 pn. „Ochrona siedlisk i gatunków terenów nieleśnych zależnych od wód”.

Wszystkie nadleśnictwa RDLP w Olsztynie prowadzą stały, coroczny monitoring wynikający z Instrukcji Ochrony Lasu bądź zasad i kryteriów FSC:

- form ochrony przyrody (w tym: ogrodów dendrologicznych i ośrodków rehabilitacji zwierząt),
- stanowisk rzadkich i chronionych gatunków porostów, grzybów i roślin rzadkich, ginących i zagrożonych wyginięciem,
- pomników przyrody,

- wilka i rysia w ramach „Pilotażowego monitoringu wilka i rysia w Polsce”, realizowany w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska,
- stanu zasiedlenia gniazd ptasich,
- lasów o szczególnych walorach przyrodniczych (HCVF).

Na terenie RDLP w Olsztynie prowadzony jest Program monitoringu lasów, który stanowi element systemu Państwowego Monitoringu Środowiska. Zebrane wyniki służą do oceny stanu zdrowotnego lasów Polski wszystkich form własności. Prace obserwacyjne odbywają się corocznie na stałych powierzchniach obserwacyjnych w okresie od 1 czerwca do 30 września. Prowadzenie badań zlecono Instytutowi Badawczemu Leśnictwa. Program monitoringu lasów stanowi element systemu Państwowego Monitoringu Środowiska.

Ponadto w 2020 roku RDLP Olsztyn na zlecenie RDOŚ Olsztyn prowadziła następujące prace badawcze w obszarze Ostoja Napiwodzko-Ramucka oraz Puszcza Napiwodzko-Ramucka:

- Inwentaryzacja sasanki otwartej oraz lipiennika Loesela;
- Ekspertyza przyrodnicza dla gatunków bocian czarny, kania czarna, kania ruda, bielik, błotniak stawowy, orlik krzykliwy, derkacz, żuraw;
- Ekspertyza środowiskowa dla gatunków ryb: różanka, piskorz, koza;
- Ekspertyza środowiskowa dla gatunku żółw błotny;
- Ekspertyza przyrodnicza dla gatunków ptaków: perkoz dwuczuby, krakwa, gągoł, nurogęś, kszysk, samotnik, brzęczka, trzcinia, kraska, puchacz,
- Monitoring ornitologiczny obejmujący Strefę Bezpieczeństwa Operacji Lotniczych Portu Lotniczego Olsztyn-Mazury;
- Inwentaryzacja kumaka nizinnego i traszki grzebieniastej.

Zgodnie z Instrukcją Ochrony Lasu do zadań służb nadleśnictwa, oprócz właściwej ochrony stanowisk zwierząt, roślin i grzybów, obserwowania i zgłaszania zagrożeń, należy gromadzenie informacji o nowych miejscach ich występowania.

Działania monitoringu i inwentaryzacji przyrodniczej realizowano także w innych regionalnych dyrekcjach Lasów Państwowych. W RDLP w Białymstoku realizowano monitoring środowiska przyrodniczego zgodnie z zarządzeniem nr 16 Dyrektora RDLP w Białymstoku z dnia 29.04.2014 r. w sprawie *monitoringu przyrodniczego oraz oceny wpływu zabiegów gospodarczych na różnorodność biologiczną w lasach* zmienione zarządzeniem nr 1 Dyrektora RDLP w Białymstoku z dnia 23.01.2015 r. oraz zarządzeniem nr 40 z dnia 21.10.2020 r., a także np.:

- w Nadleśnictwie Borki realizowano projekt „Monitoring kondycji stanu zachowania populacji granicznika płucnika w Puszczy Boreckiej na podstawie wytypowanych stanowisk odzwierciedlających różne warunki siedliskowe”,
- w Nadleśnictwie Czerwony Dwór miała miejsce inwentaryzacja jesionów w ramach „Regionalnego programu zachowania jesionu wyniosłego na terenie RDLP w Białymstoku”,
- w Nadleśnictwie Drygały coroczne wykonywanie inwentaryzacji cietrzewia metodą liczenia na tokowiskach,
- w Nadleśnictwie Ełk realizowano umowę pn. „Opracowanie ekspertyzy i przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczej siedlisk leśnych i łąk oraz ich stanu zachowania, reprezentatywności wg kryteriów Natura 2000 na gruntach Nadleśnictwa Ełk w celu weryfikacji ich identyfikacji wraz z określeniem faktycznej granicy siedliska”.

3.9.5. Cel: Ochrona różnorodności biologicznej w rolnictwie i na terenach zurbanizowanych

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
powierzchnia parków, zieleńców i terenów zieleni ogółem (w miastach i na wsi)	ha	1717	1912	1922 (2019 r.)	powyżej 1717	GUS

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Powierzchnia parków, zieleńców i terenów zieleni w miastach i na wsi wzrosła z 1717 ha w 2014 r. do 1912 ha w 2018 r. i do 1922 ha w 2019 r. Na tak duży wzrost wpływ ma z pewnością dostępność środków z funduszy unijnych na rewitalizację terenów rekreacyjnych. Wzrost wartości tego wskaźnika świadczy o poprawie dostępności mieszkańców do terenów zdrowego wypoczynku, a jednocześnie o właściwej ochronie różnorodności biologicznej na terenach zurbanizowanych i rolniczych.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 9.XXXVIII. Zrównoważone użytkowanie gruntów rolnych i rozwój zielonej infrastruktury na terenach zurbanizowanych		
9.XXXVIII.149.	Zrównoważone gospodarowanie gruntami (w	właściciele i użytkownicy terenów

	celu ochrony gleb, wód, klimatu), ochrona cennych siedlisk przyrodniczych i zagrożonych gatunków, różnorodności krajobrazu oraz zasobów genetycznych roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich w ramach programu rolno-środowiskowo-klimatycznego	rolniczych
9.XXXVIII.150.	Utrzymanie ekstensywnego użytkowania cennych przyrodniczo łąk i pastwisk	właściciele i użytkownicy łąk i pastwisk
9.XXXVIII.151.	Powstrzymywanie sukcesji ekologicznej i ograniczanie zalesień użytków rolnych o wysokiej wartości przyrodniczej	Lasy Państwowe, właściciele i użytkownicy gruntów
9.XXXVIII.152.	Zachowanie i odtwarzanie śródpolnych remiz, zadrzewień, zakrzaczeń i małych zbiorników wodnych	właściciele i użytkownicy gruntów
9.XXXVIII.153.	Upowszechnianie wiedzy i promocja proekologicznych form gospodarowania, upowszechnianie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych	ODR, ośrodki edukacyjne
9.XXXVIII.154.	Utrzymanie i powiększanie terenów zieleni na obszarach zurbanizowanych, z dążeniem do zapewnienia łączności pomiędzy tymi terenami oraz tworzenia zielonych pierścieni wokół miast	właściciele i użytkownicy gruntów, służby planistyczne

Powszechnie praktykowana przez producentów rolnych była realizacja pakietów nr 4 „Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000” i nr 5 „Cenne siedliska poza obszarami Natura” w działaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, których zadaniem jest wprowadzenie proekologicznych form gospodarowania na terenach nimi objętych – ich celem jest przywracanie lub utrzymanie tradycyjnego użytkowania łąk i pastwisk. Realizacja tych pakietów zapobiega zanikowi cennych siedlisk przyrodniczych (łąk i pastwisk) oraz polepsza warunki gniazdowania gatunków ptaków związanych z krajobrazem rolniczym. Rolnik, wybierając te pakiety, decyduje się prowadzić ekstensywne gospodarowanie na cennych łąkach i pastwiskach (m.in. nie stosuje w ogóle lub ogranicza stosowanie nawozów, środków ochrony roślin) oraz stosować określone ilości i terminy pokosów lub określoną intensywność wypasu.

Odnosnie działań zmierzających do powstrzymywania sukcesji ekologicznej i ograniczania zalesień użytków rolnych o wysokiej wartości przyrodniczej Lasy Państwowe prowadziły wykaszanie łąk w ramach dopłat rolno-środowiskowych. Dodatkowo wdrażane były prace związane z ochroną stanu siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, występujących na obszarach Natura 2000, a także z powstrzymaniem sukcesji zbiorowisk zaroślowych i leśnych na terenach porośniętych przez zbiorowiska łąkowe i na granicy ze zbiorowiskami szuwarowymi i zaroślowymi poprzez użytkowanie kośne wraz z usunięciem nalotu drzew i krzewów.

W celu zachowania i odtwarzania śródpolnych remiz, zadrzewień, zakrzaczeń i małych zbiorników wodnych Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Olsztynie dokonywała dokładnej weryfikacji planowanych przedsięwzięć pod kątem ich lokalizacji w sąsiedztwie śródpolnych zbiorników wodnych i konieczności ingerencji w zadrzewienia śródpolne.

Działania związane z upowszechnianiem wiedzy i promocji proekologicznych form gospodarowania, w tym upowszechniania Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych opisane zostały w rozdziale 3.7.1. Ochrona gleb.

Władze samorządowe skutecznie dbały o utrzymanie i powiększanie terenów zieleni na obszarach zurbanizowanych, czego potwierdzeniem jest wyraźny wzrost wartości wskaźnika realizacji celu.

3.9.6. Cel: Włączanie społeczeństwa do działań na rzecz ochrony przyrody

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
ośrodki (centra) edukacji ekologicznej	szt.	5	4	4	5	Starostwa, WFOŚiGW

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

Bazując jedynie na wskaźniku liczby ośrodków edukacji ekologicznej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, można stwierdzić, że potencjał podnoszenia świadomości ekologicznej społeczeństwa nieznacznie spadł. Spośród pięciu centrów edukacji ekologicznej aktywnych w roku bazowym w województwie warmińsko-mazurskim działają cztery: Olsztyńskie Centrum Edukacji Ekologicznej, Elbląskie Centrum Edukacji Ekologicznej, Mazurskie Centrum Edukacji Ekologicznej i Centrum Edukacji Ekologicznej w Ełku. Zamknięte zostało Centrum Edukacji Ekologicznej w Fałtyjankach. Tym niemniej za prowadzenie edukacji ekologicznej odpowiada znacznie więcej podmiotów niż tylko centra edukacji ekologicznej, w tym między innymi: szkoły, samorządy, parki krajobrazowe, PGL Lasy Państwowe, stowarzyszenia oraz inne instytucje. Odnotowuje się stały wzrost organizowanych przez nie kampanii i akcji o charakterze edukacyjnym.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 9.XXXIX. Podniesienie poziomu wiedzy oraz wzrost aktywności społeczeństwa w zakresie działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej		
9.XXXIX.155.	Rozwój informatycznych narzędzi dostępu do	RDOŚ

	informacji i treści edukacyjnych, w tym ogólnodostępnej jednolitej bazy danych zawierającej informacje o cennych przyrodniczo obszarach, siedliskach i gatunkach	
9.XXXIX.156.	Wspieranie inicjatyw społecznych, w tym wolontariatu, na rzecz ochrony przyrody	parki krajobrazowe, Lasy Państwowe, samorządy lokalne
9.XXXIX.157.	Prowadzenie edukacji ekologicznej	ośrodki edukacji ekologicznej
9.XXXIX.158.	Wspieranie ośrodków edukacji ekologicznej	WFOŚiGW, samorządy, parki krajobrazowe

Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska utrzymuje Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (CRFOP) – system teleinformatyczny stanowiący ogólnodostępną jednolitą bazę danych zawierającą informacje o ustanowionych formach ochrony przyrody w Polsce. Jednym z modułów CRFOP jest Geoserwis GDOŚ – aplikacja internetowa obsługiwana przez przeglądarkę internetową, dzięki której na interaktywnych mapach można zapoznać się z dokładną lokalizacją poszczególnych form ochrony przyrody (pomników przyrody, użytków ekologicznych, rezerwatów, parków krajobrazowych, parków narodowych, obszarów chronionego krajobrazu, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, Natura 2000, stanowisk dokumentacyjnych) i innych obiektów przestrzennych, jak również dowiedzieć się dodatkowych informacji na ich temat.

W ramach projektu nr POIS.02.04.00-00-0191/16 pn. „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych” realizowanego od 2017 r. (planowany termin zakończenia to 31.12.2022 rok) przez Generalną Dyrekcję Ochrony Środowiska stworzony zostanie system informatyczny – Bank Danych o Zasobach Przyrodniczych (BDZP), który będzie źródłem informacji o danych przyrodniczych w Polsce. System zostanie zasilony dostępnymi w kraju danymi, a zidentyfikowane dzięki temu braki w wiedzy przyrodniczej dotyczące rozmieszczenia siedlisk i gatunków oraz ich stanu zachowania zostaną zlecone do uzupełnienia. Dzięki temu wypełniony zostanie obowiązek unijny związany z wdrażaniem Dyrektywy INSPIRE oraz ustawowy związany z budową infrastruktury informacji przestrzennej w zakresie tematów danych przestrzennych „Siedliska i obszary przyrodniczo jednorodne” i „Rozmieszczenie gatunków”.

Parki krajobrazowe województwa warmińsko-mazurskiego, jednostki Lasów Państwowych oraz organy samorządowe często podejmowały współpracę z organizacjami o charakterze ekologicznym, np.: Ligą Ochrony Przyrody, Komitetem Ochrony Orłów, WWF, Klubem Przyrodników, Stowarzyszeniem Na Rzecz Dzikich Zwierząt Sokół, Polskim Towarzystwem Ochrony Ptaków i innymi stowarzyszeniami, fundacjami oraz mieszkańcami w celu realizacji wspólnych inicjatyw. Spośród podjętych akcji społecznych

wymienić można np.: „Sprzątanie świata”, „Sadzimy 1000 drzew na minutę”, „Dokarmianie zwierząt zimą”, „Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi”.

Samorząd Województwa corocznie dofinansowywał realizację własnych zadań publicznych z zakresu ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego przez organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy *o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*. W latach 2019-2020 dofinansowanie przyznano:

- Ochotniczej Straży Pożarnej w Trelkowie na zadanie pn. „Na ratunek przyrodzie”;
- Polskiemu Towarzystwu Ochrony Ptaków na zadanie pn. „Budowa 2 zastawek wlotowych w Nerwiku”;
- Polskiemu Towarzystwu Turystyczno-Krajoznawczemu Oddział Ziemi Elbląskiej w Elblągu na zadanie pn. „Spotkania w «Ptasim Ogrodzie»”;
- Fundacji Ochrony Wielkich Jezior Mazurskich na zadanie pn. „II Warmińsko-Mazurski Kongres Elektromobilności”;
- Łyńskiemu Centrum Rozwoju „Ałna” na zadanie pn. „Projekt edukacyjny, mobilizujący lokalną społeczność do angażowania się w ochronę relikтового gatunku żółwia błotnego na południu powiatu nidzickiego wraz z powstaniem filmu edukacyjnego pt. «Bajka o żółwiu z Mazur»”;
- Fundacji na Rzecz Rozwoju Polski Północno Wschodniej IDEA na zadanie pn. „Eko spływ II”;
- Fundacji Zwierzętom w Potrzebie na zadanie pn. „Ochrona gatunków zagrożonych w woj. warmińsko-mazurskim poprzez zakup inkubatora dla osesków jeży oraz karmy dla podopiecznych ośrodka”;
- Fundacji Puszczy Rominckiej na zadanie pn. „Nie odpadom – kampania edukacyjna”;
- Fundacji Rozwoju Regionów na zadanie pn. „10 EDYCJA KONKURSU «EKO-SOŁECTWO» Pod Honorowym Patronatem Marszałka Warmińsko-Mazurskiego. Kampania Edukacyjna”;
- Fundacji Zdanowicz Be Creative – Kreatywna Moc Pomagania na zadanie pn. „Myśl globalnie – działaj lokalnie – warsztaty ekologiczne w Gadach”;
- Stowarzyszeniu „Nasza Krutyń” na zadanie pn. „Opracowanie i druk ilustrowanego przewodnika do oznaczania ważek Mazurskiego Parku Krajobrazowego”;
- Elbląskiemu Stowarzyszeniu Wspierania Inicjatyw Pozarządowych na zadanie pn. „Gospodarka Obiegu Zamkniętego szansą na lepsze jutro”;

- Fundacji „Alarmowy Fundusz Nadziei na Życie” na zadanie pn. „Profilaktyka i edukacja sterylizacji równa się ograniczeniom zagrożeń dla dziedzictwa przyrodniczego związanych z bezdomnością zwierząt na terenie Gminy Ostróda”;
- Ochotniczej Straży Pożarnej w Nowej Wsi na zadanie pn. „Doposażenie jednostki OSP Nowa Wieś w sprzęt służący eliminowaniu zagrożeń występujących w środowisku przyrodniczym”.

W województwie warmińsko-mazurskim w latach 2019-2020 działały cztery centra edukacji ekologicznej: Olsztyńskie Centrum Edukacji Ekologicznej, Elbląskie Centrum Edukacji Ekologicznej, Mazurskie Centrum Edukacji Ekologicznej i Centrum Edukacji Ekologicznej w Ełku. Tym niemniej za prowadzenie edukacji ekologicznej odpowiadało znacznie więcej podmiotów niż tylko centra edukacji ekologicznej, w tym między innymi: szkoły, samorządy, parki krajobrazowe, PGL Lasy Państwowe, stowarzyszenia oraz inne instytucje. Ich działalność stanowiła bogatą ofertę konkursów, imprez oraz interesujących szkoleń o charakterze ekologicznym dla różnych grup odbiorców.

Wsparcie finansowe dla centrów edukacji ekologicznej zapewniały m.in. samorządy lokalne oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, który na ich działalność przeznaczył 300 tysięcy złotych dotacji w 2019 r. oraz 160 tysięcy złotych w 2020 r. Samorządy dofinansowywały działalność centrów edukacji ekologicznej oraz innych lokalnych ośrodków pełniących tę funkcję.

3.10. Obszar interwencji 10: Zagrożenia poważnymi awariami

Dla obszaru interwencji 10 – **Zagrożenia poważnymi awariami** przy monitorowaniu stopnia realizacji *Programu* określono 1 cel:

- Ograniczanie zagrożeń poważnymi awariami i minimalizacja ich skutków.

3.10.1. Cel: Ograniczanie zagrożeń poważnymi awariami i minimalizacja ich skutków

Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa (2014 r.)	Stan na koniec 2018 r. (lub okres badań)	Stan na koniec 2020 r. (lub okres badań)	Wartość docelowa (2020 r.)	Źródło informacji o wskaźnikach
liczba przypadków wystąpienia poważnych awarii (odpowiadających definicji zawartej w art. 3 pkt 23 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska)	szt.	1	1	1	0	GUS

	Zmiana pozytywna		Brak zmian		Zmiana negatywna
--	------------------	--	------------	--	------------------

W 2020 r. podobnie jak w 2014 r. zanotowano jedną poważną awarię zgodnie z definicją zawartą w art. 3 pkt 23 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – *Prawo ochrony środowiska*, która klasyfikuje takie wydarzenie jako „zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem”. W 2019 r. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego takiego zdarzenia nie odnotowano.

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 10.XL. Ograniczanie zagrożeń poważnymi awariami		
10.XL.159.	Prowadzenie rejestru zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii oraz potencjalnych sprawców awarii	WIOŚ, PSP
10.XL.160.	Prowadzenie rejestru ISWK, jako bazy danych do analizy doświadczeń z przebiegu zaistniałych awarii i akcji ratowniczych	GIOŚ, WIOŚ
10.XL.161.	Koordinacja działań z zakresu monitoringu zagrożeń dla zdrowia mieszkańców	Zarząd Województwa, samorządy, właściciele instalacji, WIOŚ, PSP
10.XL.162.	Aktualizacja wojewódzkiego i powiatowych planów zarządzania kryzysowego	Wojewoda, starosta, CZK, PSP, WIOŚ
10.XL.163.	Doskonalenie i aktualizacja wewnętrznych i zewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych przez zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii	właściciele instalacji, WIOŚ, KW PSP
10.XL.164.	Propagowanie standardów prawidłowych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowych i wypadków z udziałem pojazdów przewożących towary niebezpieczne	samorządy, właściciele instalacji, WIOŚ, PSP, ośrodki edukacyjne

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie oraz Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Olsztynie prowadzą na bieżąco rejestr zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii oraz potencjalnych sprawców awarii. W prowadzonym rejestrze na koniec 2020 roku zapisanych było: 54 zakłady które mogą być potencjalnymi sprawcami poważnych awarii (PPSPA), 3 zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii (ZDR) i 7 zakładów zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZZR). Co roku są planowane i wykonywane kontrole ww. zakładów przez WIOŚ w Olsztynie.

Na koniec 2020 r. rejestr zakładów potencjalnych sprawców poważnych awarii na terenie województwa warmińsko-mazurskiego obejmował 10 zakładów, w tym:

- 3 zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnych awarii przemysłowych (ZDR) tj.
 - DragonGaz Sp. z o.o., Rozlewnia Gazu Płynnego w Redakach, 14-240 Susz-Redaki, powiat iławski,
 - Glob–Terminal sp. z o.o., Terminal Przeładunkowy w Braniewie, ul. Olsztyńska 5, 14-500 Braniewo, powiat braniewski,
 - Terminal Gazowy Chemikals – Chemikals Sp. z o.o. w Braniewie, Siedlisko 8, 14-500 Braniewo, powiat braniewski,
- 7 zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii przemysłowych (ZZR) tj.
 - BARTER S.A., Regionalne Centrum Dystrybucji Gazu LPG, ul. Zatorze 1, Barczewo, powiat olsztyński,
 - Zdrowy Drób Sp. z o.o. Ferma Drobiu w Trękusku, Trękusek 11, 11-020 Klebark Wielki, gmina Purda, powiat olsztyński,
 - Michelin Polska Sp. z o.o., ul. Leonharda 9, 10-454 Olsztyn, powiat Miasto Olsztyn,
 - PKN ORLEN S.A. Terminal Paliw Nr 61 w Gutkowie, Szosa Łukaszewicza 54, 11-041 Gutkowo, powiat olsztyński,
 - Polska Spółka Gazownictwa sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Olsztynie, Gazownia w Ełku, ul. Sportowa 1, Ełk, powiat ełcki,
 - Adam Roch Śliwiński, ul. Siemiątkowskiego 20, 06-540 Radzanów oraz Andrzej i Adam Śliwińscy Spółka Jawna, ul. Siemiątkowskiego 20, 06-540 Radzanów; Ferma Brojlerów w m. Niestoja, Niestoja, 13-200 Działdowo, powiat działdowski,
 - Rozlewnia Gazu płynnego BLU-GAZ S.C., ul. Przemysłowa 3, 13-100 Nidzica, powiat nidzicki.

Podobnie jak w latach ubiegłych Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska realizował zadania polegające na prowadzeniu kontroli zakładów dużego ryzyka (ZDR), zakładów zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZZR) i zakładów które mogą być potencjalnymi sprawcami poważnych awarii (PPSPA). Baza Poważne Awarie GIOŚ jest uzupełniana po każdej kontroli ww. zakładów. W roku 2019 nie wystąpiło zdarzenie o znamionach poważnych awarii, natomiast w 2020 r. wystąpiło jedno zdarzenie o znamionach poważnych awarii (indeks awarii 281/2020/631) – 23.09.2020 r. w trakcie transportu środków chemicznych (łуг

sodowy, kwas azotowy) doszło do rozszczelnienia paletokontenera o pojemności 900 litrów z kwasem azotowym (40-60%).

Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Olsztynie na podstawie analizy zagrożeń przeprowadza systematycznie corocznie analizę zabezpieczenia operacyjnego województwa i powiatów, również w zakresie zagrożeń chemicznych, magazynowania substancji niebezpiecznych, w tym możliwości wystąpienia poważnych awarii przemysłowych. Monitoring poważnych awarii przemysłowych realizowany jest przez Stanowisko Kierowania Komendanta Wojewódzkiego PSP w Olsztynie (SKKW), a w przypadku rozpoznania zdarzenia o znamionach poważnej awarii przemysłowej informowany jest Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska. W zakresie monitoringu poważnych awarii przemysłowych utrzymywany jest stały kontakt pomiędzy służbą dyżurną SKKW, a inspektorami WIOŚ wyznaczonymi do pełnienia dyżuru. Monitoring zagrożeń poważnych awarii przemysłowych realizowany jest również poprzez systematyczną kontrolę obiektów, organizację i udział w ćwiczeniach na terenach zakładów i w transporcie. Monitoring w zakresie ilości zmagazynowanych substancji niebezpiecznych w ZDR realizowany jest corocznie na koniec każdego roku kalendarzowego.

Realizacją zadań związanych z monitoringiem zagrożeń dla zdrowia mieszkańców zajmuje się także Państwowa Inspekcja Sanitarna – w przypadku województwa warmińsko-mazurskiego zaangażowaną jednostką jest Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Olsztynie. Wśród jej zadań wymienić można czynności kontrolne, badania i analizy laboratoryjne, oceny i analizy środowiskowe i epidemiologiczne.

Ważną rolę w koordynacji działań z zakresu monitoringu zagrożeń dla zdrowia mieszkańców spełniają także wojewódzkie i powiatowe centra zarządzania kryzysowego. Monitorowanie zagrożeń jest ponadto jednym z ustawowych zadań starosty z zakresu zarządzania kryzysowego. Monitorowanie realizowane jest w sposób ciągły. Zadania z zakresu zarządzania kryzysowego starosta wykonuje przy pomocy m.in. powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego. Jednym ze stałych elementów monitorowania zagrożeń są planowe i doraźne posiedzenia zespołu zarządzania kryzysowego.

W 2020 r. zaktualizowano opracowany w 2018 r. Wojewódzki Plan Zarządzania Kryzysowego Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Plan jest dokumentem sporządzonym na potrzeby funkcjonowania procesu zarządzania kryzysowego w województwie warmińsko-mazurskim, w tym Warmińsko-Mazurskiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego oraz uczestników tego procesu. Reguluje on problematykę

zakresu udziału i odpowiedzialności poszczególnych podmiotów w procesie zarządzania kryzysowego na poziomie województwa.

KW PSP w Olsztynie w latach 2019-2020 zaktualizowała 3 zewnętrzne plany operacyjno-ratownicze i 2 wewnętrzne plany operacyjno-ratownicze dla zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnych awarii przemysłowych. Zewnętrzne plany operacyjno-ratownicze dla ZDR były opiniowane przez Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska.

W ramach propagowania standardów prawidłowych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowych i wypadków z udziałem pojazdów przewożących towary niebezpieczne na stronie KW PSP w Olsztynie dostępne są instrukcje postępowania mieszkańców na wypadek wystąpienia awarii. Raz na trzy lata PSP przeprowadza ćwiczenia realizacji ZPOR w zakładach o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

WIOŚ w Olsztynie dodatkowo przekazuje do mediów instrukcje dotyczące prawidłowego zachowania się w przypadku wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii lub wypadków.

Czynny udział w opisanych powyżej działaniach promocji odpowiedniego zachowania mieszkańców miały także starostwa powiatowe, które organizowały ponadto np. szkolenia z powszechnej samoobrony mieszkańców powiatu, a także treningi uruchamiania systemu wykrywania i alarmowania (SWA) oraz systemu wczesnego ostrzegania (SWO).

Nr zadania	Zadanie	Podmioty realizujące
Kierunek interwencji – 10.XLI. Minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia poważnej awarii		
10.XLI.165.	Doposażenie wyspecjalizowanych jednostek w sprzęt do wykrywania i lokalizacji awarii, likwidacji oraz analizy skutków tych awarii	Wojewoda, GIOŚ, PSP, WFOŚiGW

Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Olsztynie na bieżąco uzupełniała braki sprzętowe w jednostkach ochrony przeciwpożarowej i grupach specjalistycznych grupach ratownictwa chemiczno-ekologicznego.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie ze środków krajowych Funduszu w latach 2017-2018 finansował zakup przez państwowe i ochotnicze jednostki straży pożarnej niezbędnego sprzętu do ratownictwa techniczno-ekologicznego.

Tabela 11. Efekty rzeczowe – realizacja podpisanych przez WFOŚiGW w Olsztynie umów w dziedzinie "poważne awarie" (źródło: WFOŚiGW w Olsztynie)

	2019	2020
Liczba zakupionych samochodów strażackich i łodzi	3	21
Liczba zakupionych samochodów terenowych do działań ratowniczych	-	1
Liczba zakupionego sprzętu do ratownictwa techniczno-ekologicznego	40	305
Liczba zakupionego wyposażenia/uzbrojenia osobistego strażaka	229	785

4. Źródła finansowania przewidzianych do realizacji zadań

Do przygotowania niniejszego rozdziału wykorzystano informacje zawarte w *Sprawozdaniu z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie* za rok 2019 i za rok 2020, dane pozyskane ze stron internetowych poświęconych Regionalnemu Programowi Operacyjnemu Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 oraz dane dotyczące realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich przekazane przez Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Zadania z zakresu ochrony środowiska w latach 2019-2020 były finansowane w głównej mierze z następujących źródeł:

- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie,
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie,
- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020,
- Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020,
- Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
- środków własnych jednostek samorządu terytorialnego i innych instytucji,
- środków firm, przedsiębiorstw, fundacji, itp.

4.1. Finansowanie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie

W latach 2019-2020 środki przekazywane w ramach wsparcia z WFOŚiGW w Olsztynie na zadania związane z ochroną środowiska służyły realizacji następujących celów: ochronie wód i gospodarce wodnej, ochronie powierzchni ziemi, ochronie powietrza atmosferycznego, ochronie przyrody, likwidacji poważnych awarii, monitoringowi środowiska oraz edukacji ekologicznej.

W 2019 r. zawarto 3620 umów o dofinansowanie przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska na łączną kwotę 96 874 729,68 zł, natomiast w 2020 r. zawarto 4685 umów na łączną kwotę 82 244 232,79 zł. W sumie w latach 2019-2020 WFOŚiGW

w Olsztynie zawarł 8 305 umów na kwotę 179 118 962,47 zł (z uwzględnieniem środków z dotacji pozyskanych z programów NFOŚiGW).

Pomoc finansowa z funduszy własnych WFOŚiGW w Olsztynie udzielana była w formie pożyczek, dotacji, umorzeń części pożyczek oraz dopłat do oprocentowania kredytów i kształtowała się następująco:

Tabela 12. Dofinansowanie przedsięwzięć przez WFOŚiGW w Olsztynie z uwzględnieniem środków zewnętrznych (źródło: Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie)

Lp.	Dziedzina	Liczba umów		Kwota umowy [zł]	
		2019	2020	2019	2020
Pożyczki					
1	Ochrona wód i gospodarka wodna	4	3	13 749 280,08	1 309 600,58
2	Ochrona powierzchni ziemi	1	2	3 500 991,00	5 432 037,41
3	Ochrona powietrza atmosferycznego	326	111	8 393 251,80	5 220 091,40
4	Ochrona przyrody	-	-	-	-
5	Likwidacja poważnych awarii	2	4	501 892,20	1 037 496,00
6	Monitoring środowiska	-	-	-	-
7	Edukacja ekologiczna	-	-	-	-
Razem		333	120	26 145 415,08	12 999 225,39
Dotacje					
1	Ochrona wód i gospodarka wodna	-	644	-	3 079 356,78
2	Ochrona powierzchni ziemi	36	652	1 594 139,46	3 158 228,04
3	Ochrona powietrza atmosferycznego	3025	3005	61 449 829,22	55 545 834,39
4	Ochrona przyrody*	20	13	354 247,00	366 088,02
5	Likwidacja poważnych awarii*	50	107	6 441 466,64	5 798 284,00
6	Monitoring środowiska*	2	3	150 000,00	200 000,00
7	Edukacja ekologiczna	73	38	655 168,00	432 323,68
Razem		3206	4462	70 644 850,32	68 580 114,91
Umorzenia części pożyczek					
	Ochrona powietrza atmosferycznego	-	10	-	55 115,49
Inne wydatki na ochronę środowiska					
	Inne wydatki/nagrody	1	2	3000,00	10 646,00
		Liczba beneficjentów		Wartość dopłat [zł]	
		2019	2020	2019	2020
Dopłaty do oprocentowania kredytów					
	Łącznie	brak nowych	brak nowych	81 465,28	31 440,51
RAZEM				96 874 730,68	81 676 542,30

* w tym umowy przekazania środków Państwowym Jednostkom Budżetowym

W podanych wyżej umowach, uwzględniono zawarte w 2019 r. przez Wojewódzki Fundusz 7 umów przekazania środków Państwowym Jednostkom Budżetowym (PJB) na kwotę dofinansowania 549 945,00 zł, w tym:

- 213 945,00 zł na ochronę przyrody (OP) – 4 umowy,
- 100 000,00 zł na monitoring środowiska (MN) – 1 umowa,
- 236 000,00 zł na likwidację poważnych awarii (NZS) – 2 umowy

oraz zawarte w 2020 r. 7 umów przekazania środków PJB na kwotę dofinansowania 500 000,00 zł, w tym:

- 175 000,00 zł na ochronę przyrody (OP) – 3 umowy,
- 100 000,00 zł na monitoring środowiska (MN) – 1 umowa,
- 100 000,00 zł na likwidację poważnych awarii (NZS) – 1 umowa,
- 40 000,00 zł na ochronę atmosfery (OA) – 1 umowa,
- 85 000,00 zł na edukację ekologiczną (EE) – 1 umowa.

Tabela 13. Struktura dofinansowania przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska przez WFOŚiGW w Olsztynie w latach 2019-2020 - wg form i dziedzin dofinansowania (źródło: Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie)

Lp.	Forma dofinansowania	% udział w ogólnej kwocie dofinansowania		Kwota dofinansowania [zł]	
		2019	2020	2019	2020
Forma finansowania					
1	Pożyczki	26,9889	15,9155	26 145 415,08	12 999 225,39
2	Dotacje	72,9239	83,9655	70 644 850,32	68 580 114,91
3	Umorzenia części pożyczek	-	0,0675	-	55 115,49
4	Inne wydatki na ochronę środowiska	0,0031	0,0130	3000,00	10 646,00
5	Dopłaty do oprocentowania kredytów	0,0841	0,0385	81 465,28	31 440,51
SUMA		100,00	100,00	96 874 730,68	81 676 542,30
Dziedzina finansowania					
(uwzględnia środki przekazane w formie pożyczek, dotacji i umorzeń części pożyczek; pozostałe formy wsparcia nie określają celu wykorzystania)					
1	Ochrona wód i gospodarka wodna	14,2052	5,3764	13 749 280,08	4 388 957,36
2	Ochrona powierzchni ziemi	5,2641	10,5228	5 095 130,46	8 590 265,45
3	Ochrona powietrza atmosferycznego	72,1592	74,5041	69 843 081,02	60 821 041,28
4	Ochrona przyrody	0,3660	0,4484	354 247,00	366 088,02
5	Likwidacja poważnych awarii	7,1736	8,3736	6 943 358,84	6 835 780,00
6	Monitoring środowiska	0,1550	0,2450	150 000,00	200 000,00
7	Edukacja ekologiczna	0,6769	0,5296	655 168,00	432 323,68
SUMA		100,00	100,00	96 790 265,40	81 634 455,79

4.2. Dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020

Lata 2019-2020 były odpowiednio czwartym i piątym rokiem wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (RPO WiM 2014-2020).

Działania związane z ochroną środowiska finansowane były w ramach dwóch osi priorytetowych: *Osi priorytetowej 4 Efektywność energetyczna* oraz *Osi priorytetowej 5 Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów*.

W analizowanym okresie dokonano znacznego postępu wykorzystywania funduszy unijnych z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. W latach 2019-2020 w ramach osi priorytetowej 4. Efektywność energetyczna podpisano 532 umowy na całkowitą kwotę 198 027 222 € (w tym 112 945 407 € dofinansowania z EFRR) i tym samym osiągnięto 91,2% alokacji osi, natomiast w ramach osi priorytetowej 5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów podpisano 45 umów na całkowitą kwotę 39 727 874 € (w tym 25 742 775 € dofinansowania z EFRR) i tym samym osiągnięto 74,1% alokacji osi. Na koniec analizowanego okresu wartość zatwierdzonych wniosków o płatność w ramach osi priorytetowej 4. Efektywność energetyczna wyniosła 140 885 688 € dofinansowania z EFRR, co stanowi 55,1% alokacji osi, natomiast wartość zatwierdzonych wniosków o płatność w ramach osi priorytetowej 5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów wyniosła 30 025 037 € dofinansowania z EFRR, co stanowi 36,2% alokacji osi.

Szczegółowe dane dotyczące postępu finansowania działań z zakresu ochrony środowiska z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 w tabelach poniżej.

Tabela 14. Postęp finansowy wdrażania osi priorytetowej 4. Efektywność energetyczna w latach 2017-2020 (źródło: Sprawozdanie roczne z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – za rok 2016, za rok 2017, za rok 2018, za rok 2019, za rok 2020)

Postęp finansowy	do końca 2016 r.	do końca 2017 r.	do końca 2018 r.	do końca 2019 r.	do końca 2020 r.
Liczba wniosków z pozytywną oceną formalną w okresie od uruchomienia Programu	268	634	1026	1435	1517
Wzrost liczby wniosków z pozytywną oceną formalną względem roku poprzedniego	nie dotyczy	366	392	409	82

Wartość wniosków z pozytywną oceną formalną w okresie od uruchomienia Programu	83 945 451 € (w tym 49 905 120 € EFRR)	298 287 822 € (w tym 183 392 593 € EFRR)	398 367 349 € (w tym 242 477 048 € EFRR)	595 988 213 € (w tym 364 651 293 € EFRR)	621 074 947 € (w tym 382 704 819 € EFRR)
Wzrost wartości wniosków z pozytywną oceną formalną względem roku poprzedniego	nie dotyczy	214 342 371 € (w tym 133 487 473 € EFRR)	100 079 527 € (w tym 59 084 455 € EFRR)	197 620 864 € (w tym 122 174 245 € EFRR)	25 086 734 € (w tym 18 053 526 € EFRR)
Liczba podpisanych umów o dofinansowanie w okresie od uruchomienia Programu	93	254	446	833	978
Wzrost liczby podpisanych umów o dofinansowanie względem roku poprzedniego	nie dotyczy	161	192	387	145
Wartość podpisanych umów o dofinansowanie w okresie od uruchomienia Programu	16 979 961 € (w tym 10 375 031 € EFRR)	129 910 357 € (w tym 87 208 505 € EFRR)	193 284 981 € (w tym 120 310 077 € EFRR)	361 826 476 € (w tym 217 474 310 € EFRR)	391 312 203 € (w tym 233 255 484 € EFRR)
Wzrost wartości podpisanych umów o dofinansowanie względem roku poprzedniego	nie dotyczy	112 930 396 € (w tym 76 833 474 € EFRR)	63 374 624 € (w tym 33 101 572 € EFRR)	168 541 495 € (w tym 97 164 233 € EFRR)	29 485 727 € (w tym 15 781 174 € EFRR)
Wartość zatwierdzonych wniosków o płatność w okresie od uruchomienia Programu	3 516 € EFRR	8 614 328 € EFRR	36 907 774 € EFRR	80 923 526 € EFRR	140 885 688 € EFRR
Wzrost wartości zatwierdzonych wniosków o płatność względem roku poprzedniego	nie dotyczy	8 610 812 € EFRR	28 293 446 € EFRR	44 015 752 € EFRR	59 962 162 € EFRR

Tabela 15. Postęp finansowy wdrażania osi priorytetowej 5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów w latach 2017-2020 (źródło: Sprawozdanie roczne z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – za rok 2016, za rok 2017, za rok 2018, za rok 2019, za rok 2020)

Postęp finansowy	do końca 2016 r.	do końca 2017 r.	do końca 2018 r.	do końca 2019 r.	do końca 2020 r.
Liczba wniosków z pozytywną oceną formalną w okresie od uruchomienia Programu	58	93	131	179	203
Wzrost liczby wniosków z pozytywną oceną formalną względem roku poprzedniego	nie dotyczy	35	38	48	24
Wartość wniosków z pozytywną oceną formalną w okresie od uruchomienia Programu	14 536 099 € (w tym 11 546 198 € EFRR)	39 181 704 € (w tym 29 970 990 € EFRR)	79 518 623 € (w tym 54 552 305 € EFRR)	117 805 335 € (w tym 82 307 619 € EFRR)	134 752 663 € (w tym 90 403 155 € EFRR)
Wzrost wartości wniosków z pozytywną oceną formalną względem roku poprzedniego	nie dotyczy	24 645 605 € (w tym 18 424 792 € EFRR)	40 336 919 € (w tym 24 581 315 € EFRR)	38 286 712 € (w tym 27 755 314 € EFRR)	16 947 328 € (w tym 8 095 536 € EFRR)
Liczba podpisanych umów o dofinansowanie w okresie od uruchomienia Programu	11	21	64	96	109
Wzrost liczby podpisanych umów o dofinansowanie względem roku poprzedniego	nie dotyczy	10	43	32	13

Wartość podpisanych umów o dofinansowanie w okresie od uruchomienia Programu	2 416 335 € (w tym 1 881 274 € EFRR)	14 597 808 € (w tym 11 887 897 € EFRR)	53 611 637 € (w tym 35 697 324 € EFRR)	83 409 830 € (w tym 57 557 248 € EFRR)	93 339 511 € (w tym 61 440 099 € EFRR)
Wzrost wartości podpisanych umów o dofinansowanie względem roku poprzedniego	nie dotyczy	12 181 473 € (w tym 10 006 623 € EFRR)	39 013 829 € (w tym 23 809 427 € EFRR)	29 798 193 € (w tym 21 859 924 € EFRR)	9 929 681 € (w tym 3 882 851 € EFRR)
Wartość zatwierdzonych wniosków o płatność w okresie od uruchomienia Programu	0	1 730 708 € EFRR	4 559 982 € EFRR	16 492 781 € EFRR	30 025 037 € EFRR
Wzrost wartości zatwierdzonych wniosków o płatność względem roku poprzedniego	nie dotyczy	1 730 708 € EFRR	2 829 274 € EFRR	11 932 799 € EFRR	13 532 256 € EFRR

Na koniec 2020 r. uzyskano następujący postęp rzeczowy wynikający z realizacji projektów finansowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. W wyniku realizacji projektów w ramach osi priorytetowej 4. Efektywność energetyczna:

- wsparcie otrzyma 1369 jednostek wytwarzania energii z OZE,
- zdolność wytwarzania energii odnawialnej wzrosła o 312,26 MW,
- zmodernizowanych energetycznie zostanie 636 budynków,
- lepszą klasę zużycia energii będzie miało 6022 gospodarstw domowych,
- wsparcie otrzymało 649 przedsiębiorstw,
- wybudowanych lub przebudowanych zostanie 103,15 km linii komunikacji miejskiej,
- zakupionych zostanie 51 jednostek taboru pasażerskiego dla komunikacji miejskiej.

W wyniku realizacji projektów w ramach osi priorytetowej 5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów:

- wsparcie otrzymało 12 punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
- powstanie 8 nowych zakładów zagospodarowania odpadami,
- wybudowanych lub zmodernizowanych zostanie 31 km kanalizacji sanitarnej,
- z ulepszanego oczyszczania ścieków skorzystają 38 494 osób,
- wybudowanych lub zmodernizowanych zostanie 36,21 km sieci wodociągowej,
- z ulepszanego zaopatrzenia w wodę skorzysta 20 370 osób,
- 45 jednostek służb ratowniczych zostało wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof,
- w celu uzyskania lepszego statusu ochrony przyrody wsparciem objęto 26 822 hektary powierzchni siedlisk.

4.3. Dofinansowanie w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie nie pełnił roli Instytucji Wdrażającej dla części z priorytetów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 realizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, tak jak to miało miejsce w przypadku POIiŚ 2017-2013. W nowej perspektywie finansowej funkcje Instytucji Wdrażających dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko pełniły Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Instytut Nafty i Gazu – Państwowy Instytut Badawczy, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach oraz Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych, które nie udostępniały statystyk wykorzystania środków finansowych z podziałem na poszczególne województwa.

W latach 2019-2020 na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 realizowano m.in. projekty wymienione w Tabeli 16.

Tabela 16. Przykłady projektów realizowanych w latach 2019-2020 na terenie województwa warmińsko-mazurskiego dofinansowanych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020

Lp.	Tytuł projektu	Beneficjent	Całkowita wartość inwestycji (zł)	Wartość dofinansowania (zł)
1.	Zwiększenie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych w MPEC Sp. z o.o. w Olsztynie poprzez budowę instalacji wykorzystującej biomasę	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Olsztynie	54 588 240,00	21 644 400,00
2.	Rozbudowa systemu ciepłowniczego miasta Orzysza – budowa kotłowni bazującej na produkcji energii cieplnej ze spalania biomasy	Zakład Energetyki Ciepłej w Orzyszu	21 941 622,50	7 850 850,00
	W ramach modernizacji ciepłowni w Orzyszu powstanie nowy budynek kotłowni na biomasę z zainstalowanymi 2 kotłami wodnymi opalonymi zrębkami drzewnymi o mocy znamionowej 5 MW każdy wraz z układem transportu biomasy i odpopielania kotła wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą oraz zagospodarowaniem terenu.			
3.	Modernizacja systemu ciepłowniczego Nidzicy – budowa kotłowni miejskiej bazującej na produkcji energii cieplnej ze spalania biomasy	Przedsiębiorstwo Usługowe Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	16 997 950,60	5 199 997,09
4.	Budowa kotłowni Spółdzielni Mieszkaniowej „Świt” w Elku bazującej na produkcji energii cieplnej ze spalania biomasy	Spółdzielnia mieszkaniowa „Świt”	24 171 960,00	10 430 000,00
	W ramach projektu powstanie nowy budynek kotłowni na biomasę z zainstalowanym kotłem wodnym opalonym zrębkami drzewnymi o mocy cieplnej 10,0MW wraz z ekonomizerem suchym oraz kondensacyjnym, układem magazynowania i podawania paliwa, odprowadzeniem spalin i odpopielaniem			

	oraz kompletną instalacją technologiczno-hydrauliczną			
5.	Modernizacja kotłowni rejonowej MEC Sp. z o.o. w Mrągowie – budowa kotłowni bazującej na produkcji energii cieplnej ze spalania biomasy	Miejska Energetyka Ciepła Sp. z o.o.	20 666 460,00	7 617 600,00
	Przedsięwzięcie obejmuje modernizację systemu ciepłowniczego miasta Mrągowa. Modernizacja Kotłowni Rejonowej w Mrągowie polegać będzie na zastąpieniu jednego z istniejących kotłów WR-10 (nr 4) o mocy 11,63 MW opalanych miałem węglowym kotłem opalany biomasą o mocy cieplnej 8,0 MW wraz z ekonomizerem suchym oraz kondensacyjnym, układem magazynowania i podawania paliwa, odprowadzeniem spalin i odpopielaniem oraz kompletną instalacją technologiczno-hydrauliczną			
6.	Modernizacja systemu ciepłowniczego Działdowa - budowa ciepłowni bazującej na produkcji energii cieplnej ze spalania biomasy	Przedsiębiorstwo Ciepłownicze Sp. z o.o.	13 069 365,00	4 471 614,00
	Projekt polega na budowie ciepłowni w oparciu o kocioł opalany biomasą o mocy 5,1 MW wraz z ekonomizerem suchym. Ponadto w kolejnym etapie modernizacji (nie objętym przedmiotowym projektem) zostaną wymienione i przebudowane istniejące sieci ciepłownicze, węzły ciepłownicze oraz zlikwidowana (i podłączona do systemu miejskiego) lokalna kotłownia. W wyniku inwestycji ok. 70% energii produkowanej w całym systemie ciepłowniczym w Działdowie będzie pochodzić z ciepłowni biomasowej. Po zakończeniu projektu istniejący system ciepłowniczy Działdowa stanie się systemem efektywnym energetycznie, o którym mowa w art. 2 pkt. 41 i 42 dyrektywy 2012/27/UE (min. 50% produkcji energii z biomasy). Realizacja projektu w efekcie (w aspekcie środowiskowym) prowadzić będzie do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych do atmosfery.			
7.	Przebudowa stacji 110/15 kV Nidzica w celu umożliwienia rozwoju energetyki odnawialnej	Energa-Operator S.A.	3 813 000,00	2 255 663,47
	Zakres Projektu obejmuje przebudowę stacji elektroenergetycznej GPZ 110/15 kV Nidzica celem umożliwienia rozwoju energetyki odnawialnej. Stacja stanowi element sieci dystrybucyjnej na napięciu 110kV, na której odbywa się transformacja energii elektrycznej na napięcie 15 kV			
8.	Termomodernizacja budynków Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska przy ul. Osińskiego 12/13 w Olsztynie i przy ul. Powstańców Warszawskich 10 w Elblągu	Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Olsztynie	1 945 925,10	1 260 287,43
	Celem projektu jest termomodernizacja dwóch budynków pozostających w trwałym zarządzie WIOŚ w Olsztynie.			
9.	Termomodernizacja budynku Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Olsztynie Delegatury w Giżycku przy ul. Łuczańskiej 5	Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Olsztynie	529 355,26	449 951,97
	Zakres przedmiotowy projektu obejmuje termomodernizację budynku w zakresie docieplenia ścian zewnętrznych, stropodachu niewentylowanego nad garażem, regulacji instalacji co i cwu, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej poziom podpiwniczenia i parteru. Termomodernizacja budynku administracyjno-biurowego. Działanie będzie skierowane na tzw. głęboką kompleksową modernizację energetyczną budynku użyteczności publicznej.			
10.	Głęboka modernizacja budynku Urzędu Skarbowego w Olsztynie zlokalizowanego w Olsztynie przy Al. Marszałka J. Piłsudskiego 59	Izba Administracji Skarbowej w Olsztynie	2 349 032,23	1 983 499,32
	Przedmiotem przedsięwzięcia jest realizacja działań obejmujących głęboką termomodernizację budynku użyteczności publicznej zlokalizowanego przy Al. Marszałka J. Piłsudskiego 59			
11.	Głęboka modernizacja budynku Urzędu Skarbowego w Olecku zlokalizowanego w Olecku przy ul. Wojska Polskiego 7	Izba Administracji Skarbowej w Olsztynie	607 496,00	511 233,69
	Przedmiotem przedsięwzięcia jest realizacja działań obejmujących głęboką termomodernizację budynku użyteczności publicznej zlokalizowanego w Olecku.			
12.	Głęboka modernizacja budynku Urzędu Skarbowego w Ostródzie zlokalizowanego w Ostródzie przy ul.	Izba Administracji Skarbowej w Olsztynie	1 102 360,00	933 351,68

	Olsztyńskiej 5b.			
	Przedmiotem przedsięwzięcia jest realizacja działań obejmujących głęboką termomodernizację budynku użyteczności publicznej zlokalizowanego w Ostródzie przy ul. Olsztyńskiej 5b.			
13.	Głęboka modernizacja budynku biurowego w Olsztynie przy ul. Lubelskiej 37, 10-408 Olsztyn	Izba Administracji Skarbowej w Olsztynie	2 264 180,03	1 906 193,02
14.	Kompleksowa termomodernizacja dziewięciu budynków mieszkalnych wielorodzinnych w Spółdzielni Mieszkaniowej „Budowlani” w Bartoszycach	Spółdzielnia Mieszkaniowa „Budowlani” w Bartoszycach	5 296 750,00	3 602 142,33
15.	Modernizacja systemu ciepłowniczego Działdowa - poprawa efektywności przesyłu i dystrybucji ciepła	Przedsiębiorstwo Ciepłownicze Sp. z o.o.	11 700 265,89	7 878 726,90
	Przedmiotem projektu jest przebudowa istniejącej sieci ciepłej kanałowej na sieć ciepłą preizolowaną, budowa nowych odcinków sieci ciepłej wraz z przyłączami oraz budowa i przebudowa istniejących węzłów ciepłych grupowych i indywidualnych, jedno i dwufunkcyjnych pracujących na potrzeby instalacji c.o. oraz c.w.u.			
16.	Modernizacja sieci ciepłowniczych w Elblągu	Elbląskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o.	26 981 475,26	9 857 771,55
	Budowa sieci ciepłowniczych 6,78 km, węzłów 55 szt, wyposażenie dyspozytorni.			
17.	Zmniejszenie emisyjności gospodarki poprzez poprawę efektywności dystrybucji ciepła w Olsztynie w wyniku przebudowy sieci i węzłów ciepłowniczych – etap II	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Olsztynie	13 562 545,80	3 797 228,69
	Realizacja zadania ma na celu modernizację odcinków sieci ciepłowniczej dystrybucyjnej o niskiej efektywności przesyłu energii (duże straty ciepła). Na zakres zaplanowanych etapów inwestycji w głównej mierze wpływ miały dwa czynniki: stan techniczny miejskiej sieci ciepłowniczej oraz zminimalizowanie wpływu na środowisko naturalne. Oba te czynniki są ze sobą ściśle powiązane, gdyż sprawność funkcjonowania systemu dystrybucji ciepła w bezpośredni sposób ma wpływ na wielkość strat energii powstających w procesie dystrybucji ciepła w miejskim systemie dystrybucyjnym Olsztyna, a co za tym idzie – na wielkość zużycia paliwa węglowego stosowanego w dwóch istniejących źródła zasilających miejską sieć ciepłowniczą.			
18.	Zmniejszenie emisyjności gospodarki poprzez poprawę efektywności dystrybucji ciepła w Olsztynie w wyniku przebudowy sieci i węzłów ciepłowniczych – etap I	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Olsztynie	41 790 205,89	19 939 697,62
	Projekt obejmuje zadania polegające na: likwidacji sieci i budowie w jej miejsce nowej, przebudowie 11 węzłów. W efekcie przebudowy miejskiej sieci ciepłowniczej jej długość ulegnie skróceniu o 0,13 km i zostanie wybudowane 0,4 km nowej sieci. Dzięki temu nastąpi poprawa efektywności dystrybucji ciepła w Olsztynie - zmniejszenie strat energii powstających w procesie dystrybucji ciepła o 30 332,33 GJ/rok oraz poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez redukcję emisji CO ₂ o 2,974 tys. ton/rok.			
19.	Budowa sieci ciepłowniczej do miejscowości Boleszyn i Mroczno wraz z przyłączeniami i wymiennikami	BIOGAL Sp. z o.o.	10 903 950,00	6 417 102,93
	Celem projektu jest budowa sieci ciepłowniczej niskoparametrowej (80/55°C) z rur preizolowanych w miejscowości Boleszyn i Mroczno, ze stacją pomiarowo-redukcyjną, zasilanej ciepłą wodą z biogazowni rolniczej o docelowej mocy 5 MW, zlokalizowanej w miejscowości Boleszyn, gmina Grodziczno, powiat nowomiejski. Celem planowanej inwestycji jest również wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii w ogólnym bilansie energetycznym województwa warmińsko-mazurskiego, a przede wszystkim gminie Grodziczno. To z kolei wpłynie na wzrost bezpieczeństwa energetycznego regionu i całego kraju, dzięki zmniejszeniu uzależnienia od importu energii. Realizacja projektu przyczyni się również do ograniczenia negatywnego wpływu produkcji energii w elektrowniach konwencjonalnych na środowisko naturalne. Liczba źródeł ciepła opalanych paliwem stałym do likwidacji w wyniku realizacji inwestycji – 184 oraz 1			

	opalaną paliwem gazowym. Poza celami ogólnymi, realizacja planowanego przedsięwzięcia przyczyni się także do osiągnięcia celów szczegółowych, takich jak: • likwidacja lokalnego deficytu energii w regionie, • zaspokojenie potrzeb energetycznych mieszkańców Boleszyn i Mroczo, • dostarczenie ciepła dla mieszkańców miejscowości Boleszyn i Mroczo. • zagospodarowanie substratu z biogazowni, • ograniczenie obciążenia środowiska pofermentem z biogazowni Boleszyn.			
20.	Modernizacja i rozbudowa systemu ciepłowniczego Orzysza – poprawa efektywności dystrybucji ciepła i likwidacja lokalnych źródeł niskiej emisji	Zakład Energetyki Ciepłej w Orzyszu Sp. z o.o.	12 882 651,00	8 899 245,00
	Przedmiotem projektu jest modernizacja istniejących sieci ciepłych oraz budowa nowej sieci ciepłej wraz z przyłączami i węzłami ciepłymi w celu podłączenia nowych odbiorców.			
21.	Budowa sieci ciepłowniczej wraz z przyłączeniami i wymiennikami w miejscowości Boleszyn zasilanej z biogazowni rolniczej	BIOGAL Sp. z o.o.	2 531 340,00	1 736 550,00
	Głównym celem projektu jest budowa sieci ciepłowniczej z rur preizolowanych w miejscowości Boleszyn, zasilanej ciepłą wodą z biogazowni rolniczej o mocy 2,99 MW, zlokalizowanej w miejscowości Boleszyn, gmina Grodziczno, powiat nowomiejski.			
22.	Modernizacja istniejących sieci w celu ograniczenia strat ciepła oraz likwidacji niskiej emisji w systemie ciepłowniczym PEC Olecko	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Olecku Sp. z o.o.	12 852 436,05	8 878 364,75
	Przedmiotem projektu jest modernizacja istniejącego systemu ciepłowniczego PEC w Olecku sp. z o.o. poprzez budowę i modernizację węzłów ciepłych oraz sieci ciepłowniczych z przyłączami.			
23.	Zmniejszenie emisyjności gospodarki poprzez poprawę efektywności dystrybucji ciepła w Olsztynie w wyniku przebudowy sieci i węzłów ciepłowniczych – etap III	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Olsztynie	9 044 825,54	3 456 152,85
	Realizacja zadania ma na celu modernizację odcinków sieci ciepłowniczej dystrybucyjnej o niskiej efektywności przesyłu energii (duże straty ciepła).			
24.	Modernizacja i rozbudowa systemu ciepłowniczego w Nidzicy w celu zwiększenia jego efektywności oraz likwidacji niskiej emisji	Przedsiębiorstwo Usługowe Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	6 747 460,74	3 836 492,00
	Przedmiotem projektu jest budowa nowych osiedlowych sieci ciepłych z przyłączami wraz z przebudową istniejącej sieci kanałowej na preizolowaną oraz budowa nowych węzłów ciepłych indywidualnych, jedno i dwufunkcyjnych pracujących na potrzeby instalacji c.o. oraz c.w.u.			
25.	SM Mlekpól – Kogeneracja 4 MW w Mrągowie	Spółdzielnia Mleczarska „Mlekpól” w Grajewie	26 039 550,28	8 606 548,30
	Budowa kotłowni wraz z zespołem kogeneracji o łącznej mocy 4,026 MW.			
26.	Poprawa efektywności wytwarzania i dystrybucji energii ciepłej poprzez budowę systemu kogeneracyjnego dla Miejskiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Ostródzie	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Ostródzie	14 512 634,70	5 156 645,62
	Celem projektu jest poprawa efektywności energetycznej Kotłowni w Miejskim Przedsiębiorstwie Energetyki Ciepłej w Ostródzie poprzez budowę systemu wysokosprawnej kogeneracji do wytwarzania ciepła i energii elektrycznej. Przedmiotem projektu jest inwestycja polegająca na budowie układu dwóch agregatów kogeneracyjnych zasilanych gazem ziemnym. Zakres przedmiotowej inwestycji obejmuje w szczególności: - budowę układu kogeneracyjnego o łącznej mocy cieplnej znamionowej 4,3 MW wraz z niezbędną infrastrukturą sanitarną i elektroenergetyczną; - budowę stacji transformatorowej 15/0,4 kV; - modyfikację istniejącego układu zasilania elektroenergetycznego MPEC w celu przyłączenia układu kogeneracji do sieci elektroenergetycznej; - modyfikację istniejącego wewnętrznego układu ciepłego kotłowni MPEC w celu przyłączenia układu kogeneracyjnego do miejskiej sieci ciepłowniczej.			
27.	Budowa kogeneracji gazowej o mocy 0,99 MWe w Zakładzie POLMLEK w Lidzbarku Warmińskim	„POLMLEK” Sp. z o.o.	5 098 350,00	1 867 854,00

28.	Budowa elektrociepłowni biomasowej z blokiem ORC w Olecku	Zakłady Produkcyjno-Usługowe "Prawda" Sp. z o.o.	42 402 742,34	19 420 584,29
29.	Budowa nowych jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w technologii wysokosprawnej kogeneracji w miejscowości Lidzbark Warmiński w województwie warmińsko-mazurskim	GASELLE Sp. z o.o.	11 070 615,00	4 222 560,00
	Zainstalowanie układu kogeneracyjnego o mocy łącznej 2x998 kW _e wraz z osprzętem.			
30.	Budowa kogeneracji gazowej o mocy 2,5 MWe w Łęgajnach	Gospodarstwo Ogrodnicze Łęgajny Sp. z o.o.	8 001 150,00	2 423 640,04
31.	Rozbudowa systemu gospodarowania wodami opadowymi na terenie Miasta Olsztyna	Gmina Olsztyn	46 375 950,15	31 981 024,97
	W ramach projektu z zakresu zadań związanych z gospodarką deszczową planuje się: budowę i przebudowę sieci kanalizacji deszczowej oraz budowę i przebudowę urządzeń służących gospodarowaniu wodami opadowymi, tj. zbiorników retencyjnych.			
32.	Systemy gospodarowania wodami opadowymi na terenie miasta Elbląg	Elbląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.	8 526 482,30	3 908 461,80
	Głównym celem projektu jest zagwarantowanie poprawy integralności środowiskowej w mieście Elbląg, poprzez rozbudowę i usprawnienie systemów odprowadzania wód opadowych i roztopowych, ze zwiększeniem możliwości retencyjnych zlewni i znaczną redukcją ilości zanieczyszczeń trafiających do odbiorników.			
33.	Budowa i przebudowa głównych kolektorów deszczowych na terenie Miasta Mrągowo	Gmina Miasto Mrągowo	24 165 222,15	16 616 243,76
	Przedsięwzięcie inwestycyjne dotyczy przebudowy starych i budowy nowych kolektorów głównych kanalizacji deszczowej, na potrzeby obsługi terenów zabudowanych i przeznaczonych pod zabudowę na terenie miasta Mrągowo.			
34.	Poprawa systemu gospodarowania wodami opadowymi na terenie miasta Iławy	Gmina Miejska Iława	12 766 238,04	8 410 061,04
	Zwiększenie retencji wód opadowych do ilości 27,78 tys. m ³ poprzez wykorzystanie metod naturalnych do celów retencyjnych, przebudowę oraz budowę nowych zbiorników retencyjnych oraz zwiększenie zabezpieczenia przed zagrożeniami wywołanymi zmianą klimatu poprzez budowę sieci kanalizacji deszczowej o długości 4,79 km i usprawnienie systemu gospodarki wodami opadowymi.			
35.	Systemy gospodarowania wodami opadowymi na terenie Miasta Olsztyna	Gmina Olsztyn	30 613 124,07	24 105 546,32
	Celem głównym przedsięwzięcia jest zwiększenie ilości retencionowanej wody i adaptacja do zmian klimatu wraz z zabezpieczeniem i zwiększeniem odporności na klęski żywiołowe, w szczególności katastrofy naturalne oraz monitoring środowiska. Celem szczegółowym przedsięwzięcia jest uregulowanie systemu gospodarowania wodami opadowymi na terenie miasta Olsztyna poprzez budowę i przebudowę sieci i urządzeń kanalizacji deszczowej służących zabezpieczeniu miasta przed niekorzystnymi wpływami atmosferycznymi.			
36.	Budowa Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych w Gminie Pisz	Gmina Pisz	1 839 383,39	1 272 002,62
37.	Poprawa efektywności gospodarki wodno-ściekowej na terenie aglomeracji Iława	Iławskie Wodociągi Sp. z o.o.	15 589 658,19	7 152 776,41
	Projekt polega na modernizacji oczyszczalni ścieków w zakresie przeróbki i zagospodarowania osadów ściekowych - budowa suszarni słonecznej i zakup wirówki dekantacyjnej - oraz modernizacji w celu poprawy efektywności energetycznej - zainstalowanie systemu automatycznego sterowania pracą oczyszczalni i dodatkowego agregatu kogeneracyjnego; budowie sieci kanalizacyjnej - 6,27 km i budowie sieci wodociągowej - 6,01 km. W wyniku realizacji projektu zwiększy się liczba osób korzystających z			

	ulepszono systemu oczyszczania ścieków o 148 osób i zwiększy się liczba osób korzystających z ulepszono systemu zaopatrzenia w wodę o 118 osób.			
38.	Rozbudowa instalacji ATSO na Oczyszczalni Ścieków w Giżycku	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Giżycku	10 116 419,11	5 186 556,00
	Projekt obejmuje rozbudowę instalacji ATSO (autotermiczna tlenowa stabilizacja osadu) do przetwarzania osadów ściekowych. W skład nowej instalacji wejdą: zbiornik wielofunkcyjny osadu, pompownia wielofunkcyjna osadu, węzeł cieplny, zbiorniki (ATSO) i instalacja dezodoryzacji.			
39.	Modernizacja gospodarki ściekowej w Aglomeracji Elbląg	Elbląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.	207 704 736,67	107 226 173,45
	Projekt obejmuje: 1. przebudowę i rozbudowę oczyszczalni ścieków przy ul. Mazurskiej w Elblągu, w tym: - przebudowę części mechanicznej, biologicznej i częściowo gospodarki osadowej, sieci i dróg, - budowę części gospodarki osadowej wraz z instalacją biogazu, kompostownią i częścią chemiczną oczyszczalni. - rozbiorę 4 obiektów; 2. budowę 0,84 km nowych i przebudowę ok. 4,15 km istniejących sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przepompowniami ścieków w mieście Elbląg; 3. budowę inteligentnego systemu (modelu hydraulicznego) do zarządzania siecią kanalizacji deszczowej.			
40.	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej aglomeracji Ełk II	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.	42 839 461,49	22 310 814,80
	Główne elementy projektu to: - przebudowa magistrali wodociągowej o długości ok. 2,1 km; - przebudowa sieci kanalizacji sanitarnej o długości ok. 21,1 km; - budowa zlewni ścieków dowożonych; - przebudowa technologii Oczyszczalni Ścieków.			
41.	Przebudowa i rozbudowa ciągu technologicznego gospodarki osadowej w oczyszczalni ścieków w Gołdapi oraz rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w aglomeracji Gołdap	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.	10 738 496,49	5 579 178,16
	Projekt obejmuje: - przebudowę i rozbudowę oczyszczalni ścieków w Gołdapi o przepustowości 19000 RLM, 2964 m ³ /d w zakresie dotyczącym urządzeń gospodarki osadowej, - budowę sieci kanalizacji sanitarnej 1,22 km i podłączenie 148 RLM, - budowę sieci wodociągowej 1,24 km, - przebudowę zestawu hydroforowego SUW Gołdap.			
42.	Modernizacja sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Giżycko	Gminny Zakład Komunalny Sp. z o.o. Giżycko	1 330 724,70	858 914,59
	W ramach projektu przewidziana jest modernizacja 30 studni na sieci kanalizacji sanitarnej w Sulimach oraz remont 5 przepompowni w miejscowościach: Wilkasy, Wilkaski i Bogaczewo wraz z wymianą 6 pomp w trzech przepompowniach, orurowaniem i monitoringiem. W ramach projektu przewidziano również zakup przepływomierzy na planowanych do modernizacji przepompowniach ścieków oraz zakup maszyny ciśnieniowej do udrażniania kanalizacji. Łącznie sieć kanalizacji sanitarnej będzie wyremontowana na odcinku 1,1 km oraz zostanie do niej podłączonych 150 nowych RLM. Ścieki z planowanej do modernizacji kanalizacji sanitarnej odprowadzane będą do oczyszczalni ścieków w Bystrym.			
43.	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracji Olsztyn – etap I	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.	80 065 839,25	41 497 538,63
	Zakres projektu: - budowa kolektora sanitarnego „Centralny-Bis” w Olsztynie - 3,7 km, - renowacja kolektora sanitarnego w Olsztynie – 0,235 km, - budowa kanalizacji sanitarnej w Olsztynie – 0,091 km, - budowa punktu zrzutu ścieków na terenie oczyszczalni Łyna w Olsztynie, - budowa sieci wodociągowej w Olsztynie i Gminie Dywity - 10,5 km, - przebudowa sieci wodociągowej w Gminie Dywity - 1,9 km - rozbudowa i modernizacja SUW w Sząbruku w Gminie Gietrzwałd, - system monitoringu obiektów wodno-ściekowych na terenie Olsztyna - system informacji geograficznej (GIS) miasta Olsztyna, - zakup urządzeń do wykrywania sieci uzbrojenia terenu oraz lokalizacji wycieków			
44.	Modernizacja i rozbudowa urządzeń systemu kanalizacyjnego i wodociągowego aglomeracji Mrągowo	Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Mrągowie	19 136 814,36	9 965 285,87
	Planowane wskaźniki produktu: - liczba przebudowanych oczyszczalni ścieków komunalnych - 1 szt. - liczba oczyszczalni ścieków komunalnych wspartych w zakresie przeróbki osadów ściekowych - 1 szt. - długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej - 1,76 km - długość sieci wodociągowej - 0,83 km - długość			

	sieci kanalizacji sanitarnej w woj. warm.-maz. - 1,76 km - długość sieci wodociągowej w woj. warm.-maz. - 0,83 km - liczba wdrożonych inteligentnych systemów zarządzania sieciami wod-kan. - 1 szt. - liczba wspartych stacji uzdatniania wody - 1 szt. Planowane wskaźniki rezultatu: - liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków (CI19) - 226 RLM - liczba nowych użytkowników sieci kan. którzy przyłączyli się do sieci w ramach realizowanego projektu - 226 RLM - ilość suchej masy komunalnych osadów ściekowych poddawanych procesom przetwarzania - 0,60 tys. MG/rok - liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę (CI18) - 30 RLM - ilość uzdatnianej wody po zakończeniu projektu - 1 260 400,00 m ³ /rok			
45.	Ochrona rybitw i mew w północno-wschodniej Polsce	Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków	2 410 042,84	2 048 536,41
	Celem projektu jest zwiększenie dostępności bezpiecznych miejsc lęgowych dla rybitw i mew w północno-wschodniej Polsce. Projektem objętych jest 6 gatunków ptaków: rybitwa rzeczna (<i>Sterna hirundo</i>), rybitwa białowasa (<i>Chlidonias hybridus</i>), rybitwa czarna (<i>Chlidonias niger</i>), rybitwa białoskrzydła (<i>Chlidonias leucopterus</i>), mewa czarnogłowa (<i>Larus melanocephalus</i>), mewa śmieszka (<i>Chroicocephalus ridibundus</i>).			
46.	Ochrona zbiorowisk łąkowych na terenie obszaru ochrony siedlisk Ostoja Piska poprzez ograniczenie występowania czeremchy amerykańskiej	Nadleśnictwo Spychowo	1 770 126,79	1 504 607,77
	Głównym celem projektu jest ochrona siedlisk łąki subkontynentalnej oraz pozostałych zbiorowisk łąkowych zlokalizowanych na zinventaryzowanym obszarze Nadleśnictwa Spychowo. Sposobem na wykonanie postawionego celu jest ograniczenie występowania czeremchy amerykańskiej występującej na siedliskach wymienionych w Planie Realizacji Projektu. Ten obcy gatunek inwazyjny w drastyczny sposób wprowadza zmiany w dynamice ekosystemu. Cele częściowe to: wycięcie czeremchy amerykańskiej na powierzchniach zinventaryzowanych; opryskiwanie odbijających osobników herbicydem na bazie substancji aktywnej glifosatu; posadzenie gatunków fitomelioracyjnych (grab, lipa) w celu zajęcia niszy ekologicznej po czeremchach.			
47.	Symbiosis - ochrona ex-situ gatunków zagrożonych i edukacja ekologiczna w działalności polskich ośrodków rehabilitacji zwierząt - wzmocnienie potencjału sieci ośrodków na Warmii i Mazurach	Fundacja Albatros	2 890 950,58	2 423 826,00
	Cele projektu: - ochrona ex-situ gatunków chronionych poprzez leczenie w ośrodkach rehabilitacji zwierząt - wzrost liczby zwierząt zwracanych naturze spośród pacjentów ośrodków w regionie Warmii i Mazur - wsparcie merytoryczne kadry ośrodków rehabilitacji zwierząt w Polsce - integracja i wymiana doświadczeń, rozwój współpracy z ośrodkami z Europy i świata - wzrost świadomości społecznej w dziedzinie ochrony bioróżnorodności.			
48.	Budowa drogi ekspresowej S7 Gdańsk - Elbląg, odc. Koszwały - Elbląg	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	3 747 900 317,82	2 000 550 622,54
	Zasadniczą częścią przedsięwzięcia jest budowa drogi ekspresowej S7 na odcinku Koszwały - Elbląg o łącznej długości 39,63 km, która w całości zlokalizowana jest w sieci bazowej TEN-T. Przedmiotowa inwestycja składa się z dwóch zadań projektowych: • Zadanie 1: Koszwały – Nowy Dwór Gdański, • Zadanie 2: Nowy Dwór Gdański - Kazimierzowo. Początek przedmiotowej inwestycji zlokalizowany jest na końcu Obwodnicy Południowej miasta Gdańska w km 17+482,61. Przebieg trasy zaprojektowano częściowo po nowym śladzie (szczegóły przedstawiono w RSW, rozdział 1.3.1.), koniec przedmiotowej inwestycji zlokalizowano w km 57+116,45, za węzłem Elbląg Zachód (obecnie: Kazimierzowo).			
49.	Budowa obwodnicy Ostródy w ciągu dk 16	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	496 785 191,88	284 784 626,05
	Projekt ma na celu budowę obwodnicy Ostródy o długości 10,84 km oraz odcinka przejściowego drogi krajowej nr 16 (po wschodniej stronie węzła „Ostróda Południe”), o długości 0,43 km, stanowiący włączenie obwodnicy Ostródy w istniejącą DK16. Łącznie wybudowanych zostanie 11,27 km nowych dróg.			
50.	Budowa obwodnicy Olsztyna w ciągu dk nr 16	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	486 491 299,91	367 706 575,29
	Niniejszy projekt obejmuje budowę obwodnicy miejscowości Olsztyn w ciągu dk nr 16 i S51 o długości 10,000 km, gdzie droga klasy GP biegnie od km 0+000 do km 8+240, a droga S od km 8+240 do km 10+000 i w całości zlokalizowana jest w sieci kompleksowej TEN-T. Przedmiotowa obwodnica			

	zaprojektowana jako obejście miasta i gminy Olsztyn biegnie nowym śladem z kierunku zachodniego na południe na parametrach techniczno-użytkowych „GP” i „S”.			
51.	Budowa drogi ekspresowej S51 Olsztyn - Olsztynek	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	1 568 930 487,38	867 306 201,54
52.	Budowa obwodnicy Nowego Miasta Lubawskiego w ciągu dk 15	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	391 856 742,88	303 554 728,87
	Przedsięwzięcie polega na budowie obwodnicy Nowego Miasta Lubawskiego w ciągu dk 15 o parametrach drogi klasy GP o łącznej długości 17,73 km.			
53.	Rozbudowa Stacji Olsztyn Mątki	Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.	66 964 922,01	12 402 868,81
	Stacja elektroenergetyczna 400/220/110 kV Olsztyn Mątki zlokalizowana jest na terenie Gminy Jonkowo położonej w centralnej części województwa warmińsko-mazurskiego. W ramach Projektu przewiduje się zakup, dostawę i montaż autotransformatora oraz dławika.			
54.	Kompleksowa termomodernizacja budynków mieszkalnych osiedla Zawada w Elblągu	Spółdzielnia Mieszkaniowa „Zakrzewo”	48 209 151,79	33 321 040,60
	Przedmiotem projektu jest termomodernizacja 22 wielorodzinnych budynków mieszkalnych w Elblągu. Projekt stanowi samodzielną jednostkę analizy i obejmuje wszystkie zadania inwestycyjne niezbędne do zapewnienia funkcjonalności i operacyjności infrastruktury zaraz po zakończeniu realizacji zakresu rzeczowego. Projekt obejmuje następujące zadania: prace przygotowawcze, roboty budowlane obejmujące termomodernizację 22 budynków, promocję projektu, opracowanie 22 audytów ex-post.			

4.4. Dofinansowanie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 realizowanych jest łącznie 15 działań, z których trzy zostały powierzone samorządom województw, jako instytucjom wdrażającym. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizował jedynie dwa działania objęte PROW 2014-2020:

- Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich, w tym: gospodarka wodno-ściekowa, budowa i modernizacja dróg lokalnych, ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego, inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne, kształtowanie przestrzeni publicznej oraz inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele lokalnych produktów;
- Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER, w tym: wdrażanie lokalnych strategii rozwoju, wdrażanie projektów współpracy oraz funkcjonowanie lokalnej grupy działania.

Do działań odpowiadających celom *Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020* zaliczyć można gospodarkę wodno-ściekową oraz budowę i modernizację dróg lokalnych, która realizowana była także w ramach inicjatywy LEADER.

W latach 2019-2020 nowe umowy na realizację działań w ramach PROW 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim zawierano w ramach działań „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich, typ operacji: Gospodarka wodno-ściekowa”, „Podstawowe usługi odnowa wsi na obszarach wiejskich, typ operacji: Budowa lub modernizacja dróg lokalnych” oraz „LEADER, zakres operacji: Budowa lub przebudowa publicznych dróg gminnych lub powiatowych”.

Tabela 17. Umowy na realizację działań w ramach PROW 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim zawarte w latach 2019-2020 (źródło: dane pozyskane z Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego)

Lp.	Data zawarcia umowy	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł operacji	Kwota przyznanej pomocy
Działanie: Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich, typ operacji: Gospodarka wodno-ściekowa				
1	2020-08-26	Gmina Mrągowo	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Bagienice i Nowe Bagienice w gminie Mrągowo	1 051 872,00 zł
2	2020-08-17	Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Białej Piskiej	Budowa sieci wodociągowej Pogorzel Wielka - Monety w gminie Biała Piska	168 270,00 zł
3	2020-08-17	Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Białej Piskiej	Budowa lokalnej oczyszczalni ścieków w miejscowości Rakowo Małe	405 336,00 zł
4	2020-11-02	Gmina Giżycko	Poprawa jakości gospodarki wodno-ściekowej w Gminie Giżycko w miejscowościach: Spytkowo, Wilkaski, Szczybały Giżyckie, Kozin	1 999 923,00 zł
5	2020-08-24	Gmina Lidzbark Warmiński	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej w gminie Lidzbark Warmiński	529 497,00 zł
6	2020-08-17	Gmina Biskupiec	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w miejscowości Piotrowice - etap I	29 549,00 zł
7	2020-11-03	Gminny Zakład Komunalny Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjno-ciśnieniowej oraz sieci wodociągowej w miejscowości Kąp - Upały, Gmina Giżycko. Etap III	1 405 585,00 zł
8	2020-08-17	Gmina Iława	"Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Franciszkowo, Franciszkowo Dolne, Borek i Mątyki oraz poprawa gospodarki wodnej na terenie gminy Iława"	1 999 999,00 zł
9	2020-12-31	Gmina Budry	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy Budry	1 661 507,00 zł
10	2020-08-26	Gmina Rozogi	Rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w miejscowości Rozogi - osiedle w kierunku Spalin (Etap I)	533 386,00 zł
11	2020-08-26	Miejskie Wodociągi i Kanalizacja Spółka z o.o. (Nidzica)	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej Napiwoda Wikno - zad. 2	796 524,00 zł
12	2020-08-17	Gmina Prostki	Budowa sieci wodociągowej i lokalnej oczyszczalni ścieków w miejscowości Bobry.	287 957,00 zł
13	2020-08-17	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. Z o.o. (Prostki)	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz lokalnej oczyszczalni ścieków w miejscowości Dybówko.	405 959,00 zł

14	2020-08-25	Gmina Lubawa	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami - zlewnia P3, P2 część zachodnia i przebudowa sieci wodociągowej w mcs. Grabowo	1 914 885,00 zł
15	2020-08-25	Gmina Kętrzyn	Budowa przydomowej oczyszczalni ścieków na potrzeby świetlicy wiejskiej oraz budowa Stacji Uzdatniania Wody w miejscowości Nowa Różanka	1 258 199,00 zł
16	2020-08-17	Gmina Małdyty	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej w Gminie Małdyty	822 247,00 zł
17	2020-08-17	Gmina Kiwity	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej w gminie Kiwity	301 982,00 zł
18	2020-08-27	Gmina Lubomino	Poprawa gospodarki wodno-kanalizacyjnej w Gminie Lubomino	1 542 819,00 zł
19	2020-08-27	Gmina Szczytno	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w msc. Lipowa Góra Wschodnia i Romany - etap I - Lipowa Góra Wschodnia	376 200,00 zł
20	2020-08-17	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. (Gołdap)	"Modernizacja stacji wodociągowej w m. Pogorzel oraz budowa sieci wodociągowej Piastowo-Pogorzel, Górne-Bronisze oraz budowa sieci kanalizacji sanitarnej Okrasin - Dąbie"	1 594 924,00 zł
21	2020-08-17	Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. (Węgorzewo)	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w miejscowości Kal	532 832,00 zł
22	2020-08-17	Gmina Ostróda	Budowa infrastruktury komunalnej dla terenu zabudowy mieszkalno-usługowej na zachód od wsi Tyrowo - budowa sieci wodociągowej - etap II	139 984,00 zł
23	2020-08-17	Gmina Janowiec Kościelny	Poprawa jakości gospodarki wodno-ściekowej w Gminie Janowiec Kościelny w miejscowościach: Janowiec Kościelny i Kuce	860 222,00 zł
24	2020-08-17	Gmina Jonkowo	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej we wsiach Jonkowo-Węgajty-Godki w Gminie Jonkowo	1 202 435,00 zł
25	2020-08-17	Gmina Dywity	Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Dywity	1 176 552,00 zł
26	2020-08-17	Gmina Rybno	Rozbudowa sieci wodociągowej do miejscowości Grądy, Wery i Kopaniarze z modernizacją hydroforni w Hartowcu oraz wykonanie przydomowej oczyszczalni ścieków w systemie z drenażem rozsączającym w m. Grądy i m. Gronowo	1 272 925,00 zł
27	2020-08-26	Gmina Nidzica	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej Napiwoda Wikno - zad. 1	1 987 347,00 zł
28	2020-08-17	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych i Zieleni sp. z o.o. (Giżycko)	Budowa wiejskiej oczyszczalni ścieków wraz z kanalizacją sanitarną i tłoczną oraz niezbędną infrastrukturą w miejscowości Gawliki Małe oraz Modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowości Łękuk Mały	1 971 552,00 zł
29	2020-08-17	Gmina Wydminy	Budowa sieci wodociągowych w miejscowości Siemionki, Pietrasze oraz Czarnówka oraz budowa biologicznej oczyszczalni ścieków NV o przepustowości Q=do 3,5 m³/dobę	1 999 691,00 zł

			Ranty (Cegielnia) - obręb Radzie w Gminie Wydmyny	
30	2020-08-17	Gmina Purda	Poprawa jakości gospodarki wodno-ściekowej w Gminie Purda - etap I (Klebark Mały, Klewki)	416 900,00 zł
31	2020-08-17	Gmina Purda	Poprawa jakości gospodarki wodno-ściekowej w Gminie Purda - etap II (Prejłowo, Szczesne)	1 509 077,00 zł
32	2020-08-17	Gmina Banie Mazurskie	Gospodarka wodno-ściekowa w Baniach Mazurskich	204 508,00 zł
33	2020-08-17	Gmina Grunwald	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Stębark - etap I	1 302 805,00 zł
34	2020-08-17	Gminna Spółka Komunalna Sp. z o.o. z siedzibą w Kamieniu Małym	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej w miejscowości Laseczno, Gmina Iława	294 704,00 zł
35	2020-11-05	Gmina Dźwierzuty	Budowa sieci wodociągowej i sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Śledzie - etap I i II, oraz przebudowa Stacji Uzdatniania Wody w Laurentowie	1 999 875,00 zł
36	2020-08-17	Gmina Bartoszyce	Przebudowa oczyszczalni ścieków w Kinkajmach wraz z budową kanalizacji sanitarnej w Kinkajmach, Maszewach i Węgorytach oraz przebudowa SUW w Bezledach	1 999 860,00 zł
37	2020-08-31	Zakład Usług Komunalnych Gmina Elk Sp. z o.o.	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjno-sanitarnej - Barany - Chruściele	2 000 000,00 zł
38	2020-08-31	Gmina Orzysz	Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej w miejscowości Pianki w gminie Orzysz	1 387 805,00 zł
39	2020-08-28	Gmina Iłowo-Osada	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnych i wodociągowych na terenie gminy Iłowo-Osada (etap I Iłowo-Wieś-Janowo; Etap II Janowo-Brodowo)	1 060 208,00 zł
40	2020-08-17	Gmina Jeziorany	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej Kalis - Wilkiejmy	752 363,00 zł
41	2020-08-17	Gmina Stawiguda	Uporządkowanie gospodarki ściekowej w gminie Stawiguda poprzez budowę sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Bartąg i Bartążek	775 996,00 zł
42	2020-08-17	Zakład Gospodarki Komunalnej w Kurzętniku Sp. z o.o.	Rozbudowa sieci wodociągowej w miejscowości Mikołajki wraz z budową lokalnych przydomowych oczyszczalni ścieków	120 769,00 zł
43	2020-08-17	Gmina Płońnica	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w miejscowości Prioma z włączeniem do istniejącej sieci w miejscowości Gródki i rozbudowa wodociągu w miejscowości Prioma	482 846,00 zł
44	2020-08-27	Gmina Miłomłyn	Rozbudowa gminnej sieci wodociągowej Miłomłyn - Malinnik wraz z montażem systemu dezynfekcji wody w stacjach uzdatniania wody w Majdanach Wielkich i w Bynowie oraz budowa przydomowej oczyszczalni ścieków dla SP Bynowo	187 785,00 zł
45	2020-08-17	Gmina Susz	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej Jawty Małe - Nipkowie	437 584,00 zł
46	2020-08-17	Gmina Górowo Iławeckie	Budowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami w Kamińsku przy ul.	2 000 000,00 zł

			Pocztowej oraz oczyszczalni ścieków w Gałajnach, gmina Górowo Iławeckie	
47	2020-08-17	Gmina Nowe Miasto Lubawskie	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej w Gminie Nowe Miasto Lubawskie poprzez budowę sieci kanalizacji sanitarnej w Łąkach Bratiańskich i sieci wodociągowej w Nawrze	2 000 000,00 zł
48	2020-08-25	Gmina Gronowo Elbląskie	Przebudowa oczyszczalni ścieków w Gronowie Elbląskim	1 996 919,00 zł
49	2020-08-28	Przedsiębiorstwo Usług Wodno-Kanalizacyjnych w Pasłęku – Jednostka Operatorska Sp. z o.o.	Budowa kanalizacji sanitarnej Zielonka Pasłęcka - Kielminek w Gminie Pasłęk	1 965 814,00 zł
RAZEM				53 125 978,00 zł
Działanie: Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich, typ operacji: Budowa lub modernizacja dróg lokalnych				
1	2019-03-13	Powiat Olecki	Przebudowa drogi powiatowej Nr 1838N Gąski-Kijewo-Guty na odcinku Gąski-Kijewo	1 936 025,00 zł
2	2019-03-13	Gmina Mrągowo	Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Szestno	281 081,00 zł
3	2019-03-13	Gmina Jonkowo	Budowa publicznej drogi gminnej Mątki-Wilimowo Nr 157014N na terenie Gminy Jonkowo	2 006 722,00 zł
4	2019-03-13	Gmina Reszel	Przebudowa drogi gminnej Nr 124018N w msc. Leginy, dz. Nr 8-336 obręb Leginy	361 171,00 zł
5	2019-06-10	Gmina Rybno	Przebudowa drogi gminnej Nr 185039N Rumian - Naguszewo	811 626,00 zł
6	2019-03-13	Gmina Miłomłyn	Przebudowa drogi gminnej nr 149505N i przebudowa drogi wewnętrznej - ul. Jeziorna w Miłomłynie etapy I i II	271 954,00 zł
7	2019-03-13	Gmina Kowale Oleckie	Przebudowa drogi gminnej nr 138072N w m. Stożne	92 887,00 zł
8	2019-03-13	Gmina Biała Piska	Przebudowa ulicy Sikorskiego w Białej Piskiej	517 441,00 zł
9	2019-06-10	Gmina Jedwabno	Przebudowa drogi gminnej nr 194004N w miejscowości Kot	429 115,00 zł
10	2019-03-13	Gmina Iława	Budowa drogi gminnej w Nowej Wsi (ul. Kryształowa i ul. Diamentowa) oraz przebudowa drogi gminnej (ul. Neptuna, ul. Polarna, ul. Andromedy, ul. Merkury) w Nowej Wsi.	1 685 175,00 zł
11	2019-03-13	Gmina Świątki	Przebudowa dróg gminnych znajdujących się na działkach nr 270, 271, 281 obręb Świątki, gmina Świątki łączących drogę wojewódzką nr 530 z drogą powiatową nr 1407N	1 295 336,00 zł
12	2019-03-13	Gmina Kruklanki	Przebudowa drogi gminnej wraz z wymianą oświetlenia na lampy typu LED w miejscowości Brożówka - gmina Kruklanki	491 929,00 zł
13	2019-06-10	Gmina Barciany	Przebudowa drogi gminnej nr 125057N położonej w miejscowości Winda w Gminie Barciany	673 322,00 zł
14	2019-03-13	Gmina Małdyty	Przebudowa ul. Dworcowej w Małdytach	198 038,00 zł
15	2020-01-28	Gmina Lidzbark	Przebudowa odcinka drogi gminnej nr	1 623 531,00 zł

		Warmiński	117016N na odcinku Pilnik-Nowosady	
16	2019-03-13	Gmina Iłowo-Osada	Przebudowa ul. Kraszewskiej nr 188038N w gminie Iłowo-Osada	1 076 536,00 zł
17	2019-03-13	Gmina Miłakowo	Utwardzenie nawierzchni dróg nr 151016N, 151007N oraz 151525N w Gminie Miłakowo oraz modernizacja chodników.	1 403 713,00 zł
18	2020-01-24	Gmina Sępole	Zaprojektowanie i wykonanie przebudowy drogi na działce nr 131 w Dietrichowie	331 654,00 zł
19	2019-06-10	Gmina Świątajno	Przebudowa z rozbudową drogi powiatowej nr 1504N na odcinku od pasa drogi krajowej nr 53 - Świątajno-Kolonia od km 4+400 do km 6+184	1 960 387,00 zł
20	2019-03-13	Gmina Korsze	Przebudowa drogi gminnej ulicy Mlecznej w Korszach Nr 123503N	289 698,00 zł
21	2019-10-22	Gmina Tolkmicko	Przebudowa ul. Jagiellońskiej w Tolkmicku.	456 731,00 zł
22	2019-03-19	Gmina Grunwald	Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Gierzwałd	461 454,00 zł
23	2019-03-13	Gmina Rozogi	Przebudowa drogi powiatowej nr 1512N Wielbark - Rozogi od km 28 + 200 do km 29 + 200 w m. Klon.	1 756 051,00 zł
24	2019-06-10	Gmina Pieniężno	Przebudowa dróg w gminie Pieniężno	973 802,00 zł
25	2019-03-13	Gmina Jeziorany	Przebudowa odcinka drogi gminnej nr 163528N na działce 51/1 w miejscowości Jeziorany oraz dróg gminnych wewnętrznych w miejscowości Radostowo na działkach nr 533, 531, 526/2, 524/3 obręb Radostowo i w miejscowości Wójtówko na działce 290/9 obręb Tłokowo	1 384 588,00 zł
26	2019-03-13	Gmina Gietrzwałd	Przebudowa drogi w ulicy Różanej w Sząbruku	1 022 451,00 zł
27	2019-06-10	Gmina Dźwierzuty	Przebudowa drogi gminnej nr 195024N od km 1+309 do km 2+209, obręb 0001 Dąbrowa, gmina Dźwierzuty	393 558,00 zł
28	2019-06-17	Gmina Wydminy	Przebudowa drogi gminnej nr 136048N do miejscowości Radzie oraz drogi gminnej nr 136054N do miejscowości Gawliki Małe	1 057 464,00 zł
29	2019-03-13	Powiat Piski	Przebudowa drogi powiatowej Nr 1660N DK Nr 63 - Kałęczyn - Biała Piska - ul. Konopnickiej w Białej Piskiej.	1 437 280,00 zł
30	2019-03-13	Gmina Nowe Miasto Lubawskie	Rozbudowa drogi gminnej w Radomnie - etap I	700 000,00 zł
31	2019-03-13	Gmina Pozezdrze	Przebudowa ulicy Słonecznej w m. Pozezdrze	216 336,00 zł
32	2019-03-13	Gmina Purda	Przebudowa dróg gminnych gruntowych w miejscowościach: Marcinkowo, Purdka, Silice, Ostrzeszewo, Szczesne na terenie Gminy Purda.	2 990 805,00 zł
33	2019-03-13	Gmina Lidzbark	Przebudowa drogi gminnej od Starego Dłutowa w kierunku Straszew	1 373 691,00 zł
34	2019-03-13	Gmina Ruciane-Nida	Przebudowa drogi gminnej nr 172512N	460 987,00 zł
35	2019-03-13	Gmina Giżycko	Przebudowa dróg gminnych na terenie Gminy Giżycko w miejscowościach: Guty i Gajewo ul. Lipowa oraz dróg wewnętrznych w miejscowościach Kamionki i Sterławki Małe.	1 926 485,00 zł

36	2019-03-13	Gmina Kętrzyn	Przebudowa drogi gminnej nr 126023 w miejscowości Czerniki Gmina Kętrzyn.	525 358,00 zł
37	2019-03-13	Gmina Piecki	Przebudowa i rozbudowa ul. Rolnej w Pieckach	1 098 827,00 zł
38	2019-03-13	Gmina Kurzętnik	Przebudowa ulicy Szkolnej, Okólnej, Okrężnej oraz drogi stanowiącej działkę nr 9/47 wraz z budową skrzyżowania drogi wojewódzkiej Nr 538 (dz. Nr 90) z drogą gminną (dz. Nr 9/47) w Marzęcicach	905 000,00 zł
RAZEM				36 878 209,00 zł
Działanie: LEADER, zakres operacji: Budowa lub przebudowa publicznych dróg gminnych lub powiatowych				
1	2019-02-21	Gmina Piecki	Przebudowa drogi położonej w miejscowości Krutyń	44 655,00 zł
2	2019-05-13	Gmina Biskupiec	Zagospodarowanie terenu poprzez wykonanie drogi dojazdowej, placu i terenu rekreacyjnego w Biskupcu	203 387,00 zł
RAZEM				248 042,00 zł

5. Wnioski z realizacji w latach 2019-2020 Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020

Niniejszy raport przedstawia analizę stanu oraz zmian zachodzących w środowisku województwa warmińsko-mazurskiego, a także określa stopień realizacji zadań wyznaczonych w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020*.

Podstawą opracowania *Raportu*, weryfikującego wykonanie zadań z realizacji *Programu* w latach 2019-2020, były ankiety sporządzone i rozesłane do podmiotów wykonujących przedmiotowe zadania. Ponieważ nie wszystkie podmioty wypełniły ankiety, a te które zostały wypełnione często nie zawierały kompletnych danych, konieczne było sięgnięcie również do innych źródeł informacji.

Analiza przedstawionych w *Raporcie* danych pozwala stwierdzić, że założone w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020* działania były w latach 2019-2020 realizowane przez jednostki w nim wskazane. W każdym z zaplanowanych kierunków działań podjęto inwestycje i akcje zmierzające do poprawy stanu środowiska, co w wielu przypadkach miało odbicie we wskaźnikach oceny realizacji *Programu*.

W ramach **obszaru interwencji 1: „Ochrona klimatu i jakości powietrza”** prowadzone działania koncentrowały się wokół ograniczania emisji zanieczyszczeń do atmosfery, m.in. przez wymianę starych kotłów małej mocy oraz pieców na jeden z systemów proekologicznych. Znaczna część gmin prowadziła programy dotacji celowych na realizację tego celu. Innymi działaniami były m.in. likwidacja lokalnych kotłowni o dużej emisji i rozbudowa sieci ciepłowniczej, modernizacja miejskiego transportu zbiorowego w kierunku transportu przyjaznego dla środowiska, rozwój transportu niskoemisyjnego oraz rozbudowa energooszczędnych systemów oświetlenia dróg publicznych. Dopełnieniem tych działań była realizacja termomodernizacji budynków, zmniejszająca zapotrzebowanie na energię cieplną.

Mimo pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 powszechne było także prowadzenie kampanii edukacyjnych dotyczących m.in. podnoszenia świadomości ekologicznej w zakresie potrzeb oszczędnego i efektywnego wykorzystania energii, w tym spalania

paliw odpowiedniej jakości oraz propagujących wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

W ramach **obszaru interwencji 2: „Zagrożenia hałasem”** na terenie województwa warmińsko-mazurskiego na koniec 2020 r. w realizacji były cztery programy ochrony przed hałasem. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie prowadził pomiary hałasu drogowego, natomiast Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad oraz Zarząd Dróg Wojewódzkich wykonywały analizy porealizacyjne dla przeprowadzanych przez siebie inwestycji drogowych.

Wśród stosowanych praktyk zmniejszania uciążliwości hałasu były m.in. lokalizacja w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów przemysłowych, produkcji, usług, itp. w bezpośrednim sąsiedztwie dróg publicznych, odsuwanie zabudowy mieszkaniowej od głównych ciągów komunikacyjnych, stosowanie zapisów dotyczących projektowania i budowy obiektów w sposób zapewniający ochronę przed hałasem i drganiami oraz stosowanie klasyfikacji terenów ze względu na dopuszczalny poziom hałasu w środowisku.

W większości powiatów obowiązują uchwały w sprawie zakazu używania jednostek pływających o napędzie spalinowym na akwenach wodnych.

W ramach **obszaru interwencji 3: „Pola elektromagnetyczne”** realizowany był przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska – Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Olsztynie monitoring pól elektromagnetycznych, polegający na prowadzeniu pomiarów promieniowania elektromagnetycznego w 45 punktach pomiarowo-kontrolnych zgodnie z zapisami Programu Państwowego Monitoringu Środowiska. Na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego obserwowano systematyczny wzrost liczby źródeł promieniowania elektromagnetycznego, jednak w żadnym z punktów pomiarowych nie stwierdzono przekroczeń poziomów dopuszczalnych.

W ramach **obszaru interwencji 4: „Gospodarowanie wodami”** prowadzono działania mające na celu poprawę stanu ekologicznego wód powierzchniowych. Działania te koncentrowały się na ograniczaniu dopływu do wód zanieczyszczeń zawartych w ściekach komunalnych i przemysłowych przez rozbudowę sieci kanalizacyjnej, budowę i modernizację oczyszczalni ścieków oraz wprowadzanie dotacji do inwestycji w przydomowe oczyszczalnie ścieków. Na ograniczanie dopływu do wód zanieczyszczeń ze źródeł rozproszonych i obszarowych wpływ miały także prowadzone działania edukacyjne, głównie przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego

w Olsztynie oraz samorządy gminne. Mimo czynionych starań, wyniki monitoringu jakości wód powierzchniowych nie wskazują na poprawę stanu środowiska w tym zakresie.

PGW Wody Polskie realizowały działania na rzecz zachowania wielkości i dynamiki przepływu wód (m.in. usuwanie zatorów z koryta, wykaszanie roślinności z dna i ze skarp, likwidacja przewężeń koryta, zabezpieczanie brzegów przed erozją czy likwidacja tam bobrowych), utrzymania i poprawy stanu wałów przeciwpowodziowych, a także zachowania dobrego stanu obiektów małej retencji. W zwiększanie retencji zaangażowane były także Lasy Państwowe oraz niektóre samorządy.

W ramach **obszaru interwencji 5: „Gospodarka wodno-ściekowa”** kontynuowano rozbudowę i modernizację sieci wodociągowej oraz stacji uzdatniania wody, a także skanalizowania województwa i rozwój oczyszczalni ścieków. Wśród stosowanych przez operatorów stacji uzdatniania wody metod doskonalenia technologii produkcji wody przeznaczonej do spożycia były: zakup nowoczesnych pomp głębinowych, wymiana złóż filtracyjnych i wprowadzenie dwustopniowego procesu filtracji, montaż sterylizatorów UV, modernizacja systemu napowietrzania i sterowania.

Inną czynnością prowadzoną w ramach gospodarki wodno-ściekowej poza wymienionymi wyżej był monitoring jakości wody. Na koniec 2020 r. na terenie województwa woda do spożycia dla około 1,4 mln odbiorców dostarczana była 542 wodociągami oraz 114 ujęciami indywidualnymi, które były pod stałym nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Według danych na koniec 2019 r. w 24 wodociągach obowiązywało warunkowe dopuszczenie, natomiast na koniec 2020 r. warunkowe dopuszczenie wody obowiązywało w 8 wodociągach.

W celu ograniczania zużycia wody realizowano m.in. modernizację i przebudowy nieszczelnych odcinków starych rur i przyłączy i wymianę ich na nowe z tworzyw sztucznych.

W ramach **obszaru interwencji 6: „Zasoby geologiczne”** kontynuowano rozpoznanie zasobów kopalin – Geolog Wojewódzki wydał 33 decyzje zatwierdzające projekty robót geologicznych dotyczących poszukiwania i rozpoznania złóż kopalin oraz 61 decyzji zatwierdzających zasoby złóż kopalin objętych prawem nieruchomości gruntowej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Władze Województwa czynnie wspierały rozwój przedsięwzięć związanych z wykorzystaniem wód termalnych i leczniczych, np. poprzez ujęcie w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 poddziałania 6.2.1 Infrastruktura uzdrowiskowa, w ramach którego można było ubiegać się

o dofinansowanie działań dotyczących m.in. budowy, rozbudowy, modernizacji i wyposażenia publicznie dostępnej infrastruktury uzdrowiskowej.

Podczas prowadzenia działalności związanej z eksploatacją kopalin przedsiębiorcy zobowiązani są do przestrzegania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, w której szczegółowo uwzględnione są wymagania dotyczące ochrony środowiska.

W ramach **obszaru interwencji 7: „Gleby”** w celu zapewnienia właściwego sposobu użytkowania powierzchni ziemi prowadzone były badania monitoringowe przez m.in.: Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Olsztynie (w zakresie analizy gleb, roślin, płodów rolnych i leśnych) oraz Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, który w ramach podsystemu Państwowego Monitoringu Środowiska zatytułowanego „Monitoring chemizmu gleb ornych Polski” prowadzi obserwację zmian szerokiego zakresu cech gleb użytkowanych rolniczo, szczególnie właściwości chemicznych, zachodzących w określonych przedziałach czasu pod wpływem rolniczej i pozarolniczej działalności człowieka.

Promocja właściwego gospodarowania na obszarach rolnych oraz wsparcie technologiczne gospodarstw i doradztwo technologiczne, jak również promocja rolnictwa ekologicznego i integrowanego były wdrażane przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie.

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Olsztynie wydała m.in. 93 rozstrzygnięcia dotyczące ustaleń planów remediacji historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi, wpisów do rejestru historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi terenów potencjalnie historycznie zanieczyszczonych oraz planowanego sposobu użytkowania gruntów.

Działania w ramach **obszaru interwencji 8: „Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów”** zrealizowane w 2019 roku są opisane w *Sprawozdaniu z realizacji Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2017-2022 w latach 2017-2019*, natomiast zrealizowane w 2020 r. znajdują się w *Sprawozdaniu z realizacji Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2017-2022 w latach 2020-2022*.

W ramach **obszaru interwencji 9: „Zasoby przyrodnicze”** prowadzono liczne działania mające na celu ochronę obszarów i obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął uchwały w sprawie *Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej* oraz w sprawie

Welskiego Parku Krajobrazowego, a także 8 uchwał dotyczących obszarów chronionego krajobrazu.

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Olsztynie realizowała m.in. projekty pn. „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000”, „Opracowanie planów ochrony dla rezerwatów przyrody w województwie warmińsko-mazurskim”, „Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych” oraz „Ochrona siedlisk i gatunków terenów nieleśnych zależnych od wód”.

Utrzymanie, powiększanie i ochrona zasobów leśnych oraz gruntów zadrzewionych i zakrzewionych to kierunek interwencji realizowany głównie przez jednostki Lasów Państwowych. W latach 2019-2020 uchwalono nowe plany urządzenia lasów w dziewięciu nadleśnictwach znajdujących się na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Ochrona przyrody była także szczególnie popularnym tematem edukacji ekologicznej, która była prowadzona w szerokim zakresie przez parki krajobrazowe województwa warmińsko-mazurskiego, Lasy Państwowe, centra edukacji ekologicznej, samorządy oraz organizacje pozarządowe. Ich działalność stanowiła bogatą ofertę konkursów, imprez oraz interesujących szkoleń o charakterze ekologicznym dla różnych grup odbiorców.

W ramach **obszaru interwencji 10: „Zagrożenia poważnymi awariami”** prowadzony był przez Komendę Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej w Olsztynie oraz Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie rejestr zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii oraz potencjalnych sprawców awarii. WIOŚ w Olsztynie przeprowadzał także kontrole podmiotów, których działalność może stanowić przyczynę powstania poważnej awarii. Na koniec 2020 r. rejestr zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii na terenie województwa warmińsko-mazurskiego obejmował 10 zakładów, w tym 3 zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz 7 zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii przemysłowych.

6. Spis tabel

Tabela 1. Długość czynnej sieci gazowej w województwie warmińsko-mazurskim oraz liczba czynnych przyłączy i ludności korzystającej z sieci gazowej (źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)	18
Tabela 2. Wytwórcy biogazu rolniczego na terenie województwa warmińsko-mazurskiego uwzględnieni w rejestrze wytwórców biogazu rolniczego (źródło: Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa)	20
Tabela 3. Wybrane wskaźniki jakości wód w województwie warmińsko-mazurskim (źródła: GUS, WIOŚ)	39
Tabela 4. Zużycie wody na potrzeby przemysłu w województwie warmińsko-mazurskim (źródło: GUS)	44
Tabela 5. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w województwie warmińsko-mazurskim (źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)	44
Tabela 6. Efekty rzeczowe inwestycji ochrony środowiska i gospodarki wodnej oddane w roku sprawozdawczym w województwie warmińsko-mazurskim (źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)	51
Tabela 7. Nieoczyszczone ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi razem (źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)	56
Tabela 8. Efekty rzeczowe inwestycji w sieć kanalizacyjną w województwie warmińsko-mazurskim (źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)	57
Tabela 9. Efekty rzeczowe inwestycji w oczyszczalnie ścieków w województwie warmińsko-mazurskim (źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)	58
Tabela 10. Ludność województwa warmińsko-mazurskiego korzystająca z oczyszczalni ścieków (źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)	59
Tabela 11. Efekty rzeczowe – realizacja podpisanych przez WFOŚiGW w Olsztynie umów w dziedzinie "poważne awarie" (źródło: WFOŚiGW w Olsztynie)	101
Tabela 12. Dofinansowanie przedsięwzięć przez WFOŚiGW w Olsztynie z uwzględnieniem środków zewnętrznych (źródło: Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie)	103
Tabela 13. Struktura dofinansowania przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska przez WFOŚiGW w Olsztynie w latach 2019-2020 - wg form i dziedzin dofinansowania (źródło: Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie)	104
Tabela 14. Postęp finansowy wdrażania osi priorytetowej 4. Efektywność energetyczna w latach 2017-2020 (źródło: Sprawozdanie roczne z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – za rok 2016, za rok 2017, za rok 2018, za rok 2019, za rok 2020)	105

Tabela 15. Postęp finansowy wdrażania osi priorytetowej 5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów w latach 2017-2020 (źródło: Sprawozdanie roczne z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – za rok 2016, za rok 2017, za rok 2018, za rok 2019, za rok 2020)... 106

Tabela 16. Przykłady projektów realizowanych w latach 2019-2020 na terenie województwa warmińsko-mazurskiego dofinansowanych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020..... 108

Tabela 17. Umowy na realizację działań w ramach PROW 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim zawarte w latach 2019-2020 (źródło: dane pozyskane z Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego)..... 116